



# Høje Gladsaxe til fods

om kropslig tilknytning i et stigmatiseret boligområde

Af Ene Riisbjerg Fruergaard





# Høje Gladsaxe til fods

om kropslig tilknytning i et stigmatiseret boligområde

**Forfatter:** Ene Riisbjerg Fruergaard  
(Studienr. 42364)

**Vejledere:** Tatiana Fogelman og Bjørn Laursen

Integreret speciale i Geografi og Performance design

Roskilde Universitet

Marts 2018

**Omfang:** 84 normalsider

## Abstract

This thesis is a study of the sense of place in a stigmatized neighborhood, and how social and physical elements affect the residents' perception and attachment in a marginalized neighborhood,

The thesis is based on a phenomenological approach to space and place. Yi-Fu Tuan's book "Place and Space" is used in this thesis to form the basis of understanding space and place from the perspective of the individual. Edward Relph's book "Place and placelessness" adds to the understanding of feeling at home or feeling alienated in the stigmatized area. Kirsten Simonsen, Bjørn Laursen and Setha Low are used in further understanding the role of the body and the senses in experiencing places.

The empirical work is based on eight interviews with residents in the social housing project Høje Gladsaxe. Six interviews are walking interviews, where the phenomenological experience of the area is highly explored. Part of the empirical base is autoethnographic, since the author has lived in the area for the past five years, and both her past and present experiences are included in the analysis.

The study shows that mainly the informants recognize that they live in a stigmatized neighborhood but do not experience many problems in the area themselves. Many informants are happy living in the area, have contact with their neighbors and engage in the social life in the area. They wish to show the positive sides of the neighborhood to family, friends and the surrounding society, and some of them speak against the stigmatization of the area.

On this background the thesis concludes by presenting a map of the area, with a walking tour around Høje Gladsaxe. This can be used by visitors and residents to gain a deeper knowledge of the area and support a change of the stigmatized image of the area.

## Tak til ...

...Alle deltagerne fra Høje Gladsaxe, Vores HG, Beboerhuset Pulsen og Gåklubben.

... Søren og Konrad, for at I har været der til at vejlede og aflede mig undervejs.

... Mine vejledere, Tatiana Fogelman og Bjørn Laursen, for jeres faglige og kreative forslag gennem forløbet.

...Gertrud Latif Knudsen for korrekturlæsning.

...Thor, Lars, Karin og mine medstudrende på specialekontoret RumOs, for at være der når jeg havde brug for at dele tanker, overvejelser og frustrationer.

<b>Indholdsfortegnelse</b>	
<b>Abstract</b>	<b>2</b>
<b>1.0 Indledning</b>	<b>6</b>
1.1 Min motivation	7
<b>2.0 Hvordan opstår et omdømme? – Et historisk blik på stigmatisering og udsatte boligområder</b>	<b>8</b>
2.1 Territorial stigmatisering i udsatte boligområder	8
2.1.1 Hvad er territorial stigmatisering?	8
2.1.2 Territorial stigmatisering Danmark	10
2.1.3 Problemformulering	11
2.1.4 Opgavens opbygning	11
<b>3.0 Forskningsoversigt – En gennemgang af udvalgte undersøgelser</b>	<b>13</b>
3.1 Undersøgelser i international kontekst	13
3.2 Undersøgelser i en dansk kontekst	14
3.3 Det stigmatiserede boligområde set udefra og oplevet indefra	16
3.4 Hvor placerer dette speciale sig?	16
<b>4.0 Videnskabsteori og metode – Kroppen og sanserne i anvendelse</b>	<b>18</b>
4.1 Et fænomenologisk udgangspunkt	18
4.2 Metodedesign og dataskabelse	19
4.3 Et etnografisk feltstudium	20
4.3.1 En autoetnografisk tilgang	20
4.3.2 Valg af medlemskab	21
4.3.3 Analyse af autoetnografi	23
4.4 Gående interviews	23
4.4.1 Deltagere	27
4.4.2 Lydoptagelser	28
4.4.3 Etik	28
4.5 Observationer og fotografi	29
4.5.1 Feltdagbog og kort	29
4.5.2 Fotografier	30
4.6 Kritik af metode	31
<b>5.0 En teoretisk ramme – Rum, sted og krop</b>	<b>33</b>
5.1 Rum og sted	33
5.1.1 Stedets særlige karakter	34
5.2 Stedets dybde og stedløsheden	36
5.2.1 Stedløshed	37
5.2.2 Insideness og outsideness	38
5.3 Rumlige relationer og stedets kropslighed	38
5.3.1 Kroppen som relation	39
5.3.2 Kroppen som rum og rum-skabende	39
5.3.3 Kroppen i rummet	40
5.4 Opsummering på den teoretiske ramme	41

<b>6.0 Analyse</b>	<b>44</b>
6.1.1 Eva	46
6.1.2. Esther	46
6.1.3 Claus	48
6.1.4 Karen	48
6.1.5 Alberte	48
6.1.6 Lone	49
6.1.7 Anders og Vibeke	49
6.1.8 Ingrid	49
<b>6.2 Analysedel 1: Sociale steder og Høje Gladsaxe Centeret</b>	<b>50</b>
6.2.1 Invitation til et fællesskab	51
6.2.2 Naboskab, opgangene og elevatormøder	53
6.2.3 Personer der skaber steder	55
6.2.4 Teoretisk forankret delkonklusion	57
<b>6.3 Analysedel 2: Stedløshed, stigmatisering og Nordsiden</b>	<b>59</b>
6.3.1 Nordsiden og Byens Arena	59
6.3.2 Det ligner en ghetto	61
6.3.3 Hvad er I bange for?	63
6.3.4 Teoretisk forankret delkonklusion	65
<b>6.4 Analysedel 3: Naturen og kroppen på Sydsiden</b>	<b>68</b>
6.4.1 De grønne områder	68
6.4.2 Et særligt sted	70
6.4.3 Leg, minder og nye oplevelser	71
6.4.4 Teoretisk forankret delkonklusion	74
<b>7.0 Konklusion og perspektivering</b>	<b>77</b>
7.1 De sociale og fysiske rammer i et udsat boligområde	77
7.2 Beboerdrevne udviklingsperspektiver i udsatte boligområder	77
<b>8.0 Et formidlingssigte - Fortællinger til fods</b>	<b>80</b>
<b>Litteratur</b>	<b>83</b>
<b>Liste over billeder, kort og figurer</b>	<b>87</b>
<b>Bilagsoversigt</b>	<b>88</b>

## 1.0 Indledning

Over mosen tårner fem høje kolosser sig op. Deres rå beton står i skærende kontrast til det omkringliggende grønne område, og bygningerne fremstår bombastiske mod den klare efterårshimmel, hvor en flok måger aftegner sig som sorte silhuetter. Her er Høje Gladsaxe, skudt op af jorden som fem monolitter. Det bakkede, bølgede landskab for foden af bygningerne gør nærmest bygningerne uvirkelige, og man både drages og frastødes af deres karakter.

Høje Gladsaxe er et af landets udsatte boligområder. Her har den historiske udvikling sat sit præg på området. Fra at være et af 60'ernes visionære præstigebyggerier, til at udvikle sig til et af landets mindre attraktive boligområder, hvor en billig husleje gav mulighed for, at folk med lav indkomst kunne slå sig ned. Dette er en historisk udvikling, der er sket i boligområder adskillige steder i landet. Det skete på baggrund af politiske strømninger, der prægede udviklingen i boligområderne (Se kapitel 2). I dag hænger nogle af de forhold og det omdømme, som blev skabt med disse politiske forhold, ved i områderne. Nogle af disse områder bliver, fra politisk side, betegnet som ghettoer. Selvom langt fra alle udsatte boligområder er ghettoer, smitter denne retorik af på boligområder, der har nogle af de samme karaktertræk (Se kapitel 6 og 7). Det er medvirkende til at boligområderne forbliver stigmatiserede. Strømningen i samfundet er, at man ønsker at disse områder ændrer sig. Men der er forskellige syn på hvordan ændringerne bedst skabes, og hvor det er væsentligt at sætte ind.



**Kort 1.** Høje Gladsaxe fra Sydvest. I forgrunden ses det fredede naturområde og Hillerød motorvejen.

**Kilde:** Stedsanalyse af Høje Gladsaxe, 2017



Denne opgave undersøger, hvordan beboere i et stigmatiseret boligområde oplever at bo her, og hvordan både de sociale og fysiske rammer har betydning for tilknytningen til boligområdet. Området har mange navne; det er blevet kaldt bo-fabrik (Dansk Arkitekturcenter) og udsat boligområde (politi.dk). DR har optaget Bennys Badekar der og enkelte kendte personer er vokset op i Høje Gladsaxe. Der er en del folk, der er glade for at bo i området, og nogle familier bor der i flere generationer. Der er ældre, som holder sammen i seniorklubben, unge der laver aktiviteter og dem, der bare bor der og bruger området på deres måde. Hvorfor er det, at de har valgt Høje Gladsaxe? Hvad gør at de føler en tilknytning til stedet, på trods af områdets omdømme?

### 1.1 Min motivation

Udgangspunktet for dette speciale er blandt andet min egen oplevelse med Høje Gladsaxe. Det første møde jeg havde med Høje Gladsaxe var på en kold, mørk vinterdag. Min kæreste havde skrevet sig op til en lejlighed, fordi han var faldet for området og arkitekturen, og han ville have mig med ud at se på en bolig. Jeg husker den lange cykeltur ud af København og mødet med det grå og triste center, hvor inspektørkontoret lå, og hvor centerpubben var det eneste sted med liv. Det var ikke kærlighed ved første blik, og jeg ønskede på ingen måde at flytte dertil. Noget tid efter flyttede min kæreste selv derud, og jeg begyndte at komme i området. Jeg fandt ud af, at mosen var et godt sted at løbe ture og opleve lidt natur. Jeg fandt ud af, at folk var venlige og hilste, og at alkoholikerne var hjælpsomme. Samtidig begyndte der at ske meget med området. Der åbnede flere butikker i centeret, og et af parkeringsområderne blev omdannet til sportsområdet Byens Arena. Jeg boede stadig i København, men indimellem også i Høje Gladsaxe. I 2013 fik min kæreste en 2-værelses lejlighed, og jeg flyttede endelig ind sammen med ham. Efterfølgende er min tilknytning til stedet blevet større; jeg taler med vores naboer, min kæreste og jeg blev gift i den lokale kirke, vi har holdt fødselsdage og sommerfester i parken, og så har vi fået en søn, som går i vuggestue i en af de lokale institutioner. På den måde har området og min tilknytning udviklet sig gennem de sidste syv år. Fra at jeg så stedet som uattraktivt, til at jeg nu kender området, andre beboere og kalder det mit hjem. Blandt andet her fra udspringer min motivation for at skrive om det område, hvor der bor så mange mennesker, og det særlige at området kaldes udsat, men ikke nødvendigvis føles sådan, når man bor der.

## 2.0 Hvordan opstår et omdømme? – Et historisk blik på stigmatisering og udsatte boligområder

I arbejdet med undersøgelsen af stigmatiserede boligområder og stedstilknytning har jeg læst flere artikler, afhandlinger og rapporter, der beskæftiger sig med feltet. Her har jeg fundet at der er forskel på, hvilket boligområde man undersøger, og hvilke resultater man kommer frem til. Først og fremmest opridser jeg, hvad territorial stigmatisering er ud fra Loïc Wacquants teori. Derefter placerer jeg det territoriale stigma i en dansk kontekst, for det er på baggrund af nationale politiske tiltag og historiske begivenheder, at stigmatiseringen udfolder sig, og specialets problemformulering beskrives. I den efterfølgende forskningsoversigt gennemgår jeg forskellige undersøgelser af beboeres tilknytning i stigmatiserede områder, både i dansk og international sammenhæng, for slutteligt at placere nærværende speciale blandt disse studier.

### 2.1 Territorial stigmatisering i udsatte boligområder

#### 2.1.1 Hvad er territorial stigmatisering?

I de udsatte boligområder oplever man det, der af sociolog Loïc Wacquant er blevet kaldt territorial stigmatisering (Wacquant et al 2014: 1272). Territorial stigmatisering er en sammensmeltning af Goffmans begreb stigma og Bourdieus begreb om symbolsk magt<sup>1</sup>. Stigma stammer fra et negativt syn på forskellighed. Den symbolske magt er den magt, hvormed en autoritet kan gøre en (negativ) beskrivelse af et område gyldigt. Tilsammen udgør de to begreber det territoriale stigma, som opleves i udsatte boligområder (Ibid). Ifølge Wacquant et al. (2014) er den territoriale stigmatisering knyttet til fattigdom, blandet etnicitet, dårlig bebyggelse, dårlig moral og synlig, kriminel adfærd. Derudover udfolder territorielt stigma sig sådan, at der findes områder, som man kender på baggrund af dårlig omtale i den offentlige debat og blandt landets borgere. Derfor har nogle borgere på baggrund af dette kendskab til boligområderne, ikke lyst til at bevæge sig derhen, begrundet i, det de har hørt om stedet. Ifølge sociologerne Sune Qvotrup Jensen & Ann-Dorte Christensen (2012: 75) er det centralt i Wacquants teori, at beboere i de stigmatiserede områder internaliserer stigma således, at beboernes eget forhold til området påvirkes negativt af stigmatiseringsprocesserne. Wacquants giver i teorien om territorial stigmatisering udtryk for, at stigmatiseringen påvirker beboere i boligområderne direkte på den måde, at beboerne tager stigmatiseringen til sig. Det kalder Jensen & Christensen symbolic violence på baggrund af Bourdieus teorier om habitus (Jensen & Christensen 2012: 77). De taler dog for at beboere også kan opfatte stigma anderledes, nemlig ud fra en interaktionistisk tilgang, hvor beboere i området er bevidste om, at andre ser området som "mindre værd". Det resulterer i et ambivalent forhold hos beboeren, hvor han på den ene side er bevidst om, at andre opfatter ham og området som mindre værd, men ikke

<sup>1</sup> Territorial stigmatisering er en sammensmeltning af Goffmans syn på stigma, som noget der sker i en ansigt-til-ansigt relation (discrediting differentness), og Bourdieus teori om symbolsk magt (performativ nomination), som en autoritet er i stand til at gøre gældende i f.eks. et boligområde (Wacquant et al. 2014: 1272)



selv oplever sig som mindre værd (Ibid.). Det er dog centralt for beboere, at territorial stigmatisering er opstået på baggrund af historiske processer, der er med til at give området et dårligt omdømme. På den baggrund varierer det fra område til område og fra beboer til beboer, hvordan stigmatiseringen påvirker dagligdagen og beboernes egen opfattelse af området.

### 2.1.2 Territorial stigmatisering Danmark

For at forstå territorial stigmatisering i Danmark er det relevant at se på, hvordan boligmarkedet og -politikken har udviklet sig fra 1940'erne frem til i dag. Den territoriale stigmatisering i Danmark er opstået gennem mange år, og er resultatet af forskellige politiske strømninger og urbane, boligmæssige udviklinger, skriver geograf Troels Schultz Larsen i artiklen "Copenhagen's West End a Paradise Lost: the political production of territorial stigmatization in Denmark" (2014). Larsen gennemgår der, hvordan boligsituationen og -politikken har udviklet sig i Danmark siden 1940'erne, og hvilken betydning det har haft for udviklingen i de udsatte boligområder. De store beton-boligbyggerier var egentlig prestigefyldte og visionære, men udviklede sig til at være områder for de økonomisk dårligt stillede. Ydermere opfattes de stigmatiserende områder som områder med social disintegration, altså som en modpol til det velordnede velfærdssamfund, der omgiver det (Wacquant et al. 2014: 1273).

Det er væsentligt at nævne, at det ikke udelukkende er én sektors initiativer, der har været medvirkende til at forme den territoriale stigma, som kan opleves i de udsatte boligområder. Det har været et samspil og sammenfald mellem forskellige sektorer og samfundsudviklinger, herunder byggebranchen, landets økonomiske udfordringer og beskæftigelse (Larsen, 2013: 1396). Larsen forklarer blandt andet udviklingen med, at man skabte en tosporet boligpolitik, hvor man med politiske tiltag i både 1958 og 1966 tilsigtede at normalisere boligmarkedet og derfor gav fordele til ejerboligerne og skar i tilskud til de almennyttige<sup>2</sup> boligorganisationer. Lovgivningen i perioden betød blandt andet, at kun de almennyttige boligorganisationer kunne modtage tilskud til at bygge boliger til trængende personer. Samtidig fjernede man muligheden for at de mindre bemidlede kunne modtage støtte til afbetaling af gæld på et hus. I årene fra 1961-1979 steg huspriserne bemærkelsesværdigt, så et gennemsnitligt enfamilieshus steg fra 60.000 kr. til 500.000 kr. Mange middel- og arbejderklassefamilier investerede i fast ejendom på grund af den spirende optimisme på boligmarkedet. Samtidig oplevede man et byggeboom, og mange flyttede derfor i hus i stedet for at blive i lejlighederne. Derfor blev lejeboliger ofte udlejet til de dårligst stillede og ikke længere til en middel- og arbejderklasse (Ibid. 1394). De langsigtede effekter af denne udvikling på boligmarkedet i Danmark var, at der var en koncentreret gruppe af de lavere klasser samlet i de almennyttige boligbyggerier, hvilket igen affødte færre ressourcer i de almennyttige boligområder (Ibid. 1398).

<sup>2</sup> De almennyttige boligorganisationer bruges her, men det er værd at nævne, at der er et sammenfald mellem de almennyttige boliger og udsatte boligområder. Ikke alle almennyttige boligområder er udsatte, men alle udsatte boligområder er almennyttige.



### 2.1.3 Problemformulering

På baggrund af ovenstående problemfelt arbejder jeg i specialet med en problemformulering, der tager udgangspunkt i både de sociale og fysiske kendetegn, et udsat boligområde kan besidde og hvordan dette sætter sig i en kropslig og sanselig erfaring. Derudover giver problemformuleringen anledning til at undersøge hvordan beboere knytter sig til et boligområde, og på hvilken måde stigmatiseringen af området påvirker tilknytningen:

*Hvordan påvirker de sociale og fysiske omgivelser beboeres opfattelse af og tilknytning til et udsat boligområde?*

De fysiske omgivelser er det rum som bygninger, natur og landemærker er med til at skabe. De sociale omgivelser er det rum, som de sociale relationer er med til at danne. De sociale omgivelser kan være inden for såvel som uden for bebyggelsen, da relationer kan række ud over Høje Gladsaxes grænser.

For at komme i dybden med specialets fænomenologiske udgangspunkt, den kropsligt erfarede verden og det at foretage gående interviews, har jeg udarbejdet følgende forskningsspørgsmål, der er medvirkende til at danne rammen om specialet og analysen. Spørgsmål 1-4 knytter sig primært til de sociale rammer, og spørgsmål 5-8 handler primært om de fysiske omgivelser:

- Hvordan beskriver deltagerne deres sociale omgivelser i og uden for bebyggelsen?
- Hvordan kommer minder og følelser i spil i interviewene?
- Hvordan italesætter deltagerne at stigmatisering af Høje Gladsaxe har betydning for deres oplevelse af at bo i området?
- Hvordan beskriver deltagerne deres oplevelse af området?
- Hvor går vi hen, hvor går vi ikke hen, og hvilken betydning har det for interviewdeltagerne at bevæge sig til fods i området?
- Hvordan beskriver deltagerne deres relation til de fysiske omgivelser i Høje Gladsaxe?
- Hvordan bruger deltagerne deres område?
- Hvilke fysiske elementer og landemærker ved området tillægger deltagerne betydning?

### 2.1.4 Opgavens opbygning

Specialet er opbygget således, at det i kapitel 3 placeres i en forskningsmæssig sammenhæng, hvor flere undersøgelser af udsatte boligområder både i Danmark og udlandet præsenteres og diskuteres. Efter dette oprids af baggrund og kontekst for specialet, beskriver jeg i kapitel 4 den videnskabsteoretiske ramme, fænomenologien og den metode der udspringer heraf. Metodekapitlet omhandler især gående interviews og autoetnografi. I kapitel 5 præsenteres den teoretiske ramme, hvor rum og sted beskrives på baggrund af geografen Yi-Fu Tuans teorier fra bogen *Space and Place: The Perspective of Experience* (1977), og stedløshed beskrives på baggrund af geograf Edward Relphs bog *Place and Placelessness* (1976). Herefter går jeg mere i dybden med at beskrive den kropslige oplevelse af rum med brug af artikler af professor i geografi, Kirsten Simonsen, Ph.d. og lektor ved Performance Design, Bjørn Laursen og professor i kulturel antropologi, Setha Low.

Efter teorikapitlet følger analysen i kapitel 6. Først i kapitlet præsenteres deltagerne fra feltarbejdet samt de gåruter og interviews, som analysen bygger på. Selve analysen er opdelt i tre dele, hver med sit fokus. Den første analysedel har fokus på de sociale steder, særligt området omkring Høje Gladsaxe centeret. Anden analysedel har fokus på stigmatisering og stedløshed, og især området omkring nordsiden af Høje Gladsaxe. Den tredje og sidste analysedel handler om natur og kropslighed, som det særligt knytter sig til sydsiden af bebyggelsen.

Herefter konkluderes og perspektiveres specialet i kapitel 7 og slutter med kapitel 8, hvor jeg fremstiller en alternativ formidling af resultaterne. Her har jeg lavet en prototype på en gåtur med tilhørende kort, så beboere fra området og andre interesserede kan komme ud at opleve området på en ny måde og få et dybere kendskab til Høje Gladsaxe.

## 3.0 Forskningsoversigt – En

### gennemgang af udvalgte undersøgelser

I dette afsnit ser vi nærmere på undersøgelser af forskellige boligområdet i dansk og international sammenhæng. Afsnittet er opdelt i danske og internationale undersøgelser, fordi konteksten og historien, som beskrevet ovenfor, er afgørende for, hvordan et område udvikler sig, og hvordan beboere og udefrakommende oplever områderne.

#### 3.1 Undersøgelser i international kontekst

Der er flere forskere, der i forbindelse med territorial stigmatisering, har undersøgt hvordan folks opfattelse er forskellig, alt efter om de selv bor i boligområdet, eller om de ser det udefra (Palmer et al 2004; Permetier et al. 2008; Slater & Anderson 2011; Eijk 2012; Pereira & Queirós 2014; Makki & van Vuuren 2014). Disse analyser har det til fælles, at de beskriver, hvordan befolkningen i og uden for et boligområde oplever det pågældende område.

Kriminolog og sociolog Gwen van Eijk beskriver i artiklen ”Good Neighbours in Bad Neighbourhoods: Narratives of Dissociation and Practices of Neighbouring in a ‘Problem’ Place” (2012) blandt andet, hvordan man i Holland oplever at manglende interesse for sine naboer i et udsat boligområde bliver forklaret med netop det, at det er udsat, og at folk ikke har ressourcer til at være gode naboer. I mere velstillede boligområder forklarer man samme tendens med, at arbejdspladser og fritidsaktiviteter er flyttet længere væk fra boligområdet, og at man derfor ikke har samme tid til at engagere sig. I den sammenhæng skaber det ikke sociale problemer. Eijk sammenligner på den baggrund naboskab i henholdsvis et velstillet og et udsat område. Hendes konklusioner er, at man ikke kan sige, at der er dårligere naboskab i det udsatte område, men at de to typer områders naboskab ligner hinanden (Eijk 2012:3024).

Geograferne Matthieu Permetier, Maarten van Ham & Gideon Bolt har i artiklen ”Same Neighbourhood ... Different Views? A Confrontation of Internal and External Neighbourhood Reputations” (2008) ligeledes foretaget en undersøgelse af folks opfattelse af forskellige boligområder i Holland. Her viser de, at folk der boede i de udsatte områder vurderede dem som bedre end folk, der boede uden for områderne. Forfatterne nævner, at folk der bor i området kan påtage sig den retorik, der er omkring deres boligområde i medier og fra politisk side men forklarer samtidig, at dette billede er mere nuanceret, når man spørger folk om deres forhold til stedet (Permetier et al. 2008: 835).

Det er den samme tendens geograferne Tom Slater & Ntsiki Anderson beskriver i ”The reputational ghetto: territorial stigmatization in St Paul’s, Bristol” (2011). Her undersøger de, hvordan folk reagerer på at leve i et stigmatiseret område i Bristol. De beskriver netop, at området har ry for at være en ghetto på grund af den retorik, der er omkring området. De skelner mellem oplevelsen ”fra nedenunderen” og ”fra oven”, hvor beboernes oplevelse af området (fra nedenunderen) ikke kan sammenlignes med områdets ry og den stigmatisering der finder sted (fra oven) (Slater & Anderson 2011). Slater & Anderson anbefaler, at man fusionerer statistiske analyser og empirisk feltarbejde for bedre at forstå et område, dets udfordringer og potentiale.

Permentier et al. undersøger ligeledes, hvordan et område opleves indefra og

udefra. Det er her en antagelse, at både beboere og udefrakommende kan basere deres opfattelse af et område på upræcise betragtninger (Permentier et al. 2008: 834), og de beskriver, at det ikke er sikkert, at områdets ry ændrer sig, selvom der gennem mange år har været en positiv udvikling i et område (Ibid.). Forfatterne konkluderer, at et områdes omdømme ikke kan betragtes uafhængigt af historien, men at folk der bor i området generelt oplever det mere positivt end folk udefra. De anbefaler, at man arbejder med områdets omdømme fra administrativ side og understreger, at ændringer vil tage tid. Der er med andre ord ikke nogen hurtig løsning på at ændre et stigmatiseret områdes omdømme.

Sociologerne Virgílio Borges Pereira & João Queirós undersøger ligeledes i ”“It’s not a barrio is it?”: subsistence sociability and focused avoidance in a public housing estate”(2014), hvordan beboere i et boligkompleks i Portugal oplever stigmatiseringen af deres område, og hvordan de svarer på denne stigmatisering. De konkluderer, at beboerne i området er klar over, at området har et dårligt ry, som hænger ved området, og at der blandt beboerne er forskellige strategier for hvordan, de håndterer det. Nogle flytter fra området, andre gør ingenting og få taler imod dette ry og engagerer sig i lokale fællesskaber. Studiet her viser ikke en entydig måde at handle på, og hver person har sin måde at leve i eller forlade boligområdet.

Anderledes ser det ud hos geograferne Muhammed Makki & Kitty van Vuuren, når de beskriver, hvordan et boligområde i Australien opfattes. I artiklen ”Place, identity and stigma: Blocks and the ‘blockies’ of Tara, Queensland,” Australia kommer de frem til, at stigmatiseringen har tag i lokalsamfundet og resulterer dårlig velfærd hos de lokale (Makki & van Vuuren 2017: 1097). De har undersøgt, hvordan et nabosamfund til et stigmatiseret område opfatter folk fra det stigmatiserede boligområde. De kommer frem til, at der er et stort skel mellem de to grupper, og at opfattelsen af folk fra det udsatte boligområde er overvejende negativ, hvor beboere blandt andet bliver omtalt som udskud. Her er der ikke foretaget en undersøgelse af, hvordan beboerne i det stigmatiserede område opfatter sig selv. Dermed bidrager de internationale analyser af stigmatiserede boligområder med forskellige metoder til, hvordan man kan analysere og betragte beboere og andres opfattelser af et bestemt boligområde.

### 3.2 Undersøgelser i en dansk kontekst

Også i en dansk kontekst er der foretaget flere undersøgelser af stigmatiserede boligområder. Geograf Thomas Schulz Larsen beskriver, som nævnt ovenfor, i artiklen ”Copenhagen’s West End A Paradise Lost: the political production of territorial stigmatization in Denmark”, hvordan boligområdet Tåstrupgård har udviklet sig historisk, og hvordan stigmatiseringen af området har fundet sted. Han konkluderer, at det ikke er nok at besøge området for at forstå det, men at man er nødt til at se det i en historisk kontekst (Larsen 2014: 1400). Larsen inddrager ikke empiri, men baserer sit studie på historiske optegnelser og enkelte udtalelser i de danske medier. Således ser han området udefra og analyserer de historiske udviklinger. Han tager ikke beboernes oplevelse af området med i sin betragtning, men præsenterer primært en kritik af den politiske håndtering af stigmatiseringen.

Sociologerne Sune Qvotrup Jensen & Ann-Dorte Christensen undersøger i artiklen ”Territorial Stigmatization and Local Belonging” (2012), hvordan



beboere i Aalborg Øst oplever deres boligområde. Artiklen tager udgangspunkt i Wacquants teori om territorial stigmatisering. De undersøger, hvordan folk føler tilknytning i et udsat boligområde i Danmark, og om beboerne internaliserer stigmatiseringen. Konklusionen peger på, at det ikke er tilfældet, og at folk i området generelt er tilfredse med at bo der og er glade for deres område. Hertil kritiserer de anvendelsen af Wacquants teori, fordi den ikke ukritisk kan anvendes på alle boligområdet i verden. Jensen & Christensen skriver, at man er nødt til at tage højde for den lokale kontekst. Der er andre processer, der påvirker, hvordan boligområder udvikler sig, og hvordan folk knytter sig til et boligområde.

Ydermere påpeger Jensen og Christensen, at det billede folk har af et boligområde kan ændre sig over tid, for eksempel i forbindelse med, at de flytter dertil og oplever området indefra. Nogle af de samme betragtninger beskriver Birgitte Mazanti i Ph.d.-afhandlingen "Fortællinger fra et sted" (2002). Hun forklarer, hvordan man inden for beskrivelsen af udsatte boligområder i en dansk kontekst fokuserer på tal og statistik og overfører disse data til, hvordan det opleves at bo i de udsatte boligområder. I afhandlingen fokuserer Mazanti på, at få folk der lever i et udsat boligområde, i dette tilfælde Avedøre Stationsby, til at fortælle om deres hverdag og tilknytning til området. Mazanti kritiserer, at man fra politisk hold vil udvikle områder uden reelt at forholde sig til, hvordan boligområdet opleves indefra:

"Afhandlingen har vist, at det, som der reelt er undersøgt via de statiske beregninger og undersøgelser, alene er rettet mod målbare beskrivende forhold (tilknytning til arbejdsmarkedet og alderssammensætning med videre). Derimod er de forhold som retter sig mod forståelsesmæssige og erfaringsbaserede hverdagslige forhold som fællesskabsfølelse, netværksrelationer, stedsidentitet med videre, ikke undersøgt."

(Mazanti, 2002: 198)

Thomas Schultz Larsen, Kristian Delica & John Andersen, fra geografi på Roskilde Universitet, går også ind i debatten om den almennyttige boligsektor i Danmark og kritiserer den måde, man registrerer udsatte boligområder. I 2016 præsenterede Krak Fond for Byforskning denne udgivelse med følgende tekst: "Et historisk tilbageblik på de særligt udsatte boligområder" (2.11.2016), hvori de almennyttige boligområder beskrives som fejlslagne projekter, hvor de indsatser man gennem tiden har udført ikke har nogen effekt. Kraks kortlægning kritiseres af Larsen et al. da undersøgelsen, som de skriver; "[...] bidrager til at forstærke fordommene omkring den almennyttige sektor, de forsømte boligområder og ikke mindst de mennesker, der bor i disse områder" (Larsen et al. 2016). Udgivelsen er med til at reproducere de almennyttige boligområder som en belastning for samfundet med ressourcetsvage borgere. Udgivelsens konklusioner blev gentaget i flere avisartikler, hvilket forfatterne påpeger er medvirkende til at fastholde retorikken omkring områderne uden egentlig at medtage relevante historiske og samfundsmæssige kontekster (Ibid.).

Larsen et al. beskriver således, hvordan de problemer man oplever i de danske almennyttige boligområder er mindre end i tilsvarende boligområder i andre lande, fordi den boligsociale indsats har spillet en stor rolle. Ligeledes opleves ikke samme grad af forfald i de udsatte områder, som i andre lande idet

man har lavet indsatser og renoveret bygningerne løbende (Larsen et al. 2016; Larsen 2013). Således bidrager gennemgangen af de danske undersøgelser blandt andet med det syn, at danske samfundsforhold og udviklingen af de udsatte boligområder, er anderledes end de forhold, der hersker omkring udsatte boligområder i en international kontekst.

### **3.3 Det stigmatiserede boligområde set udefra og oplevet indefra**

Gennemgangen af ovenstående forskningsartikler har gjort det klart, at der i mange tilfælde er en forskel på, hvordan et område opleves udefra og indefra. Udefra set kan områder opfattes som uattraktive, når der er en overvejende negativ fortælling knyttet til området. Det er i de tilfælde, man kan tale om områder med problemer som stigmatiserede områder. Statistikker, politisk retorik og medier kan være medvirkende til, at man udefra italesætter et område som en ghetto eller et udsat boligområde. Dette fremgår af blandt andet af overskriften: ”En gang udsat boligområde, altid udsat boligområde,” som Kraks Fond for Byforskning har skrevet med stor font en af de første sider i rapporten om udsatte boligområder (Kraks fond Byforskning, 2016).

Forskning blandt beboere i de udsatte boligområder viser, at det langt fra sikkert, at man har denne oplevelse, når man lever i et område (Mazanti 2002, Jensen & Christensen 2012, Permentier et al. 2008, Slater & Anderson 2011, Eijk 2012). Her bliver området til mere end bare tal og statistik. Det er her ens børn går i skole, det er her man nogle gange er i sin fritid, det er her man handler og har sine naboer. Så indefra kan der tegne sig et andet billede. Wacquant argumenterer for at det syn, den stigmatisering der foregår udefra også foregår indefra. Samtidig er der en diskussion om, hvorvidt hans teori er universel eller om det afhænger af kontekst. Jensen & Christensen argumenterer blandt andet for, at man må undersøge de enkelte boligområder for at forstå, hvordan stigmatiseringen viser sig i konteksten. (Jensen & Christensen 2012: 76). Flere af artiklerne (Mazanti 2002; Palmer et al 2004; Permetier et al. 2008; Slater & Anderson 2011; Eijk 2012; Jensen & Christensen 2012; Pereira & Queirós 2014) påpeger, at konteksten har stor betydning. Der er flere steder, hvor folk kender til stigmatiseringen af deres boligområde, men ikke selv oplever området sådan som det er beskrevet af medier, politikere og naboer til området.

### **3.4 Hvor placerer dette speciale sig?**

I ovenstående gennemgang af forskning kan det ses, at der ikke er et entydigt billede af, hvordan folk oplever at bo i et udsat boligområde. Det kan således ikke siges, at fordi et område er stigmatiseret, at det er ensbetydende med, at folk føler sig dårligt tilpas i området og internaliserer denne stigma. Derfor må man se på den kontekst det enkelte område er opstået i og at det er vigtigt at tale med beboerne selv for at få et helhedsindtryk af området. Nærværende speciale tager derfor udgangspunkt i, at beboere har både positive og negative oplevelser i Høje Gladsaxe. Jeg er ikke blind for at der er visse problemer med kriminalitet og utryghed i området, men går også ud fra at mange er positive over for boligområdet (set nedefra), selvom det har et dårligt omdømme (set oppefra). Derfor vælger jeg at medtage beboernes synspunkter, og det er deres oplevelse af området, jeg ønsker at undersøge. Derfor handler interviewene primært om, hvorfor og hvordan folk føler sig tilknyttet til deres

boligområde i højere grad end der er fokus på stigmatiseringen af området. Derudover går specialet i dybden med en fænomenologisk tilgang til området, for det er min antagelse at kendskab til og forbundethed med et sted er medvirkende til at skabe tilknytning til stedet. Jeg undersøger i den sammenhæng hvilke minder og følelser beboerne har i området, og hvordan det føles og opleves at bevæge sig rundt mellem blokkene på gåture i området. For at undersøge dette, anvender jeg primært gående interviews med beboere, hvor de beskriver, hvordan de bruger området, og hvordan de knytter sig til stedet på baggrund af deres levede liv, oplevelser og erfaringer. På den måde vil jeg bidrage til en dybere forståelse for stedet og tilknytningen til et (udsat) boligområde anskuet fra beboernes synspunkt. Slutteligt anvender jeg interviewene og feltarbejdet til at skabe et formidlingsstilbud, der rækker ud til de andre beboere i området og naboerne til Høje Gladsaxe. Det består af en gåtur i området, hvor der er fokus på at formidle personlige og betydningsfulde beretninger fra området, således at andre får mulighed for at få et dybere kendskab til området.

## 4.0 Videnskabsteori og metode – Kroppen og sanserne i anvendelse

### 4.1 Et fænomenologisk udgangspunkt

Denne dag skinner solen, men vi kan se på lyset, at det er efterår, og vi mødes af et kraftig, kold vind, da vi drejer om bygningen for at gå langs legepladserne og Kastanjestien. Vinden føles virkelig forskellig, om vi er på den ene eller den anden side af bygningen. Vi stopper ved bålpladsen, og Claus fortæller om de fællesarrangementer, der holdes her om sommeren. På et tidspunkt siger han ”Skal vi gå lidt videre? Du står og fryser.”

(Feltdagbog, 12. oktober)

Alberte og jeg går i parken og taler om, hvordan hun oplever forskellen på sydsiden og nordsiden af bebyggelsen. Hun beskriver, at nordsiden ’ligner betonbyggeri, et sted hvor de socialt udsatte bor, dem på kontanthjælp og dem, der ikke har kunnet integreres ordentligt i samfundet’. Hvorimod når man kommer om på sydsiden, så ’kan man se de grønne områder, kastanjestien, legepladserne og alt sådan noget’, og at det får området til at fremstå ’trygt og flot’.

(Feltdagbog, 18. oktober)

Ved at bringe disse to udsnit af mine felterfaringer, vil jeg danne grundlag for at beskrive, at jeg som metode har været optaget af den kropslige erfaring, og at det har været udgangspunktet for at anvende blandt andet gående interviews i projektet. Dette er en fænomenologisk tanke, der fordrer at vi er til stede i verden med vores kroppe, at det er gennem sanserne vi oplever og erfarer vores omverden, fordi vi ikke kan adskille krop og bevidsthed (Merleau-Ponty 1945, Thøgersen 2004). Det er også derfor den kropslige erfaring er væsentlig at bringe med direkte i metoden. I de gående interviews søger jeg at sætte mig i deltagerens sted, at opleve og erfare området sammen med deltagerne og at høre, hvordan de bruger området, for på den måde at danne grundlaget for en analyse.

Med den fænomenologiske filosofi kan jeg som researcher ikke adskille mig fra den verden, jeg søger at analysere (Thøgersen, 2004: 31), og det er som sådan ikke et mål i sig selv at adskille min verden fra deltagerens. Det er derimod et mål, at jeg analyserer ud fra den viden, jeg har om området og den akademiske viden jeg besidder. Researcheren er her ikke en objektiv analytiker, men selv en del af den verden der beskues (Ibid.). I dette tilfælde rækker min kropslige erfaring langt ind i felten, fordi jeg selv bor i området og er en del af det boligmiljø, jeg vil undersøge. Det er en balancegang at skabe en valid analyse samtidig med, at jeg har meninger og holdninger til området. Derfor har været en øvelse for mig at lade deltagerens billede komme frem. Jeg anvender dog mine egne erfaringer ved at bruge autoetnografisk metode, og mit eget syn på området er da heller ikke entydigt positivt eller negativt. Jeg besidder allerede viden om området, der rækker ud over min researchperiode. Jeg har oplevet området før Centeret blev renoveret, jeg har oplevet årstiderne skifte, jeg har været afskrækket og tiltrukket af området, og jeg har boet her uden og med barn. Det er alt sammen faktorer, der er medvirkende til at området fremstår



på forskellige måder. Igennem egne erfaringer har jeg adgang til at fornemme nogle af de processer, der finder sted. Steder og verden ikke er statisk (Tuan 1979: 402), og denne indsigt er værdifuld at have med som researcher, fordi det kan øge min forståelse for andre beboeres individuelle proces. Dette er også en del af den fænomenologiske tanke, at mennesker eksisterer sammen og kan forstå hinanden (Thøgersen 2004: 151). I fænomenologien lærer vi om det, der viser sig. Det vil sige, at fænomenerne/objekterne er til stede uden for den menneskelige krop, men at det er gennem sansningerne vi lader fænomenerne vise sig for os (Ibid. 22). Thøgersen skriver således:

Denne oplevelse som Merleau-Ponty taler om, placerer sig inden for en relation, hvor både menneske og verden bidrager til oplevelsen. Vi oplever altid 'noget'. Med andre ord: oplevelsen er afhængig ikke kun af mennesket, men også af den måde verdens genstande fremtræder på; den måde genstanden åbner sig for menneskets perception" (Thøgersen 2004: 21).

Fænomenologien sætter altså kroppen i centrum, hvilket har betydning for metode, teori og analyse i denne opgave. Menneskets bevidsthed er bundet op på de kropslige erfaringer og i et opgør med den dualistiske tanke, skriver Merleau-Ponty at krop og bevidsthed ikke kan adskilles. Det er gennem kroppen, vi perciperer omverdenen. Derfor har det været væsentligt at opleve verden sammen med deltagerne.

Merleau-Ponty beskriver, at mennesket bebor verden (Merleau-Ponty 1945 (1994): 93). Med det mener han, at vi gennem sanser bliver fortrolige med verden omkring os, vi skaber vaner og indgår i velkendte situationer (Ibid. 98). Det er dette, at bebo verden, der gør, at vi føler os hjemme i vores omgivelser. Det er også det, jeg undersøger i specialet, netop hvordan folk bevæger sig rundt i et kendt område, hvad de fremhæver, hvorfor de fremhæver disse elementer, og hvad det gør for oplevelsen af at opholde sig netop i det område. Og så søger jeg i specialet netop at undersøge, det der af Merleau-Ponty beskrives som den inkarnerede mening, for når mennesket vælger at placere sig i en situation frem for en anden, så er det udtryk for mening (Thøgersen 2004: 124). Det er således væsentligt, hvor vi bevæger os hen i de gående interviews. I de kommende afsnit vil jeg beskrive de anvendte dataskabelsteknikker, og hvordan disse refererer tilbage til det beskrevne fænomenologiske udgangspunkt.

## 4.2 Metodedesign og dataskabelse

De data som analysen baserer sig på er indsamlet som et etnografisk feltstudie, som baserer sig på observation, kvalitative interviews og fotos, og hvor jeg har anvendt en autoetnografisk tilgang. De gående interviews har status af den primære dataskabelse i specialet. Udover det, har jeg anvendt sekundære data i form af observationer på egne ture i området (bilag c), været med på tirsdagens gåturshold (bilag d), ført andre understøttende aktiviteter og erfaringer i feltdagbog (bilag e), taget billeder (bilag c, d og e) og tegnet kort (bilag a). Dette sekundære materiale er anvendt til at udvikle feltarbejdet, til at finde deltagere, og til at få et bredt indtryk af felten. Derudover er trækkes det indimellem ind i analysen for yderligere at belyse analysens pointer.

Selvom der har været mange deltagere involveret i interviews og observationer, har jeg et autoetnografisk udgangspunkt. Dette valg baserer sig på at jeg selv bor i området og har en fænomenologisk videnskabsposition. I det følgende beskriver jeg den autoetnografiske tilgang, både med hensyn til hvordan jeg tænkte, den kunne bidrage samt beskrivelser af, hvordan metoden har fungeret i mit tilfælde.

### 4.3 Et etnografisk feltstudium

Etnografi og feltstudier er et mangefacetteret felt at arbejde inden for. Der er forskellige tilgange til hvordan man er (eller bør være) researcher, hvordan man indsamler empiri og data og hvordan disse behandles i en analyse (Brinkmann & Tangaard, 2015: 21). Det er derfor væsentligt at gøre det klart, hvordan jeg som researcher har valgt at arbejde med felten, og hvilke tilgange der er anvendt i feltarbejdet. På baggrund af den fænomenologiske tilgang samt mit eget medlemskab i felten, har jeg derfor blandet andet valgt at anvende autoetnografi, som beskrives nedenfor. Derudover har jeg anvendt kvalitative interviews, deltagelse og observationer. Empirien er samlet på lydoptagelser, som feltnoter og med fotos.

#### 4.3.1 En autoetnografisk tilgang

Det særlige for autoetnografien er at researcheren er en del af felten, i modsætning til mere observerende etnografiske tilgange, hvor researcheren forsøger ikke at involvere sig med den/de grupper hun studerer (Adler & Adler 1987: 9). Det er dette tilhørsforhold som insider, hvor deltageren har et mere intimt forhold til deltagerne og tager del i hverdagsaktiviteter der i særdeleshed adskiller det fra andre etnografiske metoder. I den autoetnografiske metode er researcheren medlem af felten, i større eller mindre grad (Ibid.).

Adler & Adler beskriver tre former for membership roles: perifert, aktivt og fuldstændigt medlemskab, som også beskriver grad af involvering i felten. Det perifere medlemskab indebærer at researcheren føler at en smule interaktion med subjekterne er ønskværdig, for at forstå deres verden. De interagerer nok til at blive anerkendt af subjekterne, men ikke som centrale figurer i den sammenhæng de studerer (Adler & Adler, 1987: 36). Med det aktive medlemskab bevæger researcheren sig fra at være marginalt involveret til at tage en mere central position i subjekternes verden. I stedet for blot at deltage i aktiviteter, tager de en aktiv rolle i den gruppe, de studerer (Ibid. 50). Det fuldstændige medlemskab indebærer, at researchererne "immerse themselves fully in the group as "natives" " (Ibid. 67). Det vil sige at de og subjekterne opfatter sig som ligeværdige, og de f.eks. deler samme oplevelser og følelser (Ibid. 67).

Argumentet for at anvende en autoetnografisk tilgang til feltstudiet i Høje Gladsaxe, er at jeg selv bor i højhusene. Her har jeg boet i næsten fem år, og er gået igennem en udvikling fra ikke at bryde mig om området til at være glad for at bo der. Inden jeg selv flyttede til området, boede jeg indimellem hos min kæreste, da han havde en etværelses lejlighed i bebyggelsen. Her var Høje Gladsaxe Center nærmest lukket, der lå en enkelt pub, en bager og en frisør, og jeg brød mig ikke om området. Efter at min kæreste flyttede i en to-værelses lejlighed, flyttede jeg også endeligt ind i 2013, fordi min egen boligsituation var ustabil. Samtidig havde jeg vænnet mig til området, og var begyndt at sætte pris på de grønne områder. Centeret var under renovering og området var

begyndt at ændre sig på det fysiske plan. Med denne erfaring har jeg, på visse områder, et indgående kendskab til felten, hvorfor det også er vigtigt, at jeg sætter denne viden i spil på en bevidst, reflekteret måde. Autoetnografien giver mine erfaringer og oplevelser mulighed for at træde tydeligt frem gennem specialet, både som baggrundsviden og i det analytiske arbejde.

#### 4.3.2 Valg af medlemskab

Autoetnografi kan udføres på forskellige måder, hvor i specialet er arbejdet ud fra den form, der betegnes som "fuldstændigt medlemskab" i felten. Her er man som researcher selv en del af det fællesskab, man beskriver (Baarts 2015: 172; Adler & Adler 1987). Det er den form for autoetnografi, hvor man som researcher har den højeste grad af engagement i felten.

[Complete Membership Researchers] have the further opportunity to acquire "understanding in use" rather than "reconstituted understanding." That is, they can share and grasp the meaning of the members' world as members themselves feel it, as opposed to hearing members recollect and interpret their experiences. (Adler & Adler 1987: 82).

Det giver både fordele og udfordringer at have dette engagement, idet man antager en lighedsstatus med subjekterne i undersøgelsen, som kan opleve at de i højere grad er "dedicated to sharing a common set of experiences, feelings, and goals" (Adler & Adler, 1987: 67). Udfordringerne kan ligge i netop dette tilhørsforhold, nærheden, og i at det kan være svært at trække sig tilbage fra felten og beskue det analytisk og distanceret. Det vender jeg tilbage til lidt senere i afsnittet.

Adler & Adler opererer med to undertyper af fuldstændigt medlemskab. Der er dem, der ønsker at undersøge et felt, og derfor bliver medlem af en gruppe ("de omvendte"), og så er der dem, der allerede er medlem af en gruppe, hvorefter de fatter en interesse for at undersøge denne gruppe ("opportunisterne") (Adler & Adler 1987: 68). Det er i denne sidste gruppe, opportunisterne, jeg vil placere mig.

Dog vil jeg ikke underkende det faktum, at jeg ikke er fuldstændigt medlem i de grupper, jeg har valgt at fokusere på i mit feltarbejde; Her er jeg til dels perifært og aktivt medlem, fordi det ikke er min hverdag at være med på blandt andet tirsdagens gåtur i området. Der hvor jeg er fuldstændigt medlem, er som beboer i Høje Gladsaxe. Det er jeg på lige fod som deltagerne. Men de mennesker jeg har talt med, har jeg ikke et dagligt fællesskab med. Jeg har primært talt med pensionister og ældre beboere, en enkelt studerende og en enkelt der var pensionist og småbørnsfar. Jeg møder til hverdag nogle af dem til folkekøkken eller i nyttehaveforeningen, hvor jeg er i bestyrelsen, og så mødes vi på vej til og fra centeret eller på biblioteket, ellers ses vi ikke. Derfor er det også væsentligt, som Adler & Adler skriver at "the preexisting membership role undergoes a significant transformation" (Ibid. 70), så betyder det at også mit medlemskab af gruppen udvikles idet, når man påtager sig en ny rolle i den gruppe, man undersøger. Dermed kan det være, at man oplever at folk møder én lidt anderledes, fordi man selv engagerer sig mere. Man lærer sider af fællesskabet at kende, som man ikke kendte før. Et problem for opportunisten kan ligge i, at man allerede har én rolle i det fællesskab, man nu skal

undersøge, og dermed skal kæmpe for at påtage sig rollen som researcher i selvsamme fællesskab (Adler & Adler, 1987: 71).

Denne rollekonflikt kan både udspille sig i mødet med én selv som researcher og i forhold til dem, man nu skal studere. I det fuldstændige medlemskab kan der også udspille sig en bevidsthedskonflikt, som viser sig ved, at man oplever modsatrettede interesser i feltarbejdet. På den ene side forsøges at være objektiv, neutral observerende og på den anden side er man aktivt engageret og involveret i gruppen (Adler & Adler, 1987: 18). Men det er her, det især er vigtigt at holde sig for øje, at man skal bruge dette engagement og den indgående forståelse for de sociale sammenhænge til at skabe en relevant og vedkommende undersøgelse og analyse. Dette har vist sig for mig ved at jeg forud for feltarbejdet havde planlagt, at jeg kunne interviewe naboer og folk fra min opgang, som jeg har kontakt med i forvejen. Men da jeg skulle i gang med interviewene kunne jeg mærke, at dette ville komme for tæt på. Jeg skulle fortsat bo i opgangen og "bare" være en nabo, og jeg blev nervøs over, om en rolle som interviewer ville komme til at ændre forholdet til mine naboer for meget, sådan at de for eksempel forventede, at jeg altid havde tid til at tale og lignende. Derfor fravalgte jeg disse oplagte interviewpersoner.

Den ovenstående refleksion kan relateres til et relevant aspekt i forbindelse med brugen af autoetnografi, nemlig disengagement (Adler & Adler 1987: 78). Altså, når man skal træde ud af felten igen, men opportunistisk autoetnograf træder man jo ofte netop ikke ud af felten, men skal blot fralægge sig rollen som researcher. Specialet har en helt klar tidslinje, der gør at jeg skal ud af rollen som researcher relativt hurtigt. Har man ikke den begrænsning, må man beslutte et tidspunkt at stoppe sin forskning, så man kan gå i gang med at bearbejde sine undersøgelser. Det kan være en udfordring at fralægge sig denne rolle og i mange tilfælde vil det betyde, at man har ændret sit syn på felten (ibid.). Netop derfor har jeg nedskrevet min personlige beskrivelse af Høje Gladsaxe både før og efter feltarbejdet.

På baggrund af de erfaringer, jeg har læst mig til, havde jeg besluttet en slutdato for arbejdet allerede inden jeg gik i gang. Dette havde jeg gjort for at sikre, at jeg ikke kom til at blive ved med at lave interviews og feltarbejde, og sådan at jeg kunne komme videre med mine analyser. Det fungerede for så vidt fint. Men det har påvirket den måde, jeg er aktiv i mit lokalområde, simpelthen fordi jeg bliver inviteret med til flere arrangementer. Således deltager jeg nu i en dialoggruppe i området og er blevet inviteret med i at udvikle et nyt projekt. Dette sker på lige fod med andre frivillige beboere i området, men før jeg begyndte at lave denne opgave, var jeg ikke på samme måde anset som en ressource for området. Dette kan relateres til Adler & Adlers beskrivelse om, at man som fuldstændigt medlem har den fordel, at man kan vinde subjekternes fortrolighed og dermed opnå en anden form for åbenhed end andre researchere (Adler & Adler, 1987: 16).

Den tillid har jeg mødt hos nogle deltagere, men det er langt fra alle, der har haft denne tillid og lyst til at deltage. Faktisk havde jeg troet, at det ville være lettere end det viste sig at være. De personer der viste mig størst åbenhed, var fra gåklubben eller folkekøkkenet, altså personer som jeg tidligere har mødt. Personer, som jeg ikke var bekendte med fra fællesarrangementer, har udvist større skepsis og været mindre tilbøjelige til at melde tilbage, når vi skulle aftale et interview. Så det at bo i Høje Gladsaxe har ikke være nok i sig selv til at

vinde en tillid. Her har det ligeledes været vigtigt, at jeg engagerede mig mere i lokalsamfundet for at få deltagere til interviewene. Derfor er det også væsentligt at nævne, at jeg i perioden har deltaget i mange forskellige aktiviteter i området: folkekøkken, gåklub, onsdagscafé på biblioteket, dialogmøder med helhedsplanen og aftenarrangementer for kvinder (bilag e). Meget af dette vil jeg ikke deltage i normalt, enten fordi jeg ikke er målgruppen, eller det er udenfor mit interessefelt eller ligger på tidspunkter på dagen, hvor jeg er på arbejde.

#### 4.3.3 Analyse af autoetnografi

Jeg medtager en kort beskrivelse af hvordan autoetnografi kan anvendes i en analyse, da der er visse udfordringer man skal være opmærksom på som autoetnografisk researcher. Som fuldstændigt medlem kan man møde en helt særlig type udfordringer, når man skal i gang med analysere sine undersøgelser. Adler & Adler beskriver, hvordan den tætte knytning til området kan gøre det svært for researcheren at træde ud af felten og analysere resultaterne, endside finde resultaterne blandt noter, optegnelser og erfaringer (Adler & Adler 1987: 17).

Bearbejdningen af datamateriale og anvendelsen af data kan vise sig i anderledes former end ved andre former for undersøgelser, måske fordi den autoetnografisk tilgang har et bredt tekstspektrum. Baarts beskriver to former for autoetnografisk tekst; Bekendelsesfortællinger og Impressionistiske tekster (Baarts 2014: 176). Bekendelsesfortællinger har en personlig stil og er optaget af researcherens selv og danner ofte et positivt billede af denne. Bekendelsesfortællingerne beskriver researcherens felterfaringer: "... emotionelle reaktioner, nye måder at se og forstå verden, uventede hændelser, der bliver til forskningsmæssige gennembrud" (Ibid. 177).

Den impressionistiske tekst er derimod figurativ. Her får læseren et øjebliksbillede af, hvad researcheren ønsker at vise. Det kan eksempelvis være rekonstruktion af dramatiske episoder eller perioder under feltarbejdet (Ibid.). I nærværende speciale kommer det autoetnografiske til udtryk på flere måder. Først og fremmest er den autoetnografisk skrivestil anvendt i det indledende afsnit til at beskrive min motivation for at skrive om Høje Gladsaxe. Dernæst anvender jeg det i indledningerne til analysen, hvor beskrivelserne af området rækker ud over de interviewdata, som jeg har indsamlet. Disse indledninger er tænkt som øjebliksbilleder af området. Slutteligt har jeg anvendt private fotos i opgaven, som er taget uden for feltperioden. Disse billeder er med til at vise området frem på en anden måde og give en dybde til analysen. Det er angivet, når det er min egen familie, der optræder på fotografierne, for på den måde at tilkendegive, hvornår jeg som researcher er 'til stede' i analyse materialet.

#### 4.4 Gående interviews

En anden tilgang jeg har haft til feltarbejdet, er interviews med beboere fra Høje Gladsaxe. Jeg har anvendt kvalitative, semistrukturerede interviews og designet en spørgeguide som grundlag for interviewene (Kvale & Brinkmann 2015: 45) (Bilag b). I stedet for at foretage interviewene siddende, har jeg primært fokuseret på at foretage interviewene i området omkring Høje Gladsaxe. Derfor har jeg også anvendt teori og erfaringer fra andre, der har foretaget gående interviews (Evans & Jones 2004; Clark & Emmel 2010). I de gående

interviews er kropsligheden, sanserne og oplevelserne en del af interviewmaterialet. Og netop at give kropsligheden plads har været relevant i forhold til det fænomenologiske udgangspunkt:

Når egenkroppen<sup>3</sup> markerer en retning igennem sine handlinger, f.eks. ved at placere sig i en bestemt situation frem for en anden, så er det et udtryk for mening.

(Thøgersen 2004: 124)

Et af argumenterne for at anvende gående interviews, er at man kan få adgang til anderledes viden, end man vil få ved et siddende interview (Evans & Jones, 2004: 857; Clark & Emmel, 2010:2). Det er også relevant, at Evans & Jones beskriver, hvordan deltagerne er mindre tilbøjelige til at give det, de anser som 'det korrekte svar' men i højere grad taler frit ud fra de stimuli de møder undervejs – både visuelt og følelsesmæssigt (Evans & Jones, 2004: 849). Ovenstående citat understreger hvorfor gående interviews kan bidrage til forståelsen af steder, netop fordi det at deltagerne vælger at vise én ting frem for en anden, bærer mening i sig selv, og fordi det derfor også er væsentligt at medtage, hvor de vælger at gå hen i et interview.

Evans & Jones beskriver, at man kan opleve, at deltagerne taler meget ud fra det, der kan ses, og det må man som interviewer gøre sig bevidst i designet af interviewet. Det er væsentligt at have et formål med at bruge gående interviews, og at stille relevante spørgsmål for at opnå den viden, man ønsker (Ibid.). Ud fra disse betragtninger designede jeg interviewene således, at jeg både tog hensyn til det omkringliggende miljø men også spurgte ind til oplevelser og områder, som vi ikke umiddelbart kunne se, og spurgte for eksempel ind til, hvorfor der var steder vi ikke bevægede os hen, eller hvordan anvendelsen af området har ændret sig i forskellige livsfaser eller varierer med årstiderne. Et eksempel på, at det er vigtigt at spørge ind til, hvorfor vi gik de steder hen, som vi gjorde, kan ses i nedenstående citat. Mange deltagere havde fremhævet præsten og kirken som ressource for området, og jeg kunne have taget for givet, at det også var derfor deltageren her ville vise mig præsteboligen. Men da jeg spurgte ind til det, viste det sig, at det ikke var tilfældet for hendes vedkommende:

Interviewer: Bruger du kirken og præsten

Eva: Ej altså kun når der er noget at komme efter, vil jeg sige (...)

Interviewer: Så hvorfor tænker du vi skal ned forbi præsten

Eva: Det er bare fordi han bor lige op ad idrætsforeningen. Han har også spillet med på veteranholdet. såeh...

(Eva, 00:23:34.13)

Denne deltager gik meget op i sport, og derfor var det tilfældigt at præsten boede ved siden af idrætsforeningen, hvor hun har brugt meget af sin tid. Så det

<sup>3</sup> Egenkroppen er oversat fra "le corps propre" og henviser til menneskets egen krop som udgangspunkt for sanselige erfaringer (Thøgersen 2004: 16)



var egentlig ikke for at fremhæve præsten, vi gik her forbi, men præsteboligen lå på vejen og var relevant på grund af tilknytningen til sport. Denne kobling ville jeg ikke have kunnet medtage, hvis ikke jeg havde spurgt så direkte ind til motivationen for deltagerens tur-valg.

Der er også en række udfordringer ved at anvende gående interviews. Evans & Jones opstiller følgende påmindelser: 1) Vigtigt med relevans således at omgivelser og interview passer sammen, 2) derfor skal de research-spørgsmål, man arbejder med være formet af de omgivelser, man bevæger sig i og 3) metoden udelukker visse deltagere (bl.a. ældre og dårligt gående) og nogle former for interviewteknikker (Evans & Jones 2004: 849). Holder man sig dette for øje og tager hensyn til det i metodedesignet kan gående interviews være en produktiv metode til at få adgang til lokalsamfundets meninger om og forbindelser til det omkringliggende miljø (Ibid. 587).

Jeg har imødekømt disse udfordringer ved dels at udforme steds-sensitiv spørgeguide, dels ved også at have en strategi for at kunne foretage siddende interviews. Det var en fordel da nogle deltagere af helbredsmæssige årsager ikke kunne foretage gående interviews. Emmel & Clark beskriver også, hvordan de oplevede, at deltagerne havde brug for en smule guidning inden gåturen, sådan at de kunne få brugbare data, men at det var en balancegang med også at være åbne nok til, at beboerne også selv kunne repræsentere deres område, som de ønskede det (Clark & Emmel, 2010: 2), og dette har jeg netop benyttet i designet af de gående interviews. Resultatet blev en stor åbenhed for deltagernes egne valg, men betød også, at jeg har guidet samtalen tilbage på sporet, hvis vi bevægede os for langt ud af en for specialet irrelevant tangent.

Ydermere er det væsentligt at overveje, hvordan man som researcher får registreret data og lokation. Evans & Jones skriver, at man kan filme, men at det også er udfordrende, fordi man som researcher har andre opgaver, og det kan virke intimiderende at filme deltagerne (Evans & Jones 2004: 851). Valget i dette analysedesign er at tage fotos og nummerere steder, således at stedet bliver registreret. Derefter kan det indsættes i et kort. Her er fordelene, at jeg er godt kendt i området og således nemt kan genkende steder på fotos. Derudover er turene foretaget i et relativt afgrænset område, så punkterne er nemme at indtegne umiddelbart efter interviewene. Jeg har grebet det an således, at jeg efter hvert interview har indtegnet punkter fra den rute vi har gået og skrevet kommentarer til punkterne. Her skelner jeg mellem steder, vi har opholdt os på ruten og steder vi har talt om, eller som deltageren har udpeget, men hvor vi ikke har bevæget os hen.

En styrke ved det gående interview er, at en pause i talestrømmen ikke nødvendigvis bliver pinlig eller giver anledning til at stoppe interviewet. Samtalen kan nemt tages op igen, når deltageren ser noget nyt eller kommer i tanker om en ny oplevelse. Det er ikke altid tilfældet med siddende interviews, hvor der ikke er ydre stimuli, og derfor ikke samme naturlige mulighed for at tage tråden op igen (Ibid.). Disse stimuli viste sig at være både en fordel og en ulempe i interviewene. Indimellem kunne det at vi bevægede os rundt, gøre at det var nemmere at komme tilbage på sporet, hvis interviewet tog en drejning, for eksempel kunne jeg kommentere på noget i omgivelserne, som ledte interviewpersonen tilbage på sporet. Men de megen stimuli var også udfordrende; nogle gange glemte vi interviewet, fordi vi var ved at glide i noget mudder. Andre gange blev jeg distraheret af omgivelserne og glemte at lytte til, hvad

deltageren sagde. Et sceneskift kunne afbryde noget vi var i gang med at tale om, som vi så ikke fik taget op igen. Samlet set kunne den megen stimuli også gøre det svært for deltagerne at holde fokus i samtalen, som i nedenstående eksempel:

Eva: Ja... Der er de der tre søer, som øhm, kommunen har investeret i. Se der står en hest. Er der to? Det er så blevet øh, vuggestue mener jeg det er nu, dernede og så mener jeg også, at der er får dernede, det var der i hvert fald sidst jeg var nede at kigge til dem

Interviewer: Der er grise og får

Eva: Vi kan bare gå ned her. Se nu kan vi se søerne her, men når vi går tur, så kan vi ikke se søerne, fordi det allerede er vokset så højt op. [Larm fra himlen og vi kigger op] Det er den flyver, der flyver mellem Aalborg og København, tror jeg. Vandflyverne. Den flyver flere gange om dagen.

Interviewer: Den kommer lige forbi

Eva: Ja, det gør den. [...] Det var lige før vi skulle have gummistøvler på. Nå, det går. Og så det her, det er jo kælkebakke om vinteren, kan du nok. Den er lang, den er lang når man skal op med kælken (griner)

(Eva, 00:05:57.10)

Her ønskede deltageren egentlig at vise mig tre nyetablerede regnvandssøer og fortælle om dem, men de ydre omstændigheder gjorde, at vi endte med at tale i øst og vest. Først ser vi et par ponyer, som vækker nogle minder hos deltageren. Men så hører vi vandflyveren, som også bliver kommenteret, og så er vi ved at glide på vej ned ad bakken. Det er alle elementer, der hører med til oplevelsen af at være ude, men som gør, at vi ikke her kommer i dybden med at tale om det, som deltageren egentlig vil vise. Her har jeg kunnet mærke en klar forskel, når jeg har foretaget siddende interviews. Det har været nemmere at fastholde en samtale omkring et emne, og hverken jeg eller deltagerne er blevet forstyrret af så megen stimuli. Det har indimellem gjort, at det har været nemmere at komme i dybden med nogle aspekter af et interview. Clark & Emmel beskriver, at de oplever, at interviewene bliver længere, hvis de går rundt med deltagerne (Clark & Emmel 2010: 5), men det har ikke været min oplevelse. Interviewene har været af samme længde mellem 30 og 90 minutter. Det korteste interview foretog jeg gående, så jeg kan ikke genkende det mønster at det er svært at fastholde en samtale i siddende interview. Det gående interview kan give nogle forskellige syn på området, idet elementer kan opfattes forskelligt, alt efter hvem der oplever området, eksempelvis om det er generende, at der ligger skrald, om graffiti er en flot udsmykning eller om trapper gør området svært fremkommeligt (Clark & Emmel 2010: 2). Når man gennem et gående interview bruger området fremhæver deltagerne forskellige historier og minder fra de samme steder. Der er for eksempel flere, der fortæller om Kratersøen, men de knytter forskellige minder og historier til det samme sted.

Samlet set har jeg oplevet, at det gående interview har en styrke ved udfoldelsen

af stedet. En deltager svarer på et tidspunkt, at der ”ikke er nogen steder, hun ikke bryder sig om at gå hen”, når det er mørkt. I det vi kommer forbi et særligt område, siger hun ”Altså, jeg vil sige her ville jeg måske ikke være om aftenen, alene” (Alberte 00:21:41.23). Således kan det performative aspekt, (som deltageren tilsyneladende udviser), træde frem idet hun ser et sted hun rent faktisk er lidt bange for om aftenen.

#### 4.4.1 Deltagere

Deltagerne har jeg primært mødt i gåklubben eller fået kontakt til gennem beboerhuset. Andre har jeg fået kontakt med via Facebookgrupper for beboere i området. Det er værd at bemærke, er at det primært er kvinder, der har deltaget. Jeg fik fat på flere mænd, men de vendte ikke tilbage på mine henvendelser, selvom de tilkendegav en interesse for at deltage. Nedenfor følger et skema over deltagerne i interviews og gåture.

Navn	Alder	Beskæftigelse	
Alberte	22	Studerende	Bor sammen med sin kæreste i højhusene. Født og opvokset i Høje Gladsaxe
Anders og Vibeke	65	Pensionister	Bor i lavhusene. Har boet her siden 1993. Børnene har ikke gået i skole i området
Claus	72	Pensionist	Bor i højhusene med sin kone og to små børn. Har boet i samme lejlighed siden 1991
Esther	61	Skolelærer	Bor i højhusene. Har boet her siden 1992 med sin mand og børn
Eva	68	Pensionist	Har boet her siden 1973. Boede først i de høje huse, men bor nu den lave del af bebyggelsen
Ingrid	66	Pensionist	Bor i højhusene. Flyttede først ind i lavhusene, men efter sønnen flyttede hjemmefra, flyttede hun i en mindre lejlighed.
Karen	83	Pensionist	Bor i lavhusene. Har boet i Høje Gladsaxe siden 1971. Enke, har to voksne børn hvoraf det ene bor i et villakvarter i nærheden.
Lone	70	Pensionist	Bor i højhusene. Flyttede hertil i 2004 fra et københavnsk villakvarter, da hun fik en kæreste efter skilsmisse.

Selvom Høje Gladsaxe har en høj andel af personer med anden etnisk baggrund end dansk, har det også vist sig udfordrende for mig at få dem med i interviews. Flere som jeg havde kontakt til, valgte ikke at deltage, selvom de havde udvist interesse. En enkelt person som valgte at deltage, var så tilbageholdende og genert, at interviewet ikke var brugbart. Hun svarede meget kort og upræcist, og ønskede ikke at gå i dybden med besvarelser. Helhedsplanen har givet udtryk for, at de oplever samme vanskeligheder, både når de laver spørgeskemaundersøgelser og interviews, er det svært at få beboere med anden etnisk baggrund til at deltage.

#### 4.4.2 Lydoptagelser

Interviewene har jeg optaget på min mobiltelefon, og efter hvert afsluttet interview har jeg kunne uploade det til en folder i Google Drive. Fordi jeg har optaget på mobilen, har det været nemt at sikkerhedskopiere optagelserne med det samme. Jeg havde overvejet, hvordan jeg skulle sørge for at jeg kunne optage udendørs og ledt efter mikrofoner til at montere på mobilen. Mit største problem var imidlertid, at der sikkert ville komme støj fra vind, som ville gøre det umuligt at optage ude. Jeg skulle bruge en vindhætte, og endte med selv at lave en af en skuresvamp, som jeg klippede til og kunne montere på over mikrofonen (se bilag E). Det viste sig at fungere udmærket, det filtrerede støj fra vinden uden at dæmpe lyden fra stemmerne. I regnvejr lagde jeg optageren i en ziplock-pose. På disse optagelser kunne regnen høres, men optagelserne var brugbare til transskribering.

Jeg valgte at optage interviewene af flere årsager. Dels fordi jeg var alene om at foretage interviewene, så jeg ville gerne have muligheden for at lytte dem igennem igen. Dels fordi vi bevægede os rundt, hvilket gjorde det svært at nedfælde noter undervejs. Dette gjorde jeg efterfølgende i feltdagbogen og på computeren.

#### 4.4.3 Etik

Inden jeg fortog interviewene, havde jeg gjort mig etiske overvejelser på flere niveauer. Således sørgede jeg for at få informeret samtykke fra deltagerne, inden jeg begyndte at optage interviewene (Kvale & Brinkmann 2015: 89). Efter hvert interview gav jeg deltagerne mulighed for at sige, hvis der var noget de ville præcisere, eller hvis der var udtalelser de ikke ønskede, at jeg tog med videre til analysen. Ud over det informerede samtykke til at indgå i et akademisk speciale, spurgte jeg også ind til, om jeg måtte bruge fortællinger og udtalelser til en videre formidling af specialet. Det svarede alle positivt til, og derfor var det muligt at anvende den indsamlede data i arbejdet med at designe en gåtur i Høje Gladsaxe.

Med hensyn til fortrolighed og anonymitet er alle deltagerne anonyme i specialet (Ibid. 91). Det var et fåtal, der havde ønske om anonymitet, men for at stille alle lige er samtlige af deltagerens navne ændret. Derfor er det heller ikke præcist angivet, hvor hver enkelt deltager bor. På de kort der vises, kan man få indtryk af nogenlunde, hvor den enkelte deltager bor, eller hvor interviewet starter, men det er ikke den nøjagtige adresse, der her er angivet. Andre overvejelser har blandt andet været konsekvenserne for deltagerne (Ibid. 92). Der er ikke nogen tilfælde, hvor der har været negative konsekvenser af

at deltage. Dog har det været en overvejelse, at dette speciale skal bidrage til en general forståelse af udsatte boligområder, stigmatisering og omdømme. Jeg har vurderet, at de positive konsekvenser for området og beboerne overstiger de mulige negative udfald, og at specialet bidrager til udviklingen af boligområdet. I visse tilfælde, som jeg også har beskrevet i forbindelse med autoetnografi, har jeg overvejet min egen rolle i forhold til felten (Ibid. 93). Også i forhold til at spørge ind, dele egne erfaringer og tanker, har jeg overvejet hvor meget jeg skulle gå ind i hvert enkelt interview. Udgangspunktet for mig har været, at jeg har spurgt ind til følsomme emner i den grad det har haft relevans for målet med interviewet. Hvis jeg har vurderet, at det kunne bringe interviewet ud på et sidespor, har jeg ikke spurgt ind. Derudover har jeg delt egne erfaringer og fortællinger, hvis det har haft relevans for interviewet, eller jeg har brugt det som metode til at få deltagerne til også at fortælle.

## 4.5 Observationer og fotografi

I feltarbejdet har jeg, ud over at foretage interviews, anvendt forskellige redskaber til at indsamle, organisere og reflektere over felten. Metoderne har hver især bidraget til arbejdet med at indsamle data og til at blive klogere i løbet af processen. Herunder følger en kort beskrivelse af de redskaber jeg har anvendt og noter omkring hvorfor og hvordan jeg har anvendt dem.

### 4.5.1 Feltdagbog og kort

Feltdagbogen har haft flere funktioner. Mest af alt har jeg brugt den til at skrive erfaringer og læringspunkter ned i forhold til hvordan jeg interviewede. Jeg har løbende haft små ændringer til min måde at spørge og uddybe spørgsmål på baggrund af erfaringer undervejs.

Derudover har jeg beskrevet situationer i feltdagbogen, som ligger ud over hvad jeg kunne få med på en lydoptagelse. Observationer og samtaler som ikke har været en del af mine interviews, har jeg beskrevet i detaljer i feltdagbogen. Optimalt set kunne jeg have været mere systematisk i mine optegnelser i feltdagbogen, jeg kunne have beskrevet vejret og andre forhold, som har haft betydning for interviewene og for observationerne. Men her har jeg haft et større fokus på at beskrive de ruter, jeg har gået med deltagerne, og som jeg har tegnet ind på et kort efter interviewets afslutning.

Den måde jeg har brugt kort på, er som fæstningspunkter for de ture, som jeg har gået med deltagerne og de interessepunkter vi har talt om. Kortene er indtegnet i forlængelse af hvert interview. Denne visualisering har været vigtig, fordi det har været med til at give et overblik både over de ruter deltagerne vælger, men også de steder på den rute, deltagerne vælger at lægge vægt på. Dernæst har det været muligt at sammenligne kortene i forhold til hinanden. Derudover har jeg set på historiske kort over området, fra før Høje Gladsaxe blev bygget, og her har jeg kunnet se at blandt andet stedsbetegnelser fra for eksempel gårde i området går igen som navne på børneinstitutioner (Hyldegården og Lundegården).

Kortene har det paradoks, at de ofte angiver steder, men ikke en fortælling om stedet. Kortet er en repræsentation af stedet, men der kan ofte mangle forklaringer. Denne diskussion er der ikke plads til at gå i dybden med, men det er en vigtig note, at have med, da jeg ved at lave dette projekt og designe en gåtur i området, ønsker at skabe et kort, der bidrager med tykke beskrivelser af stedet.

Her skal de oplevelser og fortællinger, som folk knytter til et sted være med til at forme, hvordan kortet ser ud. Det kan være, at der er steder som mange knytter en fortælling til, og som derved har og får en ny fælles-kendt betydning. Men det kan ligeså vel være at der er et sted, som det kun er én enkelt deltager, der knytter en fortælling til, men hvor denne fortælling er så vigtig for personens oplevelse af området, at det derfor er med i designet af gåturen.

#### 4.5.2 Fotografier

I løbet af feltarbejdet har jeg taget fotos af Høje Gladsaxe, som jeg bruger i analysen til at fremvise dele af området, til at understøtte eller stå i kontrast til det, deltagerne fortæller. Billeder kan hjælpe læseren til at få et indtryk af området. Her er det et væsentligt udvælgelseskriterium, at billederne tjener et formål, at de er med til at illustrere en pointe. Således skriver Sven Sandström, professor emeritus fra Lunds Universitet i udgivelsen "Explaining the obvious: a theory of visual images as cognitive structures" (2007), at billeders kontekst er medvirkende til den måde, vi analyserer, hvad vi ser. I denne sammenhæng skal billederne sættes op imod den analyse af området, jeg præsenterer i specialet. Herigennem forklarer jeg, hvordan andre mennesker oplever området, og det er den analyse billederne skal understøtte. Sandström forklarer, at konteksten er væsentlig for, hvordan man kan tolke billeder. Derfor er det også vigtigt at der er en kontekst med, når jeg bringer fotos i opgaven, sådan at billederne kan bidrage til en dybere forståelse af analysen (Sandström 2007: 13). Er der forskel på hvordan deltagerne ser området, kan dette også vises med billeder. Det er således forskelligt hvad man ser, alt efter hvad ens interesser og baggrund er (Sandström 2007: 14): "Meaning produced in the act of regarding is determined by previous experience and learning, as well as by clues provided by the visual context" (Ibid. 15)

Her er et eksempel: Enhver kan se, at der er skrald på det nedenstående billede. Det har jeg som fotograf også lagt mærke til. Enhver kan også se, at der er græs – en eng – på billedet. Fremmedlegemet her er skrald, og nogle deltagere ser det som et billede på, at området er beskidt, mens andre har mere fokus på, at der er enge og natur så tæt på et socialt boligområde (Billedet er taget i parken ved Høje Gladsaxe, dette skal man vide for der er ikke boliger på billedet). For mig er det dobbeltydigt: at vi har kontrasten mellem natur og by, skrald og grønne områder, og at det er et billede på Høje Gladsaxe som helhed. Det er et modsætningsfyldt område, og folk kan vælge – alt efter deres dispositioner – at fokusere på det ene eller det andet element, og det vil give



På billedet ses kontrasten mellem grønne områder og skrald. Hvordan billedet vinkles, dets kontekst og fokus er vigtigt for, hvilket indtryk man får som beskuer.

Eget foto



forskellige opfattelser af området.

De billeder, som jeg anvender i analysen, er primært billeder, jeg har taget i forbindelse med feltarbejdet. Der er billeder fra de gåture, jeg har deltaget i og billeder fra dage, hvor jeg har gået ture i området både morgen, dag og aften. Billederne er ikke taget i direkte forbindelse med interviewene, fordi det viste sig, at der var megen stimuli ved at bevæge sig rundt i området. Derfor vurderede jeg, at det ville give flere afbrydelser at begynde at fotografere undervejs. Derfor er billederne taget på dage, hvor jeg har observeret livet på forskellige steder og tidspunkter i løbet af dagen. I de tilfælde, hvor mine egne fotos ikke har været brugbare, har jeg lånt fra andre kilder, blandt andet fra den stedsanalyse, der er foretaget i Høje Gladsaxe i 2017 (Stedanalyse, 2017).

Det er værd at bemærke, at der optræder meget få personer på billederne. Det er ikke det reelle indtryk af Høje Gladsaxe, hvor der egentlig ofte er mennesker på vej til og fra aktiviteter. Men mange har været afvisende for at medvirke på fotografier, så derfor ser det meget mennesketomt ud. På gåturene, hvor jeg var med flere gange, ville folk helst ikke fotograferes, så man kunne se deres ansigter, og derfor har jeg kun billeder af folk bagfra. I nogle tilfælde har jeg mødt folk, der ikke havde noget imod at optræde på fotografier, og jeg bringer også billeder af min egen familie.

Fotografierne er også statiske, så det vil sige at de kun viser et øjebliksbillede. Der er ingen bevægelse. Samtidig er fotografierne taget fra ét subjektivt perspektiv, nemlig mit. Det er mig, der bestemmer, hvad jeg finder væsentligt at vise. Her får man som beskuer ikke muligheden for at skifte perspektiv, og se hvad der befinder sig uden for det felt, jeg har udvalgt. Og det er således mit ansvar at billederne, på lige fod med interviewene, bidrager til fortællingen om området. Det er altså ikke ligegyldigt, hvilke billeder jeg formidler, og i hvilken kontekst de formidles. Sandström beskriver, hvordan et billede og en betydning kan ændre sig, hvis perspektivet ændrer sig (Sandström 2007: 19). Havde jeg på ovenstående billede gået tre skridt til venstre og i stedet for skrald haft en særlig plante med på billedet, ville det give et andet udtryk. Så derfor er også perspektivet i denne hensigt vigtig, og hvad vi ser og lægger vægt på er med til at forme et særligt indtryk. Således er det vigtigt at jeg, som researcher, ikke kun vælger en måde at anskue området, men at jeg også ser på, hvordan deltagerne har tolket området og giver deres ord plads i fotografierne.

#### 4.6 Kritik af metode

De anvendte metoder har både givet udfordringer og indsigter. Det er udfordrende at foretage interviews gående, og her kunne man med fordel have været to personer til at foretage interviewene. Således kunne man fordele opgaverne mellem sig, hvor en interviewer kunne spørge ind og understøtte i spørgearbejdet. Det giver andre udfordringer at være to personer om at foretage interviews, for eksempel kan det virke overvældende for deltageren, at der er flere med, men er man relativt utrænnet (som jeg), har jeg erfaret, at det kunne være et godt supplement at have en hjælper ved gående interviews. Stimuli i de gående interviews gjorde både, at vi fik talt om forskellige emner, det åbnede nogle muligheder, men det var også svært at holde fokus indimellem, både for mig og deltagerne, som jeg har bragt et eksempel på tidligere. Det væsentlige ved at bevæge os i området, var den sansemæssige erfaring, som jeg ønskede at undersøge. De gående interviews gav anledning til nogle

fortællinger og refleksioner, som måske ikke kommer frem ved et siddende interview. Det at gå rundt i området sammen var med til at skabe en øget forståelse for området og beboerne. Jeg vil mene, at det med fordel også kan bruges hvis man ikke selv bor i området, simpelthen til at skabe en dybere forståelse for stederne.

I forhold til den autoetnografiske tilgang, er der også her fordele og ulemper. Adler og Adler fremsætter meget lidt kritik af metoden, men jeg har nogle punkter, som har været svære i selve indsamlingen af data. Det at jeg skal interagere med deltagerne efter interviewperioden, har for mig været en udfordring, fordi det samtidig er et boligområde, hvor jeg har min dagligdag, og ikke altid er oplagt til samtale. Derudover har jeg oplevet, at jeg indimellem har taget ting for givet, så jeg har glemt at spørge nærmere ind til et emne, fordi jeg kendte til det, som deltagerne forklarede. Eller at deltagerne simpelthen har sagt: ”Jamen det ved du jo, du bor her jo.” På den måde tror jeg også, at der kan være aspekter, som jeg har overset, eller som deltagerne har valgt ikke at belyse, selvom jeg har bestræbt mig på at være åben og distanceret til områdets kendetegn og deltagernes beskrivelser.

Man kunne tænke sig en relevant kritik af at de siddende interviews blev mangelfulde, men det er forskellige aspekter der er kommet frem i de forskellige former for interviews. De gående interviews er stærke på nogle områder; her kommer vi omkring en masse steder og oplevelser, mens de siddende interviews er stærke på andre områder, idet at jeg som interviewer været bedre til at komme i dybden i samtalen.

Fra disse metodiske overvejelser bevæger vi os nu over i det teoretiske afsnit. Teorierne afspejler den kropslige tilgang, som også ligger til grund for metodeafsnittet.

## 5.0 En teoretisk ramme - Rum, sted og

### krop

Efter i foregående afsnit at have beskrevet Høje Gladsaxe og den stigmatisering, der knytter sig til det og lignende områder, vil jeg her forelægge en teoretisk ramme, der gør det muligt at analysere på, hvorfor folk knytter sig til deres boligområde, om det er stigmatiseret eller ej, og hvilke mekanismer, der kommer i spil, når vi taler om steder og forbundethed til steder. Her har jeg med fænomenologien fokus på den kropslige og sansemæssige erfaring af steder.

I samme ombæring præsenterer jeg en ramme, hvormed vi kan gå i dybden med, hvad der ligger til grund for den stedløshed, man kan opleve i mange sociale boligbyggerier fra 1960'erne, og hvordan folk der bor i området oplever dette og hvilke indtryk og reaktioner, de får fra udefrakommende. Denne ramme gør det muligt at analysere, hvad folk fremhæver som det gode eller problematiske ved boligområdet, og hvorfor det er netop de ting, de fremhæver.

I denne tilknytning til et sted kan jeg ikke kun tage udgangspunkt i, at det er et stigmatiseret område, men det er også væsentligt at undersøge, hvad der udgør rum og sted som et bredere begreb. Dette for at kunne gå i dybden med at se på de relationer den enkelte opbygger, eller ikke opbygger på det sted, hvor han eller hun bor, samt hvilke elementer der spiller ind i denne tilknytning, her med særlig fokus på stigmatisering.

For at definere rum og sted, tager jeg udgangspunkt i geograf Yi-Fu Tuans bog "Space and Place" fra 1977. Det er væsentligt at beskrive disse begreber grundigt for senere at kunne analysere den forbundethed, som folk føler til området. En forståelse af stedet er derfor det første skridt til at forstå, hvorfor jeg og de andre deltagere føler og siger, hvad vi gør, når vi fortæller om boligområdet. Indledningsvist vil jeg forklare brugen af oversættelsen af space til rum. På dansk kommer oversættelsen rum ikke helt til sin ret, da det også er betegnelsen for et konkret opholdsrum i en dansk kontekst. I specialets kontekst er det en mere abstrakt betydning af rum forstået som plads omkring os og det rum vi bevæger os i, der ligger til grund for forståelsen af begrebet.

Efter at have defineret rum og sted, som det gøres af Tuan, inddrager jeg geograf Edward Relphs begreb om stedløshed (placelessness). Dette begreb rummer nogle af de udfordringer, som man står over for i et modernistisk byggeri, og som kommer til udtryk gennem de etnografiske undersøgelser specialet.

Fælles for Tuan og Relph er, at rum og sted anskues som praksisser, hvilket vil sige, at mennesket og kroppen spiller en afgørende rolle i skabelsen af rum og sted. Derfor går jeg i det sidste afsnit i dybden med aspekterne omkring kropslighed, sansning og relationer. Her anvender jeg både geograf Kirsten Simonsen, Ph.d og lektor i Performance Design Bjørn Laursen og kulturel antropolog Setha Low til en mere dybdegående redegørelse af kropslighed og rumlige relationer.

### 5.1 Rum og sted

Denne del tager sit udgangspunkt i Yi-Fu Tuans bog "Space and Place: The Perspective of Experience" fra 1977. Med denne teori var Tuan en af de første geografer, der tog betydningen af stedet op og satte det i relation til mennesket



Høje Gladsaxe fra Gladsaxevej. Eksempel på stedløshed. Blikket finder få eller ingen signifikante ophold.

**Kilde:**  
copenhagenbydesign.com



Møllestien i Aarhus. Her er blandet byggeri, farver og materialer med til at give blikket steder at holde pause.

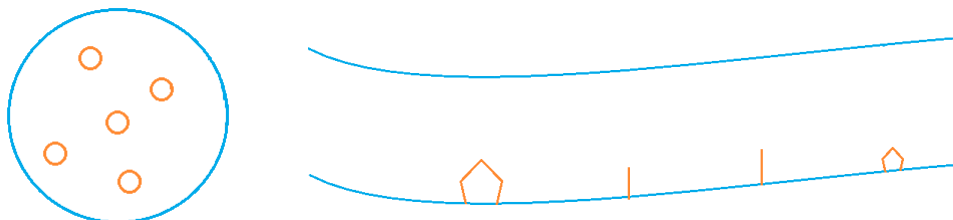
**Kilde:** sanseliv.dk

(Cresswell 2009:53). Stedet er ifølge Tuan netop gjort af de menneskelige relationer til stedet, hvor hans nøglebegreb om experience er vigtigt (Tuan, 1977: 7). På dansk rummer forståelsen både betydningen af oplevelse og erfaring, men i begge disse begreber er der vægt på, at det er en menneskelig erfaring og oplevelse, der er med til at forme det rum og de steder, vi omgiver os med. Det er gennem sanserne, at vi erfarer rummet omkring os, og dermed er kroppen til stede i oplevelsen. Høre-, syns-, føle-, lugte-, og smagssans er alle med til at forme vores verden, men også tanken og hukommelsen er vigtig i denne sammenhæng, forklarer Tuan: "the study of space, from the humanistic perspective, is thus the study of a people's spatial feelings and ideas in the stream of experience. Experience is the totality of means by which we come to know the world. We know the world through sensation (feeling), perception and conception." (Tuan 1979: 388). Tuan beskriver dermed, at objektive rum ikke findes. Selvom man ser rum som et geometrisk fænomen, er disse geometrier ikke opstået uafhængigt af mennesket. Derfor, skriver han, er det formålsløst at tale om det objektive rum, når den menneskelige erfaring har forrang frem for det geometriske (Tuan 1979: 389). Det geometriske rum og det kulturelle rum er viklet ind i hinanden, og den menneskelige relation til steder og rum er derfor betydningsfuld. Forholdet mellem rum og sted er, ifølge Tuan, at rum kan beskrives med bevægelse, hvorimod sted er et ophold i den bevægelse (Cresswell 2009: 55).

### 5.1.1 Stedets særlige karakter

Tuan adskiller rum og sted ud fra den måde, som man interagerer med stedet. Rum er, som nævnt, bevægelse, hvorimod stedet kan opfattes som en pause. Således kan man beskrive rum som havende større volumen end sted. Men rummet er i kraft heraf også mindre signifikant end stedet (Hericks-Bares

2014: 62). Tuan selv beskriver det således, at når mennesket kigger ud over et landskab (rummet) kan hvert eneste punkt, hvor blikket holder en pause betegnes som et sted. Han pointerer, at det er ligegyldigt om denne pause blot varer et splitsekund, ifølge ham definerer det et sted (Tuan 1977: 161).



**Figur 1.** Opfattelsen af rum og sted. (TV) Rum er det omgivende, og stedet et punkt inden for rummet. (TH) Eller rummet er bevægelse og stedet er et ophold i bevægelsen.

**Egen tilvirkning**

Der er dog mere i beskrivelsen af sted, end at det blot er et punkt. Tuan spørger nemlig, hvad det er, der gør en lokalitet til et sted, og hvad der giver stedet personlighed og sjæl (Tuan 1979: 408). Lokalitet er det punkt, som vi alle kan aflæse på et kort eller udpege i en fremmed by. Det er en flad, geometrisk betegnelse.

Sted er derimod det fysiske og følelsesmæssige sted, som giver lokaliteten dybde og betydning. Et eksempel fra min egen opfattelse af begrebet sted, kan relateres til en gang, hvor jeg skulle besøge en ven, der var flyttet til en ny bydel, jeg ikke kendte. Inden jeg skulle cykle af sted, havde jeg optegnet en rute på et kort, så jeg kunne finde hendes nye hjem. Men her havde jeg bare set lokaliteten på et kort. Da jeg ankom var der liv i gaden, lyskrydset stoppede mig, der var høje bygninger og dyttende biler. Jeg kunne ikke genkende området fra det kort jeg aflæste inden jeg tog hjemmefra. Lokaliteten var således blevet til et sted med det virvar af liv, farver, lugte og lyde, der hører til. Mine sanser blev bombarderede, og jeg kunne ikke orientere mig på samme måde som på kortet. Til sidst finder jeg frem, men har en anden opfattelse af stedet, end da det blot var en prik på et kort. Et sted er således ikke blot den spatiale lokalitet. Der er således flere aktive processer i spil, når steder skal defineres og beskrives. En måde at nærme sig en beskrivelse af, hvad et sted er, er ved at tale om stedets "ånd og personlighed" (Tuan 1979: 409). Tuan forklarer steders særlige karaktertræk med begrebet "sense of place" (Ibid. 410). Det er nemlig, som tidligere nævnt, gennem sanserne man opnår en særlig føling eller sans for stedet. Her er det igen den menneskelige dimension, der er på spil i stedsskabelsen. Gennem oplevelsen af stedet og forholdet til det bliver det signifikant, og denne oplevelse er et nøgleelement i Tuans beskrivelse af sted som begreb (Hericks-Bares, 2014: 61).

Ydermere argumenterer Tuan for, at der er forskellige typer af steder: der er det han kalder public symbols (offentlige symboler) og fields of care (omsorgsfelter) (Tuan 1977: 411). Offentlige symboler er nemme at identificere, man kan for eksempel nemt se dem, og de har visuelle karakteristika. Omsorgsfelter er derimod ikke så nemme at identificere. Det kan være steder, der udadtil er uanseelige, men som for brugerne af et område har stor betydning. Disse to typer af steder kan overlappe, således kan et område både være et offentligt symbol og et omsorgsfelt, men der vil være forskel på individets forbundethed til stedet. Et omsorgsfelt beskriver Tuan som en dybere forbindelse mellem person og sted, end hvad der er tilgængeligt for en almen offentlighed. På den

måde er et højhus i beton et offentligt tilgængeligt symbol, som folk kan se som et socialt boligbyggeri, men for den der bor der, er det et omsorgsfelt. Her kender vedkommende naboer, lyde, lugte og bruger meget af sit liv der. I kraft af dette kan det blive et sted, man som beboer har kært. Her er det forklaret, at et sted kan have forskellig karakter alt efter hvem, der beskriver det, altså om det er en der blot beskuer stedet, eller en der oplever det: "Abstract knowledge about a place can be acquired in short order if one is diligent (...) But the 'feel' of place takes longer to require" (Tuan 1977: 183). Tuan beskriver, at man kan opnå et overfladisk kendskab til et sted på kort tid, mens det tager længere tid at få følelsen af stedet (Ibid.). Det står dog lidt i modsætning til, at han tidligere i samme bog har beskrevet, at kvaliteten og intensiteten af oplevelsen betyder mere end varigheden, når man skal lære stedet at kende (Tuan, 1977:154; Hericks-Bares, 2014: 62). Opsummeret kan det antages, at både varigheden af oplevelsen og det engagement man lægger i denne oplevelse har betydning for, om man opnår at få "følelsen" af stedet.

Sted er ifølge Tuan ikke kun forbundet til sanserne, men også til hukommelsen; således er et sted "(...) an archive of fond memories and splendid achievements that inspire the present (...)" (Tuan 1977: 154). Heri er det også engagementet i et sted, der afgør om man opnår denne følelsesmæssige forbindelse til stedet. Har man blot gået den samme rute til og fra arbejde, men ikke set området – holdt pause – er det ikke givet, at man har en stærk følelsesmæssig forbindelse til det. Det kræver, ifølge Tuan, netop at man giver oplevelsen af stedet tid og mulighed for at udfolde sig.

## 5.2 Stedets dybde og stedløsheden

Edward Relph tager ligesom Yi-Fu Tuan fat på at beskrive stedet og stedets særlige karakter. Steder er ifølge Relph "fusions of human and natural order [which] are significant centers of our immediate experiences of the world" (Relph 1976: 8). For Relph er stedet ligeledes mere end lokaliteten, og her beskriver Relph også den menneskelige forbindelse som værende i forgrunden for eksistensen af steder. Som hos Tuan er det den menneskelige oplevelse og erfaring, der er nøglen til at forstå stedet (Relph 1975: 10, Hericks-Bares, 2014: 66). For Relph er det dog vigtigt at rum og sted ikke kan adskilles skarpt. Ifølge ham påvirker rum og sted hinanden i en cirkulær proces, hvor menneskets forståelse af rummet er knyttet til de steder, vi befinder os, fordi disse steder får igen mening af rummet omkring (Seamon & Sowers 2009: 44). Således er det f.eks. ikke ligegyldigt, hvor man placerer en legeplads. Den er en legeplads i kraft af, at den har visse legende elementer og at den bliver brugt af børn, men der er forskel på om legepladsen ligger ved en parkeringsplads eller i en park – det omkringliggende område spiller nemlig ind på, hvordan legepladsen opfattes af brugerne.

Relph beskriver i bogen også, hvorledes rum er forskellige alt efter, hvem der er i rummet og oplever det, således har det betydning om man er mand, kvinde, høj eller lav (Ibid.). Et aspekt som Relph uddyber er dybden af stedet. Således argumenterer han for, at folk kender et sted på forskelligt niveau alt efter deres status og engagement i det sted. Således betyder stedets fysiske placering meget, ligesom de aktiviteter, situationer og begivenheder, der er på stedet. Også de individuelle- og gruppeoplevelser samt de intentioner, der er med stedet, påvirker de relationer, som mennesker opbygger til stedet (Ibid. 45).



### 5.2.1 Stedløshed

Udover at lægge vægt på stedet og steders karakter, giver Relph en beskrivelse af det, han kalder placelessness – stedløshed. Relph beskriver, hvordan stedløsheden begyndte at dominere i byggeriet i 50'erne og 60'ere (Relph 1976: 81). I det, han kalder den premoderne verden, det vil sige før 2. Verdenskrig, byggede man byer på en måde, som skabte steder, hvor der var den samme stil på tværs af byer, men også en stor variation i retninger af veje, højde af huse,



En legeplads i en park (TV) indbyder til en afslappet dag, hvorimod en legeplads i mellembygninger (TH) ikke giver samme ro. Man skal være opmærksom på sine omgivelser på en anden måde, og for eksempel passe på at børnene ikke løber ud på vejen.

Kilde: thenerdypublic.com og shutterstock.com

afstande og så videre. Efter 2. Verdenskrig begyndte man at bygge mere ensartet med fokus på effektivitet. Der skulle bygges meget på kort tid, og det skulle gøres effektivt for at understrege en ny måde at leve på. På den måde opstod stedløsheden, hvor en ensartet gade ikke giver blikket ro – linjerne i byggeriet fører blikket videre, og der er ikke noget signifikant at holde pause ved. Sådanne stedløse områder er præget af at være bygget i beton, glas og asfalt. Her er stedløsheden dominerende og stedet er undertrykt (Ibid. 79).

Mange af de træk Relph beskriver, går blandt andet igen i modernistiske boligbyggerier og udsatte boligområder i Danmark. Her er det ensartede bygninger, der ligger på rad og rækker, labyrintiske stisystemer med ensartede boliger, der gør det svært at finde rundt. Her skal man kende et boligområde godt for at adskille den ene boligblok fra den næste, men som udefrakommende er det en uoverskuelig mængde af ens huse og veje, der gør det svært at finde rundt. Denne tilgang til steder er blevet kritiseret for at favorisere det nostalgiske og på den måde være bagudskuende, fordi "fortiden og især landsbylivet romantiseres på en måde, der meget nemt kan ende op i mere problematiske idéer om en samhørighed mellem folk og deres hjemstavn" (Hansen og Simonsen 2004:69). Relph har i forordet til en nyere udgave af *Place and Placelessness* skrevet, at "the distinction between place and placelessness is much less obvious now than it was thirty years ago" (Relph 1976: forord fra 2016, uden sidetal).

I nærværende speciale bruges Relph og Tuan som analytiske redskaber til at forstå, hvordan omgivelserne påvirker beboere fra Høje Gladsaxe. I analysen bidrager begreber som sted og stedløshed, autencitet og uautencitet, offentlige symboler og omsorgsfelter til en forståelse af omgivelserne i Høje Gladsaxe og den forbundethed, som deltagerne føler eller ikke føler på de steder, de beskriver.

### 5.2.2 Insideness og outsideness

En anden væsentlig tilføjelse til forståelsen af sted, bidrager Relph med, når han beskriver insideness og outsideness. Her understreges det, at det er gennem den vekslende grad af insideness og outsideness, som steder besidder bestemte meninger for individer og grupper (Hericks-Bares 2014: 66). Det vil sige, at des mere en person føler sig knyttet til et sted, des mere inside the place en person føler sig, des højere grad af identifikation med stedet føler vedkommende. Relph beskriver det således: "To be inside a place is to belong to it and identify with it, and the more profoundly inside you are the stronger is the identity with that place" (Relph 1976: 49). I den anden side af skalaen er Outsideness. Outsideness er, når en person føler sig adskilt og fremmedgjort fra det sted, hvor de bor og opholder sig (Relph 1976: 45, Hericks-Bares 2014: 66).

Relph har således formet en skala med syv kategorier, hvor polerne er henholdsvis eksistentiel insideness, som opstår når en person føler en dyb, immersiv tilknytning til et sted, for eksempel til hjemmet og eksistentiel outsideness, hvor en person føler sig fuldstændig fremmed på et sted (Relph 1976: 49). I nærværende speciale er de forskellige kategorier ikke relevante at optegne, da analysen ikke kan skarp adskille kategorierne skarpt fra hinanden og anvendes derfor ikke direkte. Betegnelserne insideness og outsideness kan dog anvendes i sammenhæng med sense of place til at beskrive en sammenhæng mellem de følelser, som folk har om et sted og den forbindelse, samhørighed eller manglen på dette, som folk oplever i deres boligområde. Der er mange forståelser på spil, når man skal beskrive menneskets oplevelse af et sted, og der er mange lag, der skal afdækkes førend, man kan opnå en forståelse for folks personligt erfarede rum. Her vil det at føle sig hjemme, som en del af eller inside i et sted stå i kontrast til ikke at føle sig hjemme, men derimod at føle sig afkoblet eller outside.

### 5.3 Rumlige relationer og stedets kropslighed

Der er i de foregående afsnit blevet lagt vægt på, at kroppen har en fremtrædende rolle, når rum og sted defineres. Det er således via kropslige erfaringer, at sted og rum bliver til og får betydning. I dette afsnit bringes sanserne i særdeleshed i centrum både ved brug af Kirsten Simonsens artikel "Practice, Spatiality and Embodied Emotions: An Outline of an Geography of Practice" (2007) og Bjørn Laursen "Paris i kroppen: Kroppen i Paris. Overvejelser over tegnede og skrevne notater i min skitsenotatbog 14.-21. november 2002" (2003). Fælles for disse er at de, som Relph og Tuan, beskriver at krop og sted er uadskillelige, at rum og sted skabes i relation til kroppen, og at intet sted eksisterer forud for kroppen.

"In taking up or inhabiting space, bodies move through it and are affected by the "where" of that movement. It is through this movement that space as well as bodies takes shape. Inhabiting space is both about "finding our way" and how we come to "feel at home". It therefore involves a continuous negotiation between what is familiar and unfamiliar, making space habitable but also receiving new impression depending on which way we turn and what is within reach."  
(Simonsen, 2007: 173)

### 5.3.1 Kroppen som relation

Kroppen er også central for Kirsten Simonsen antagelse, når hun skriver at hun tager udgangspunkt i "Ontology of practice" med hvilket hun mener at "(...) nothing in the world is prior to human practice" (Simonsen, 2007: 168). Her er Simonsens hovedfokus på kropslig eller praktisk viden. Denne viden dannes i folks hverdagsliv, og det er gennem en verden af følelser, ønsker, forestillinger og mødet med andre, at vi både skaber verden omkring os og er skabt af den selvsamme verden (Ibid.).

Det er karakteristisk for hverdagslivets praksisser, at de er kropslige. Det vil sige, at vi hele tiden har kroppen, følelserne, tankerne osv. med i vores hverdag, når vi agerer og interagerer. Simonsen beskriver: "Lived experience, then, is located in the midpoint between mind and body, or between subject and object – an intersubjective space of perception and the body" (Simonsen 2007: 171). Og her, i perceptionen, er det at vores sanser er i spil, hvilket Simonsen beskriver som noget der er formet af en tillært kulturel og vanemæssig adfærd. Disse processer er konstant i gang og er hele tiden med til at skabe stedet (Ibid.).

Jeg har i de tidligere afsnit argumenteret for, at krop og verden ikke kan adskilles. Simonsen beskriver det på baggrund af Merleau-Ponty således: "The flesh of the body becomes part of the flesh of the world, where the flesh of the world refers to the perceptibility that characterizes all worldly reality, which is actualised but not created by human perception" (Simonsen 2007: 172). Denne kropslige erfaring er individuel, og dermed er der mulighed for, at man kan se på køn, race, etnicitet i relationen til omverdenen og opfattelsen af selvet i denne relation (Ibid.). Også Laursen fokuserer i Kroppen i Paris, Paris i kroppen på, hvordan vi altid har kroppen med os, når vi bevæger os gennem verden. I den artikel har kroppen også forrang frem for rum og sted, idet kroppen er det umiddelbart mest væsentlige for hans beskrivelse af Paris, hvor også rum og sted bliver beskrevet som kropslige entiteter, han bevæger sig gennem (Laursen 2003: 77). Her er det igen den relationelle forståelse af rum, der beskrives. I og med at det er forskellige individer, der oplever verden omkring sig, dannes der også forskellige fortællinger om stederne. Det er således ikke den samme oplevelse af sted, hver enkelt person har, men individets oplevelse dannes på baggrund af dennes placering i rummet, kulturelle forforståelser, personlige oplevelser og minder og vejret og verden som den er nu og her, der er med til at skabe den individuelle oplevelse af stedet. Tuan beskriver for eksempel, at en rute ikke blot en bevægelse mellem to punkter eller en optegnelse af en tur. Hvis en humanistisk geograf ser et kort med en indtegnede rute, er der således mere mellem punkt a og punkt b: her er et levet-sted og levet-tid. Ruten bliver således en repræsentation af levet tid for den rejsende, og den humanistiske geograf dykker ned i betydningen af dette, frem for blot at registrere punkterne og deres forbindelse. Således er mennesket i centrum for udforskningen af ruten og rummet (Tuan 1979: 402).

### 5.3.2 Kroppen som rum og rum-skabende

I og med at vi alle har en krop med os, og det at vi er forbundet til stedet via denne krop, kommer subjektet i spil med alle de styrker, svagheder, minder og så videre, som vi hver især bærer rundt på (Simonsen 2007, Laursen 2003, Low 2013).

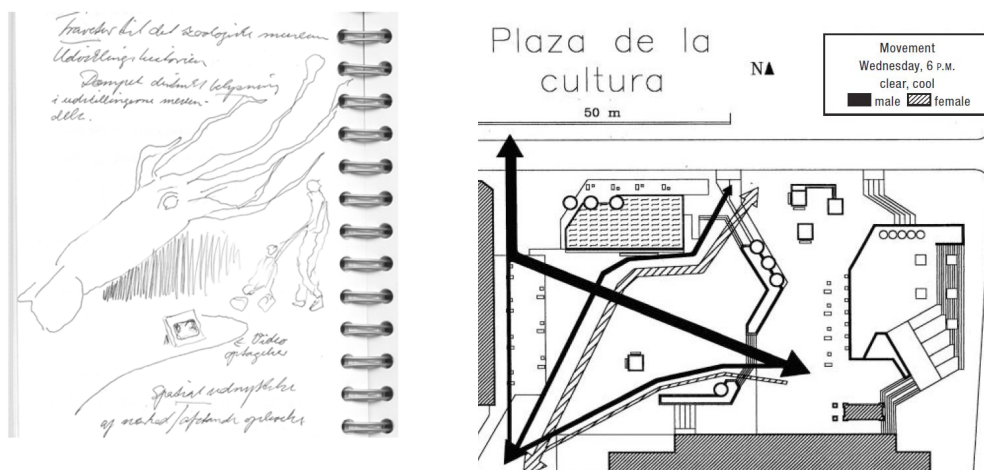
Laursen beskriver, hvordan et fald ved en jernbane ændrede hans rejse, så han skulle bruge en dag på hospitalet. Han beskriver hvorledes det, for den enkelte person er meget små forandringer og bevægelser, der skal til før hele billedet af det, vi beskuer ændrer sig (Laursen, 2003: 78). Man vil for eksempel have to forskellige oplevelser af et rum, hvis man vender den ene eller den anden vej, om man sidder på gulvet eller står på en stige. Dette er en del af den helt nære, kropslige oplevelse af rum.

Setha Low har i kapitlet "Placemaking and Embodied Space" fokus på, hvordan to offentlige pladser bruges i løbet af døgnet, og hvad det har af betydning for den måde rummet udfolder sig. Der er i hendes tekst klar forskel på, om man eksempelvis er mand eller kvinde, ung eller gammel (Low 2013: 31). Det gør noget ved stedet, hvem der bruger det, og det gør noget ved dem der kommer forbi eller opholder sig der, hvordan stedet bruges. Hun beskriver her også den cirkulære proces, som er nævnt i det foregående afsnit, hvor steder og personer påvirker hinanden. Det samme gør sig gældende i et boligområde, for der er forskel på, hvilke minder folk har opbygget i et område, hvem de mødes med, hvor de færdes, og hvordan de møder deres omverden. Disse aspekter giver også farve til den måde, som man oplever det sted, hvor man bor. Der er forskel på, om man fokuserer på, at det er betonbyggeri, eller om man ser de grønne områder uden for husene, ligesom det har betydning om ens blik drages mod det affald, der ligger i området, eller om man fokuserer på de sociale relationer.

Low forklarer kropsliggjort rum således: "Embodied space' is the location where human experience and consciousness take on material and spatial form" (Low 2013: 20). I kapitlet har hun fokus på bevægelse og opførsel på de offentlige pladser, som hun undersøger. Således arbejder hun med "movement maps" (Ibid. 25) og "behavioral maps" (Ibid. 31), hvor hun indtegner folks bevægelser gennem en offentlig plads, for at medtage, hvad folk laver, når de opholder sig på pladsen. Det interessante her, i forhold til nærværende speciale, er, at Low sætter krop og sted i direkte relation, idet hun opfatter stedet ud fra, hvordan det bruges, og hvem der bruger det. Således bringer hun netop kropsligheden i fokus i en empirisk kontekst. Low ser tendenser ud fra et studie af bevægelse og mønstre, mens Laursen oplever stedet "indefra", som en person, der selv bevæger sig rundt. Hans optegnelser er personlige, hans vinkel er nærhed og nærvær, mens Low har indtegnet bevægelser på et kort, set oppefra (Se figur 2 og 3). Men begge tilgange opererer med kropsligheden. Hvad betyder det for rummet, at folk bruger det som de gør, og hvad betyder det for selvet - det kropslige rum - at rummet omkring, er som det er eller som det opfattes af brugeren? De to eksempler på gengivelser af oplevede steder fremstår tydeligt forskelligt og med vægtning af Laursens subjektive oplevelse overfor Low's gengivelse, der på sin vis fremstår i en mere objektiv stil.

### 5.3.3 Kroppen i rummet

Ifølge Tuan så måler mennesket rummet med udgangspunkt i sin egen krop: "Man is the measure. In literal sense, the human body is the measure of direction, location, and distance" (Tuan 1977: 44). Således har man brugt mål som tommer og fod til at beskrive afstande. Men ikke kun på dette konkrete plan er menneskets krop vigtig i forhold til forståelsen af rummet og verden. Mennesket har en iboende følsomhed for rummets udformning, og dette



**Figur 2 (TV).** Her ses et eksempel på, hvordan Bjørn Laursen oplever stedet indefra, og bruger sin egen position i rummet til at gengive sin oplevelse

Kilde: Laursen 2004: 93.

**Figur 3 (TH).** Seta Low gengiver ruter på kort. Hun ser andre mennesker udefra, og bruger sin egen position til at beskue og analysere andres bevægelser

Kilde: Low 2013: 30

giver sig også til udtryk i det han kalder kulturel symbolisme. Dette begreb dækker for eksempel over, at mennesket er særligt følsom over for vandrette og lodrette linjer i et rum, og i vores kultur har "oppe" og "nede" symboliske betydninger. "Oppe" er synonym med at være hævet over nogen, at have magt, samt det opretstående menneske. "Nede" er synonym med at være under nogen andre, at være underkastet og i nogle tilfælde dyrisk (Tuan 1977: 37, Tuan 1979: 395). Dette er et eksempel på, hvordan et rums udformning kan have betydning for mennesket, således at det relateres til et basalt system, der i den menneskelige tanke omformes til at besidde kulturelle og symbolske betydninger. På denne vis beskriver Tuan også for- og bagside. Forsiden eller ansigtet er det, man viser udad til. Forsiden er lys, og er det officielle og det kendte. Bagsiden derimod er det man gemmer væk, det mørke, og bagsiden repræsenterer det ukendte og uofficielle.

Laursen beskriver også et relateret aspekt af kropslighed. Han beskriver, hvordan man kan opfatte et sted forskelligt, bare ved at flytte sit fokus lidt. Står man eksempelvis til højre eller venstre for en statue, vil den og omgivelserne være forskellige (Laursen 2003: 84) og står man på samme punkt men kigger henholdsvis mod nord eller syd, kan man have vidt forskellige opfattelser af det sted man opholder sig, og de omgivelser man ser. Også tidspunkter spiller ind idet hvem der er til stede på det givne tidspunkt vil også have indflydelse på opfattelsen af stedet: Dette spiller især en rolle i Lows analyse, hvor det er meget forskelligt, hvem der bruger rummet på forskellige tidspunkter, hvilket er med til at forme de pladser hun beskriver på forskellig vis (Low 2013: 31).

## 5.4 Opsummering på den teoretiske ramme

Denne teoretiske ramme kommer i anvendelse i det følgende analysearbejde. Derfor opsummerer jeg kort, hvilke begreber der i særdeleshed er væsentlige for den videre læsning. Det er tydeligt at der gennem teksten er et fokus på de menneskelige relationer både til andre menneskelige subjekter og til omverdenens objekter. Mennesket er afhængigt af sin krop, sine følelser, sanser og erfaringer, når steder opleves og erfares. Det er således specialets og analysens udgangspunkt, at den menneskelige væren og ageren i rum er medvirkende til at skabe både rum og sted, og også at rummet påvirker mennesket. Således er rum og sted processer. Rum og sted er ikke afsluttede og endegyldigt definerede men i konstant forandring. Rummet kan også opleves som et

kropsligt univers. Mennesket har dannet et ordforråd og symbolik omkring sin egen krop i relation til vores omgivelser. For eksempel når man er oprejst over andre og ser ned på folk, handler det om den måde, som vi selv eksisterer i rummet som opretstående individer. Også betegnelser om forside og bagside, tager afsæt i vores egen position i et rum, hvor bagsiden er det ukendte, det vi ikke kan se, det mørke og ukendte – mens forsiden er ansigtet udadtil, det officielle, lyset og det kendte. Både Tuan og Relph beskriver, hvordan der er forskellige niveauer af kendskabet til og sammenhørigheden med et sted. Tuan beskriver det som "sense of place". Ifølge ham kræver det af mennesket, at man involverer sig i stedet for at opnå denne sense of place. De niveauer han lægger vægt på her, er offentlige symboler og omsorgsfelter, hvor offentlige symboler er mere tilgængelige end omsorgsfelter, men ét sted også kan rumme begge betegnelser. Relph bruger betegnelserne Insideness og outsideness og beskriver syv niveauer, alt efter i hvilken grad mennesket oplever samhørighed med stedet. Relphs beskrivelse favner bredere end Tuans, fordi den også tager højde for den fremmedgjorthed (outsideness) mennesket kan føle i relationen til stedet.

Dernæst er det væsentligt at gå mere i dybden med kropsligheden og kropsliggørelsen af rum og sted. Forfatterne er alle enige om, at kroppen og sanseligheden er vigtige komponenter i de spatiale processer. Dette kan igen opfattes på forskellige niveauer, hvor man kan analysere, hvem der bruger et rum og hvordan de bruger det, som Low har gjort det. Eller man kan fokusere på de følelser og indtryk, der udgør rummet for den enkelte person, som Laursen gør det. Her kan man kritisere de teoretiske tekster for at være meget brede i deres beskrivelser. Blandt andre Anderson kritiserer dette, når han skriver " (...) how do we understand the term 'relation' given that there are many forms of 'relation' (such as encounter, belonging, etc.)" (Anderson 2009: 231). I dette speciale arbejdes der med forskellige niveauer af kropslighed og relationer. Også i samspillet mellem minder, følelser og erfaringer kommer kropsligheden i spil, for der er minder og oplevelser knyttet til de steder, vi bevæger os hen. Slutteligt spiller skalaforhold, bygninger, natur og krop sammen i analysen af Høje Gladsaxe, når jeg undersøger henholdsvis forside og bagside, lys og mørke, og hvad dette betyder for området og deltagerne. I tråd med dette, er stigmatiseringsbegrebet relevant, fordi det er her igen er de menneskelige relationer, som giver stedet betydning. Hvordan udefrakommende opfatter og taler om området, kan påvirke dem der bor der, og vice versa.

Gennem teorierne har der været megen fokus på, hvordan stedet opleves af det enkelte individ med den kropslighed, der er til stede i den evige forhandling og forandring af rum og sted. Men, som Tuan også kort nævner, så dannes ens opfattelse af et sted også af udefrakommende synspunkter (Tuan 1977: 172). Her har jeg i indledningen til opgaven beskrevet, at stigmatiseringen er et vilkår, som eksisterer i boligområdet. Der er en tendens til, at jeg gennem mine interviews er kommet ind på at tale om stigmatiseringen af området, eller områdets omdømme. Nogle gange har jeg spurgt ind til det, men ofte har deltagerne selv nævnt det som en del af fortællingen af at bo i Høje Gladsaxe. Før jeg går videre til analysen, præsenterer jeg de interviews og gåture, der danner rammen for analysen. Det gør jeg både for at rammesætte analysen, og fordi kortene og interviewene skal anvendes senere i specialet, når jeg designer en prototype på en gåtur i området.





Udsigten fra 14. etage, hvor morgendisken endnu ikke er lettet. I forgrunden ses festpladsen. Man kan se Kratersøen, og lavhusene titter frem til højre i billedet. I baggrunden kan man se udsigten over København, og helt til Køge Bugt.

Eget foto

## 6.0 Analyse

Efter at have forstået de metodiske og teoretiske udgangspunkt for specialet følger analysen. Analysen er baseret på interviews, observationer og feltnoter. Hver analysedel afsluttes med en delkonklusion.

Selve analysen er opdelt i tre dele og er systematiseret sådan, at de områder det enkelte kapitel omhandler danner udgangspunkt for et generelt tema, deltagerne har belyst. Hver del indledes med en autoetnografisk beskrivelse af området. Denne beskrivelse af feltdagbogsnoter, interviews og autoetnografiske noter. Det er således sammenskrivninger fra forskellige oplevelser i området.

Den første analysedel tager udgangspunkt i Høje Gladsaxe Center og de sociale steder. Centeret er et offentligt område, hvor flere beskrev, at der at der var en særlig social kontaktflade. Her kan man møde sin nabo, sine venner og andre personer fra området. Det er også her, der er kirke, skole, bibliotek, beboerhus samt sociale klubber og foreninger. De sociale steder breder sig også til andre dele af bebyggelsen, men ved centeret er der et særligt socialt knudepunkt. I kapitlet er der samlet udsagn om tilknytning til området, og hvordan deltagerne oplever og bruger området, og hvordan denne brug af området har betydning for, hvordan de oplever at bo der. I dette afsnit tager jeg fat på teorierne omkring de relationer deltagerne opbygger i området, og betydningen af disse relationer for dannelsen af det Høje Gladsaxe, som man møder nu. Her kommer relation-sted-relation – det cirkulære argument i spil.

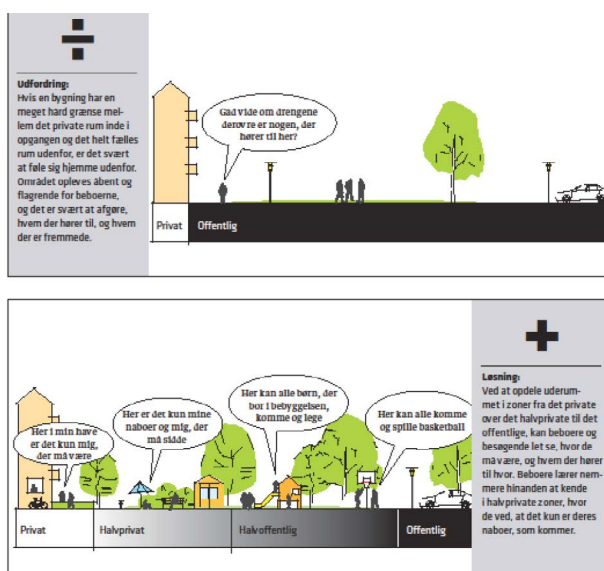
Den anden analysedel handler om stigmatisering, stedløshed og nordsiden af bebyggelsen. Nordsiden af bebyggelsen knytter deltagerne især til stigmatiseringen af området. Her på fronten mod Gladsaxevej er der asfalt og beton, biler og trafik. Det er et gennemgangssted, og samtidig er det Høje Gladsaxes front udad mod omverdenen. Betonen dominerer, og Byens Arena, som er en udendørs legeplads på en tidligere parkeringsplads, formår ikke helt at bløde dette billede af området op.

Her kommer stigmatiseringen til udtryk også gennem de beskrivelser man hører fra andre, der ikke kender området. Det er også et sted, som de færreste deltagere af sig selv lagde vægt på, og et sted vi ikke brugte meget tid i vores interviews. Samtidig er det et område, der har stor betydning i forhold til kropsligheden, for hvordan føles det at gå langs husene, og hvad er det der gør at dette område er mindre attraktivt at opholde sig i end den sydlige side? I denne del er der fokus på, hvad der gør at nordsiden af Høje Gladsaxe føles stedløst. I den samme omgang er det også til dette område, man især kan se de faldgruber, der er med til at fastholde stigmatiseringen af området.

Den tredje analysedel omhandler naturen, kroppen og sydsiden af Høje Gladsaxe. På sydsiden af bebyggelsen er der fredet natur, legepladser, grillpladser og Kastanjestien, der fører op til centeret på bagsiden af husene. Og her ligger lavhusene og Firkanten, som er den lave bebyggelse i Høje Gladsaxe, hvorfra de fleste beboere har direkte adgang til parken og mosen. Der er søer, bakker, enge og sumpområder, og så er der betonen, som står i kontrast hertil. I denne analysedel inddrages betydninger af den kropslige oplevelse. Blandt andet er vidderne er med til at gøre betonens dominans mindre. Samtidig er dette område primært tilgængeligt for de inviterede. Det er ikke et område man ser, når man kommer forbi på nordsiden og derfor overrasker det også

ofte besøgende, når de ser dette område.

I figur 4 kan man se hvordan bygninger, skala og forskellige områdetyper påvirker oplevelsen af stedet. I analysen vil jeg referere tilbage til denne figur, fordi den understøtter nogle af de udsagn og pointer, der kommer frem i løbet af analysen. Inden læsningen af analysedelene, følger der her en kort præsentation af deltagerne, samt interviews og gåture.



**Figur 4.** Viser hvordan en hård grænse private rum og offentlige rum, gør det svært for beboere at føle sig hjemme i et område, hvorimod et mere zoneopdelt område giver beboere og besøgende mulighed for at se hvor de må opholde sig, samt at der er områder hvor kun beboere og naboer opholder sig.

**Kilde:** Stedsanalyse af Høje Gladsaxe, 2017

## 6.1 Præsentation af deltagere

Præsentationen fungerer både som afsæt til analysen, til stedsforståelsen og senere anvendes data fra de gående interviews til at designe en prototype på en gåtur i området. Enkelte deltagere har ikke haft mulighed for at gå tur i området på grund af helbred. I de tilfælde er interviewene foretaget hjemme hos deltagerne. Disse interviews er angivet med en farvet prik, der viser omtrent hvor interviewet blev foretaget. De interviews, hvor vi har bevæget os til fods, er angivet med hver sin farve. En prik angiver hvor interviewet startede, og ruten kan følges rundt i området med en farvet streg. Kortene angiver alene de ruter, vi har gået, og således ikke samtaleemnerne undervejs. Dette kan man dykke mere ned i, hvis man slår op på bilag a, hvor hvert enkelt interview er beskrevet i detaljer. Ud over at kortet og præsentation af deltagerne fungerer som indledning til analysen, vil jeg også bruge disse optegnelser i designet af gåturen. Disse interviews og deltagernes fortællinger om de forskellige steder, skal kobles sammen med gåturen. Her udvælger jeg både steder, der ofte er blevet nævnt og steder, der har været særligt signifikante for den enkelte deltager. I en optegnelse over de områder, der er blevet nævnt i løbet af de otte interviews, ses det, at nogle steder forekommer hyppigere i interviewene end i aftegningen på kortene. Således er hyppigheden af de nævnte områder:

- Nævnt i 8 interviews: De grønne områder
- Nævnt i 7 interviews: Byens Arena
- Nævnt i 6 interviews: Skolen, Kastanjestien
- Nævnt i 5 interviews: Bål-/festplads, lavhusene, Høje Gladsaxe Centeret, Beboerhuset

- Nævnt i 4 interviews: Legepladser, Kratersø, vaskeri, Mosen (børneinstitution), Kirken/præsten
- Nævnt i 3 interviews: Varmecentralen, de nyanlagte søer
- Nævnt i 2 interviews: Garager, glasoverdækning, nyttehøve, Lillecenter, bibliotek, pensionistforeninger

Nogle af de steder, der er hyppigt nævnt, er indimellem bragt på banen af intervieweren, herunder Byens Arena, De grønne områder, vaskeriet og Høje Gladsaxe Idrætsforening (HGI).

Derudover er der en masse steder, som blot nævnes af en deltager, men som jo netop har betydning for dem, og deres oplevelse af området. Herunder blandt andet højbede, kondiklub, bænken ved skolen, broen til Tingbjerg. Det er således ikke muligt kun at vægte stedets betydning ud fra, hvor mange der nævner det, men skal også vægtes ud fra den betydning, det tillægges af den enkelte, da rum jo udgøres af mange forskellige menneskers tilknytning. Kortene og beskrivelsen af ruterne bruges til at undersøge, hvor og hvorfor folk bevæger sig hen, hvor de gør i området, hvilke steder de bryder sig om at være, og hvilke steder vi ikke bevæger os hen i løbet af interviewene. Med hensyn til deltagere, har jeg valgt at inkludere alle interviewede på tværs af alder og beskæftigelse, fordi deres syn på området supplerer hinanden. Det har således ikke vist sig, at der var store forskelle i hvad deltagerne lagde vægt på, selvom den ene var 22 og den anden 68 år, og det har således været muligt at analysere interviewene samlet på trods af deltagernes forskellige aldre. Jeg kunne eksempelvis have udeladt den studerende, men hendes betragtninger var lige så relevante som det pensionerede ægtepar, hun var ligeså reflekteret over sit område og havde mange meninger, som hun uproblematisk gav til kende.

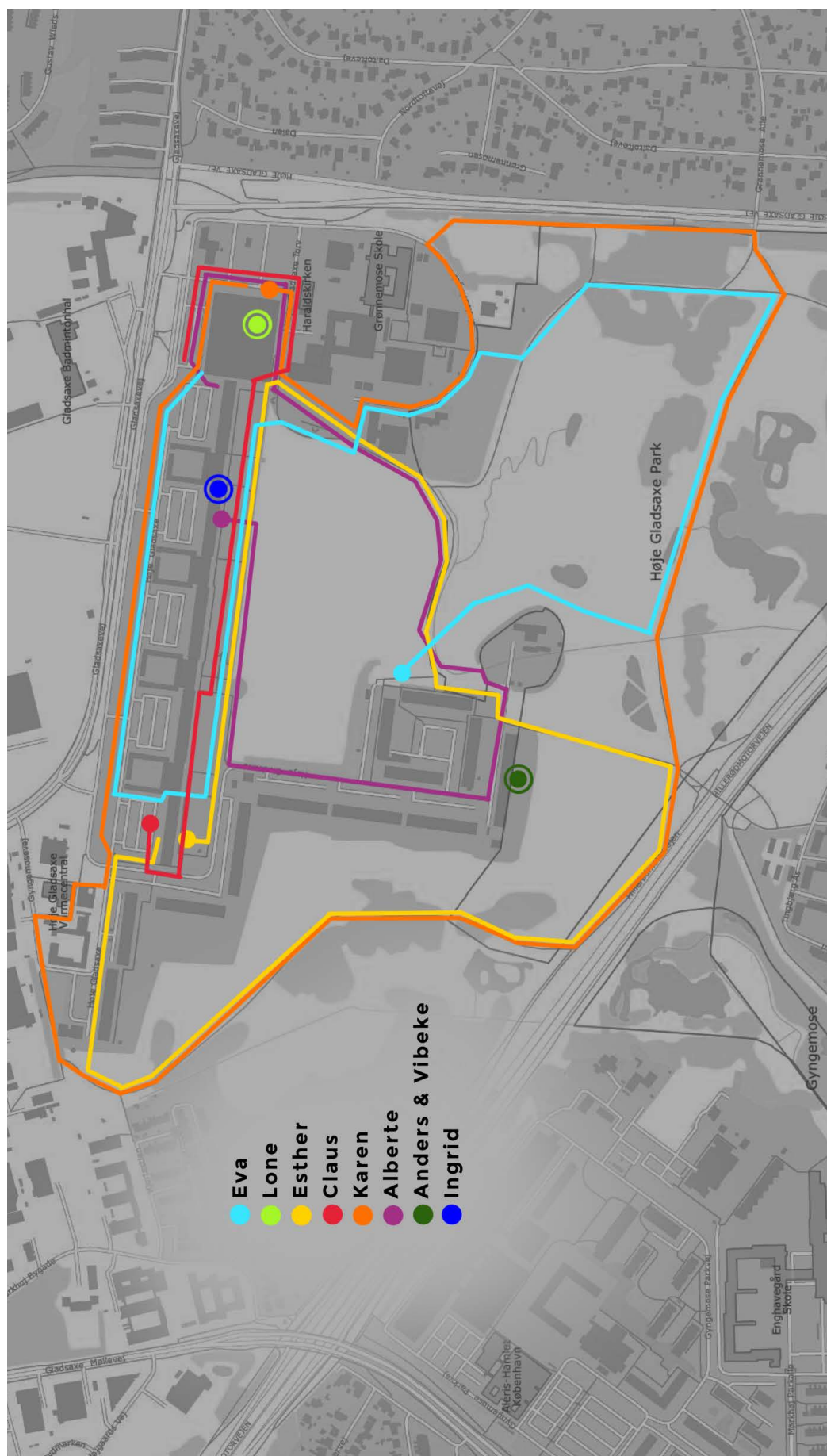
### 6.1.1 Eva

Eva har boet i Høje Gladsaxe i 44 år. Først boede hun først i højhusene, men fik sidenhen en lejlighed i den del af den lave bebyggelse, der kaldes Firkanten. Hun taler meget om det sammenhold, hun har oplevet og stadig oplever i HG. Hun er meget engageret i lokalområdet, har dyrket sport i Høje Gladsaxe Idrætsforening (HGI), og er med i forskellige initiativer i området. Mange beboere hun har kendt siden hun flyttede ind, bor her stadigvæk, og de har godt sammenhold i hendes opgang. Når jeg spørger ind til, hvad hun særligt godt kan lide ved at bo i Høje Gladsaxe, svarer hun: Ja, alle dem man har lært at kende, man kan jo nærmest ikke gå noget sted hen, uden at møde nogen man kender. Vores interview starter ved Firkanten, som er en del af lavhusene, og vi taler meget om naboskabet i opgangene. Først bevæger vi os op til Kratersøen, herfra går vi forbi en af de nyanlagte søer, op ad den stejle bakke og ned forbi HGI og præstens bolig. Vi går forbi nyttehaverne til Kastanjestien og om på nordsiden via en nyanlagt "smutvej". Her bevæger vi os langs Byens Arena til vi kommer til centeret. Her skal Eva handle, og vi hilser på hendes gamle nabo, som er flyttet fra Høje Gladsaxe, men stadig bruger frisøren ved centeret.

### 6.1.2. Esther

Esther har boet i Høje Gladsaxe siden 1992. Hun bor i højhusene og arbejder på en skole på den anden side af motorvejen. Da hun flyttede hertil, tænkte hun først, at det var "et rababerkvarter," men nu arbejder hun imod de fordomme,





**Kort 3.** Kort med gåture og interviews i området. Punkterne viser, hvor gåturen/interviewet er startet, herefter kan man følge turen rundt i området. De steder der er markeret med en cirkel udenom punktet, viser de interviewet, som blev foretaget hjemme hos deltageren, eller hvor vi ikke bevægede os rundt i området.

**Egen tilvirkning**

som hun møder om området. Hun har en del bekendtskaber herude og både familie og kollegaer. Vores tur starter ved Esthers lejlighed, og vi bruger ”udgangen til det grønne.” Vi går ned til festpladsen, hvor vi taler om sommerens arrangementer, og Esther nævner også Kratersøen som et sted, hun holder af. Vi går ikke derop, for det er for mudret. Herefter går vi ned forbi skolen og kirken, forbi hendes søsters lejlighed i lavhusene, den nye sø, hvor vi også snakker om dyrene i minilandbruget ”Man kan føle at man er lidt på landet, hvis der går dyr,” siger hun. Herefter går vi ad stien til gangbroen mod Tingbjerg, langs motorvejen, inden vi drejer af og går videre på parkens stisystem. Vi taler om områdets kvaliteter, herunder naturen.

### 6.1.3 Claus

Claus har boet i Høje Gladsaxe siden 1991, hvor han flyttede hertil med sin familie. Han blev sidenhen skilt fra sin kone og har nu stiftet familie igen og har to små børn. Derudover har han 3 voksne døtre fra sit tidligere ægteskab og 5 børnebørn. Claus er pensioneret. Vores interview starter ved Claus' lejlighed, og vi går først ud til Byens Arena, som han fortæller, at de bruger en del til at cykle og lege. Herefter drejer vi omkring bygningen til sydsiden, hvor vi taler om, hvordan området har udviklet sig gennem årene. Han og hans kone bruger legepladserne meget, og de har højbede neden for deres lejlighed. Derefter går vi til festpladsen, hvor vi taler om sommerens aktiviteter. Så går turen langs Kastanjestien, og vi taler om de grønne områder, som Claus mener bruges for lidt. Vi stopper ved Olssons Plads, hvor vi kan kigge ud over skolen og nyttehaverne. Claus og hans kone har en have og har brugt den meget. Vi bevæger os videre om på den anden side af centeret, hvor vi taler om tankstationen. Ved centerets parkeringsplads møder vi begge flere, som vi kender.

### 6.1.4 Karen

Hver tirsdag er der gåtur med beboerhuset. Det hold der går den lange rute, tager af sted 10.00 og er tilbage ved beboerhuset 11.00, hvor de mødes til brød og kaffe. Det er den samme rute, de går hver tirsdag. På en af gåturene taler jeg mest med Karen, som har boet i Høje Gladsaxe siden slutningen af 60'erne. Hendes børn er vokset op herude, og hun er glad for at bo her. I det gående interview med Karen starter vi ved beboerhuset, går langs skolen, nyttehaverne og skolesvinget. Vi drejer op i parken og går ad den stejle bakke. Her stopper vi på toppen og tjekker, at alle er med. Da vi kommer til bakken, hvor Kratersøen er, ser vi en mand og hans hunde, der holder hvil på toppen af bakken. Længere omme i parken, da vi er kommet forbi motorvejen, ser vi den kælkebakke, som Karens børn brugte meget som børn. Ved den anden stejle bakke, ved varmecentralen, holder vi igen en pause, inden turen går af nord-siden langs Byens Arena. Vi stopper på vejen, fordi vi skal vinke til en beboer, der er syg, og som de altid vinker til. Langs Byens Arena taler vi om tryghed; Karen følges altid med nogen hjem, hvis hun er ude om aftenen, men hun kan ikke sige, hvad hun er bange for. Turen slutter ved Beboerhuset.

### 6.1.5 Alberte

Alberte har boet i Høje Gladsaxe i sammenlagt 18 år. Hun er født i her, men en overgang boede familien i hus ved Buddinge St. Efter nogle år flyttede de tilbage til Høje Gladsaxe. Da Alberte flyttede hjemmefra i en lejlighed var det også i

Høje Gladsaxe, og som hun siger: ”har jeg altid boet her, mine forældre og min morfar er tæt på mig, og det betyder meget for mig, at jeg kan komme til dem meget hurtigt.” Albertes morfar bor i samme blok, hendes forældre bor i lavhusene, hendes moster og morens moster har boet i bebyggelsen. Alberte og jeg mødes ved hendes opgang. Først går vi langs Kastanjestien, som hun kan lide, fordi den skifter udtryk året igennem. Så går vi forbi Albertes forældres opgang, og ned forbi Børnehuset Mosen, hvor Alberte har gået i vuggestue. Herefter slår vi et smut i parken, hvor Alberte går mange ture med sin mor. Vi kommer forbi præsteboligen, og Alberte fortæller, at hun og hendes familie har brugt kirken og præsten en del. Vi kommer forbi trappen ved biblioteket, hvor Alberte helst ikke vil opholde sig, når det der mørkt, og vi går om til butikkerne og centeret, som hun synes er blevet bedre efter det er blevet renoveret. Vi slutter af med at tale om Byens Arena og nordsiden af Høje Gladsaxe, som hun siger ”ligner beton, et udsat boligområde.”

#### 6.1.6 Lone

Lone har boet i Høje Gladsaxe siden 1994. Hun flyttede hertil efter hendes børn var voksne, og hun var blevet skilt. Hun flyttede sammen med en ny kæreste herude. Hun har ikke mange bekendtskaber i området, og bruger meget af sin fritid andetsteds, dog er hun aktiv i Maleklubben og bruger biblioteket en del. Hun giver også udtryk for, at præsten, lederen af beboerhuset og lederen af seniorklubberne er vigtige ressourcepersoner. Vi går ikke tur, fordi Eva er nyligt opereret, så vi står ved biblioteket og kigger ud over området. Vi taler om området omkring skolen, kirken, biblioteket og seniorklubberne. Vi taler om legepladserne foran højhusene, og hvordan Lone næsten for vild i parken, da hun lige var flyttet hertil. Hendes svoger og søster boede i Høje Gladsaxe i den anden ende af bebyggelsen på et tidspunkt, hvilket gjorde, at hun fik set et sted, som hun ellers ikke kendte i området.

#### 6.1.7 Anders og Vibeke

Ægteparret har boet i Høje Gladsaxe siden 1993. De flyttede hertil, fordi de kunne få en stor lejlighed. De boede først på 1. sal. men Anders fik dårlige ben, så de fik de en lejlighed i stuen. Vi går ikke tur, da Anders er dårligt gående, så interviewet er foretaget i deres lejlighed.

Generelt synes de, at ”intet ved området er charmerende”, og de orienterer sig mere mod København end mod Høje Gladsaxe og resten af kommunen. Anders er halvdelen af sin tid i Høje Gladsaxe. Vibeke bruger meget lidt tid i området. De beskriver de grønne områder som kedelige, ved Lillecenteret er der ikke noget at komme efter. De synes, at Kastanjestien er utryk om aftenen, fordi der er mørkt. De bruger ikke centeret så meget, for de kan ikke lide butikkerne, og de handler hellere i Brønshøj. Byens Arena synes de bliver brugt for lidt, og at de beskriver, hvordan området mangler parkeringspladser, efter arenaen er blevet anlagt. De bruger beboerhuset til at gå tur om tirsdagen, og de kommer til banko. Og Anders er aktiv i seniorklubberne, men de synes at der mangler et sted, hvor man kan mødes – især om aftenen.

#### 6.1.8 Ingrid

Ingrid flyttede til Høje Gladsaxe i 1994. Hun boede her først med en kæreste, hans børn og hendes egen søn. De boede i lavhusene. De gik fra hinanden og



efterfølgende er hun flyttet i en mindre lejlighed i højhusene. Hun har oplevet en forskel fra at bo i lavhusene, hvor hun ikke synes der var godt naboskab. I højhusene, hvor hun bor nu, synes hun, at det virker til at folk har lidt mere med hinanden at gøre: "Man hilser på hinanden i elevatoren, og hvis der er nogen man ikke har set et stykke tid, så spørger man lige ind til dem. Det er ikke sådan at vi drikker kaffe sammen, jo indimellem gør vi, men det er mere sådan "hej hej" ". Vi lavede interviewet hjemme ved Ingrid selv, da hun ser dårligt. Hun har sklerose, som har sat sig på øjnene, så vi kan ikke gå, selvom hun elsker at gå tur. I løbet af interviewet taler vi blandt andet om Kratersøen, hvor hun holder af at gå op med sine børnebørn "selvom man ved at højhusene er lige deromme, kan man kigge den anden vej, og føle at man er midt i naturen." Vi taler også om Kastanjestien, grillpladserne og legepladserne, om biblioteket og Beboerhuset Pulsen.



(TV) Centeret om eftermiddagen. Butikkerne er åbne, der er fyldt op på parkeringspladsen, og her møder man sikkert andre fra Høje Gladsaxe

(TH) Kirken og pladsen ved Grønnemose skole. Her er aktivitet omkring aflevering og hentning af børn, men ellers sker der ikke meget på pladsen.

Egne fotos

## 6.2 Analysedel 1: Sociale steder og Høje Gladsaxe Centeret

Vi står ved Høje Gladsaxe Centeret og taler om, hvordan det har ændret karakter gennem tiden. Da centeret var nyt var her mange små butikker, en bager, en isenkræmmer, en tv-butik, en slagter, en købmand og flere andre forretninger. Dengang kunne man handle i centeret. Nu er det lukket af, og de få butikker der er, har facade mod parkeringspladsen. Her er to dagligvareforretninger, Jysk Sengetøjslager, frisør, slagter, genbrugsbutik og en møbelforretning. Om eftermiddagen er parkeringspladsen fyldt med biler, og der er kø til at få en plads. Mens vi snakker, møder vi flere vi kender fra vores opgange. Vi siger "hej" og "vi ses", og på et tidspunkt kommer Jane fra beboerhuset forbi. Hun bor selv i Høje Gladsaxe, og er på vej ned for at forberede aftenens bankospil i beboerhuset.

Vi følger med hende langs centeret – før i tiden kunne vi have gået gennem centeret om på den anden side, men i 2015 blev gennemgangen lukket af, så vi skal nu udenom for at komme om på den anden side. Ved døren til beboerhuset ønsker vi Jane en god aften. Da vi drejer til venstre om bebyggelsen, kommer vi til kirken, seniorklubberne, skolen og biblioteket. Også her er parkeringspladsen fyldt med biler. Det er det tidspunkt på dagen, hvor forældrene henter børn. Vi går inde langs bebyggelsen, og kun fordi vi er helt tæt på, kan vi se at der er aktiviteter i gang i seniorklubberne. Vinduerne er så smalle, at man ikke kan se ordentligt ind medmindre man er tæt på. Her leder en pompøs trappe op til centeret. Det virker malplaceret med så bred en trappe her, især fordi vi ikke længere kan bruge den indgang til andet end bibliotek og boligkontoret. Biblioteket ligger også i centeret og bruges ofte af beboerne i området. Nogle er her nærmest dagligt. Her er der også unge, der hænger ud om aftenen uden

for biblioteket. Om dagen bruger alkoholikerne det. De mødes og snakker ved computerne og går udenfor og drikker øl og ryger cigaretter. Vi står lidt her og taler om, hvordan de klubber og foreninger, der holder til her, er med til at skabe sammenhold i boligområdet.

### 6.2.1 Invitation til et fællesskab

Vi mødes foran biblioteket, Lone og jeg, for det er her hun har mest at vise mig, har hun forklaret inden interviewet. Vi står foran biblioteket og kigger rundt på omgivelserne, mens hun fortæller mig om Høje Gladsaxe. Vi går ikke rundt, da hun nyligt er blevet opereret. Lone flyttede fra Vanløse til Høje Gladsaxe i 1994. Hun bruger biblioteket og så maler hun hver torsdag i en af seniorklubberne, og fortæller således, at hun ikke kendte til malerklubben førend en nabo inviterede hende med:

Interviewer: Vil du vise mig det, fordi jeg har faktisk ikke set det, jeg ved godt hvor det ligger, men...

Lone: Ved du hvad, det gjorde jeg heller ikke, indtil for nogle få år siden, der skete der det, at jeg med elevatoren ned henne i nummer 15 hvor vi bor mødte en [...] dame som sagde: "du og din mand interesserer jer da for kunst, gør I ikke?" "Ja øh" fra femte sal og ned ik?

"jo altså" man kan jo ikke andet end at sige ja.

Så sagde hun: "er du klar over, at der er maleriudstilling nede i aktivitetscenteret i dag?" Så måtte jeg jo sige, "jeg ved simpelthen ikke hvad det er."

Nå men det lå der og der, og hun synes da jeg skulle komme ned og kigge, og så tænkte jeg "ja, ja hvorfor ikke" så købte jeg en hyacint, så gik jeg ind i aktivitetscenteret (...) og så sagde de dernede, da jeg gik rundt og kiggede "jamen maler du ikke?"

"Øh nej, det gør jeg ikke"

"Jamen kunne du ikke tænke dig at male?"

Og det kunne jeg faktisk godt, og så tænkte jeg "jo jo jo, måske jeg kigger ned", og så har jeg siden været [...] en fast bestanddel af foretagnet derinde.

(Lone, 00:06:28.09)

I dette citat udlægger Lone allerede flere sociale spor, som går igen i flere interviews. Hun nævner at det for hende var afgørende, at hun blev inviteret med, og herefter kommer hun også ind på naboskabet i området. Lone nævner at det var væsentligt for hende at hun blev inviteret med i et interessefællesskab. Hun skulle selv tage initiativ til at gå ned i malerklubben, men blev hjulpet på vej af en, der kendte det. Selvom Lone havde boet i bebyggelsen i mange år, kendte hun nemlig ikke til de tilbud, der var i aktivitetscenteret. Blandt andre Karen, som har boet her siden opførelsen af byggeriet og Ingrid, som først boede i lavhusene og nu bor i højhusene, beskriver også, hvordan de begyndte at deltage i aktiviteter, fordi de blev opfordret eller inviteret:

[...] for da havde jeg lige mistet min mand i juni måned, og så møder Jane mig, og så siger hun: "Karen (...) ved du hvad du skal tage og prøve at komme op at gå her" og jeg er jo sådan et meget aktivt menneske, så "jamen det gør jeg" og så har jeg været her siden og deltager jo som du har set, jeg var jo også i går at spise og til

frokost her laver hun en lille lun ret og den er vi også nogle der sådan [deltager].  
(Karen, 00:11:07.10)

Og så mødte jeg hende [Jane] en overgang pludselig [...] ved alle busstoppesteder jeg stod ved, og det var jo lidt sjovt. "Nå hej, gud er du her" og nede ved hovedbanen, så begyndte vi sådan lidt at tale sammen og så var det at hun fortalte om Pulsen, og så kom jeg derned [...]  
(Ingrid, 00:33:25.02)



**(TV)** Vindue ved beboerhuset Pulsen. Her skal man helt tæt på, for at kunne kigge ind og se, om her er åbent og om der foregår noget socialt.

**(TH)** Gåklubben på tur. Gåklubben mødes om tirsdagen og bidrager til socialt sammenhold.

**Egne fotos**

Ægteparret Anders og Vibeke, som flyttede hertil da deres børn var teenagere, har ikke haft samme oplevelse af at blive inviteret, og beskriver at det har været udfordrende for dem at blive en del af fællesskabet i gåklubben og til banko:

Så er der banko vi er begyndt til. Og det var svært at komme ind, uha da, fordi folk har jo faste pladser, så man kom der som ny og følte sig ikke særlig velkommen. "Nå, men det ved vi ikke lige om vi har en plads, og hvor skal vi nu sætte jer," ik og "der sidder den og den og her skal jeg sidde," men til sidst så lykkedes det da at få nogle faste pladser som vi så har nu, ik. Men de var ikke særligt gode til at sige velkommen til nye medlemmer, det var de altså ikke.  
(Anders og Vibeke, 00:08:21.02)

Anders og Vibeke oplevede ikke, at de blev inviteret med, og de oplevede fællesskabet som svært at komme med i. Det vidner om, at det kan spille en rolle, at der er nogen, der tager imod én i det nye fællesskab, og selvom man selv har taget initiativ til at komme med, kan det have betydning, at man bliver budt velkommen, og bliver givet en plads – både i ordets rene forstand og i overført betydning.

Anders og Vibeke har boet i området i mange år, men det er først de senere år, de har engageret sig i nogle af fællesskaberne i Høje Gladsaxe. De oplever, at folk allerede kender hinanden godt og føler sig outside i forhold til dem, der har boet her længe og har en relation, der går længere tilbage i tiden. Når jeg spørger til, om Anders og Vibeke har venner i området, svarer Vibeke:

Nej, det har vi faktisk ikke, og det er jo netop fordi vi ikke havde børn der gik i skole herude, så vi havde ikke tilknytningen herude, og folk vi mødte i opgangen, sagde man jo bare "hej" og "dav" og "hvordan går det" til, og udover det så var man ikke inde hos hinanden privat. Det var man ikke.  
(Anders og Vibeke, 00:03:39.29)

### 6.2.2 Naboskab, opgangene og elevatormøder

Et andet aspekt, som kan være medvirkende til at beboere føler, at de hører til området, er naboskabet. Det er et vigtigt element i den sociale tilknytning at man, om end kort, snakker sammen og interesserer sig for hinanden, for et eller andet sted har en nabo for eksempel opsnappet, at Lone er glad for kunst. Og så er der elevatoren, som er et omdrejningspunkt for disse korte møder. Her er det kutyme, at folk hilser på hinanden, småsnakker eller måske endda åbner op for mere private emner. Lone har en anden fortælling om et møde i elevatoren, hvor hun fik omsorg fra sine naboer:

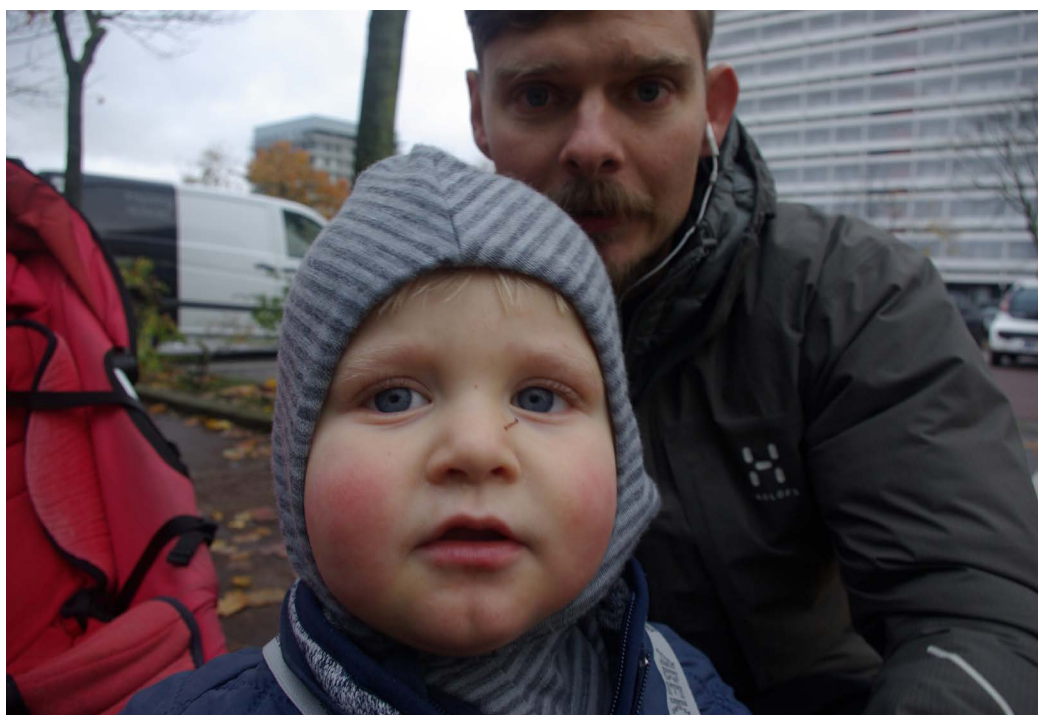
Jeg havde en smaddersød oplevelse en dag, min mor er 92 og bor i Tårnby og lå på hospitalet og havde det meget, meget skidt, og på vej ned i elevatoren, så sammen Alex og jeg stod og snakkede, og så kunne jeg ikke lade være med sådan at begynde at (snøfter) og så var der en af taxachaufførerne her, som vendte sig om og sagde: "undskyld, er det din mor?"

"Ja," det var det jo, ik.

Og så var han sådan helt: "Ved du hvad, hvis du får brug for en taxa, så kommer du ned og ringer på hos mig, så kører vi!" Og den har han gentaget og han spørger stadigvæk, hvordan min mor har det, ik. Den der måde at bryde sig om hinanden på ik, synes jeg er så fin ik.

(Lone, 00:40:01.21)

Der er flere, der beskriver elevatoren som et mødested, og at det er her, på vej til og fra, at man hilser på hinanden i opgangene, Ingrid siger blandt andet, at man ikke tager "elevatoren uden at hilse på folk" og at man også "hilser (...) på buddet, der render rundt med mad til de gamle" (Ingrid, 00:30:17.05). På den måde bliver elevatoren og kulturen med at hilse på folk, beskrevet som noget, der gælder for alle. Selvom man er på besøg, bliver man hilst på, når man kommer ind i elevatoren. Dette med at man hilser på hinanden opfattes



Ved centeret kan man ofte møde nogen man kender. Her har jeg mødt min mand og min søn, der var ude at handle efter min søn var blevet hentet i vuggestuen.

Eget foto

af nogle deltagere som en form for socialt fællesskab, at man interesserer sig for hinanden og tjekker op på hinandens ve og vel. Ved centeret møder Claus og jeg en af mine naboer, som jeg hilser på:

Interviewer: Hej [en underbo går forbi]

Claus: Det er hyggeligt, er det ikke hyggeligt? At folk kommer og siger hej og... altså jeg ville jo ikke bo et andet sted.

(Claus, 01:09:50.16)

Der er flere, der giver udtryk for at det, at de møder folk i opgangen eller på vej til og fra centeret er med til at bidrage til det sociale i deres hverdag. Her behøver man ikke mødes og ”drikker kaffe hos hinanden” (Ingrid 00:32:41.17), men selv korte møder og kommentarer afspejler en interesse for hverandre i området:

Og der er da mange jeg ikke kender, især måske dem der arbejder, dem ser jeg jo ikke sådan, men der er jo ligeså mange jeg ved hvem er, og altså det er ikke sådan så vi drikker kaffe hos hinanden – det gør vi, det sker da en gang imellem – men vi er på hils og på ”hej” og ”hvordan går det?” og ”gud, det er længe siden”, og ”hvorfors har jeg ikke set dig?”

(Ingrid 00:32:41.17)

Andre beskriver det, at man hilser på hinanden som en kvalitet for boligområdet, der også vidner om den åbenhed, som de oplever hos deres naboer. Det er også et karaktertræk ved området, som man kun kan opleve ved at bo her eller besøge nogen der bor der. Lone fortæller:

Og så oplever jeg at alle som besøger os simpelthen er så duerede over, at de træder ind i elevatoren og så bliver der sagt ”hej” eller ”goddag” eller og det gælder alle, det gælder alle simpelthen, selv vores børnebørn har vænnet sig til, at man siger hej når man går ind i elevatoren, ik. ”Det gør man ikke nogen andre steder, mormor” ”Nej, men det gør vi her”

(Lone 00:40:01.21)

Her viser Lone sin opfattelse af, at boligområdet skiller sig ud fra andre områder, netop ved at der er åbenhed og interesse for hinanden. Men denne opfattelse mener hun ikke man møder i mediebilledet eller i omverdenens forståelse for området (Lone 00:35:05.01).

Anders og Vibeke har ikke den samme oplevelse af, at de korte møder bidrager til deres sociale liv i området. For dem skal der noget dybere og længerevarende til for at et møde med andre føles som en relation:

Du kan sagtens have en masse, 100, 200 sociale relationer herude, men det er ikke givet, at det er nogen du ser privat [...] Du kan godt sidde, selvom du kender mennesker her, kan du godt [...] sidde og føle dig lidt ensom herude. For relationer for mig, det er jo det med at være sammen, det er at mødes og snakke eller mødes over en kop kaffe, mødes i en eller anden forening.

(Anders og Vibeke, 00:06:45.18)



Selvom Anders og Vibeke ikke føler, at der opstår et socialt fællesskab ved at hilse, er der mange andre der, som beskrevet, føler at dette bidrager til en god og åben omgangsform i området. Det viser, at det er forskelligt, hvad folk lægger vægt på som værende fællesskaber og sociale relationer. Det er dog helt tydeligt, at der er en kultur hvor folk hilser på hinanden i området. Ved Centeret møder jeg og flere deltagere nogle vi kender, og der bliver sagt hej en del gange i løbet af interviewene. På den måde er centeret et sted, hvor folk mødes. Tidligere var her et pizzeria, hvor man også kunne købe en øl, der var en bager og en bodega, hvor folk mødtes. Nu er der ikke disse steder at slå sig ned, så folk stopper kortvarigt op uden for supermarkedet eller slagteren, men der er her ikke et sted, hvor det sociale kan udfolde sig. Om sommeren ser man, at der er nogle der sætter sig på udstillingsmøblerne foran Jysk Sengetøjslager, her sidder de og spiser en is eller hviler benene, mens andre fra familien handler eller fylder bilen. På den måde er der nogen, der tager stedet til sig, og anvender det på en anden måde end tiltænkt.

### 6.2.3 Personer der skaber steder

Ud over at deltagerne oplever, at det er vigtigt at hilse på hinanden og på den måde er med til at skabe sociale steder, er der også andre personer, der er med til at skabe et sociale steder og liv i området. Deltagerne i dette studie nævner især to personer, nemlig Jane fra Beboerhuset og Morten Miland, som er præst. De er begge to opsøgende og interesserede i deres medborgere. Jane har opfordret flere til at deltage i arrangementer i beboerhuset, og Morten har døbt, konfirmeret og viet flere, og omtales som 'en man kender'. Således fortæller Alberte om præsten, i det vi kommer forbi kirken på vores gåtur, og hun forklarer, at hun kender præsten, men ikke kommer i kirken:

Interviewer: Men I kommer der ikke? Men hvordan møder du præsten, altså du siger, han kender jer?

Alberte: Jamen det er fordi han også bor i området, han bor dernede, så hvis han er oppe at handle og sådan noget, så kender vi ham, og vi hilser på ham. Men altså mig og min mor har også, efter min mormor døde, har vi også været derinde nogle gange og tænde lys, og jeg ved, at min mor har snakket meget med præsten, fordi han snakkede rigtig meget med vores mormor, ik? Så på den måde kender vi ham. Og så har han haft os alle sammen igennem til dåb og konfirmationer og bryllupper og whatever.

(Alberte, 00:20:57.20)

Ud over disse personer, er der også steder, hvor relationerne skabes. Det er blandt andet i folkeskolen eller i foreningslivet. Især dem der har boet i Høje Gladsaxe længe, de der har haft børn på skolen eller involveret sig i det lokale liv, beskriver hvordan folk kender hinanden på kryds og tværs:

De fleste der flytter ind, de siger også at "ej hvor er det en hyggelig opgang, hvor er alle folk venlige her", og alle hilser ik, så. Og vores præst kalder det jo landsbyen på højkant. [...] En af mine døtre gik i klasse med [...] Janes ene søn, så på den måde er der også mange links til hinanden her, så det er ligesom one big happy family nogle gange, føler man. Når man sidder og snakker "kan du

ikke huske den familie med ham der henne i den næste blok, faren var blind” og ”nåårh”, det er helt vildt ikke. Det er mange mennesker jo.

(Esther, 00:19:36.01)

Derimod er der andre, der føler sig fremmedgjorte, netop fordi de ikke har investeret så meget af deres liv i området, for dem er det svært at finde det sociale liv og glæden ved at bo i området. Mens vi sidder i stuen og drikker kaffe i Anders og Vibekes lejlighed, beskriver de flere gange, at de ikke har engageret sig i området, fordi de har haft nok i sig selv og den nære familie. De altid har været glade for lejligheden, men aldrig rigtig haft nogen relation til området:

Og vi beskæftigede os på det tidspunkt ikke ret meget med området herude. Det er først kommet her inden for de senere år. Fordi vi ligesom, vi mistede vores søn her i april 2016, og så synes vi jo, så skulle der ligesom ske et eller andet og så begyndte vi at søge ud ad og se, hvad der var af aktiviteter herude. Altså vi havde jo godt set, at der var noget, men vi havde ikke beskæftiget os med det, for vi havde nok i os selv og jeg gik på arbejde, og vi havde vores to børn, og det var rigeligt for os, ik.

(Anders og Vibeke, 00:03:39.29)

I de to ovenstående citater, kan man se tendens til både insideness og outsideness. Esther føler en høj grad af insideness, hun er meget involveret i området og har det kært, og hun har gennem tiden haft mange sociale relationer herude, hvilket er med til, at hun føler sig tæt knyttet til området. Vibeke beskriver derimod, hvordan hun ikke har været involveret i det sociale liv i Høje Gladsaxe, hun og hendes familie har været glade for deres lejlighed, men bryder sig ikke om området. Vibeke bruger oftere København og de vil også hellere bruge andre områder, fordi de synes Høje Gladsaxe er ”kedeligt,” som de pointerer flere gange i løbet af interviewet (Anders og Vibeke, 00:11:24.26 og 00:32:32.20)

Så man kan sagtens holde ud at gå rundt herude, det er ikke noget problem, men der er kedeligt.

Interviewer: Også i dagtiden?

Anders: Ja, kedeligt. Altså folk herude, de går bare frem til supermarkederne og så går de hjem igen.

(Anders og Vibeke, 00:32:32.20)

Det er ud fra disse interviews ikke muligt at placere folk mere eller mindre inside eller outside i deres boligområde, men der er en tendens til, at dem, der ikke involverer sig i stedet heller ikke føler en tilknytning. Dermed bliver dybden af deres forhold forskelligt fra dem, der involverer sig meget, og som virkelig føler, at de hører til i Høje Gladsaxe. Det kan ikke siges, hvad der kommer først. Om man først er involveret og derefter føler sig forbundet til stedet, eller om man først føler sig forbundet til stedet og derefter involverer sig. Dog er det interessant at se, at der er en sammenhæng. Det er altså ikke ligegyldigt, hvilket engagement man lægger i et område. Hermed ikke sagt, at man ikke



kan føle sig uden for alligevel, men ud fra de interviews jeg har foretaget, viser det sig, høj grad af ejerskab og involvering også afspejler sig i den måde, man oplever stedet. Alberte har for eksempel boet her størstedelen af sit liv, hun er vokset op her, hendes forældre bor her, hendes morfar og moster bor også i området og Alberte har selv fået en lejlighed i Høje Gladsaxe, da hun flyttede hjemmefra. Hun er glad for at være tæt ved sin familie, som hun har været vant til siden hun var barn, og så synes hun det er ”et supergodt sted at bo” (Alberte, 00:09:58.29).

#### **6.2.4 Teoretisk forankret delkonklusion**

Der er flere elementer fra ovenstående analyse, der er medvirkende til om beboere i området føler sig som en del af et fællesskab. Stedernes udformning er medvirkende til at danne ramme om nogle af de oplevelser, deltagerne giver udtryk for, at de har i området. Det opleves blandt andet omkring seniorklubberne og beboerhuset, hvor den lukkede facade ikke umiddelbart er inviterende over for forbipasserende og beboere, der ellers kunne ønske at deltage i aktiviteter. På den måde er den fysiske udformning af stedet medvirkende til, at beboere og andre kan føle sig afskåret fra at gå derind eller simpelthen overser stederne. Derfor beror disse steder meget på, at man bliver inviteret. Når beboerne dukker op, er det ligeledes væsentligt, at de bliver budt velkommen i fællesskabet. Bliver nye interesserede ikke taget godt imod, kan det være svært at tage del i fællesskaberne. På den måde kan stederne opleves som værende lukkede om sig selv, og en følelse af at være fremmedgjort (outsideness) kan forstærkes.

Derimod manifesterer det sig som en positiv følelse, hvis beboerne oplever at blive genkendt og anerkendt i boligområdet. Dette kan både være knyttet op på nøglepersoner i området eller på naboskabet. Uformelle møder mellem beboerne er med til at skabe en samhørighed, hvor man, som beboer, er del af et fællesskab med sine naboer. Her er for eksempel elevatoren et centralt mødested. I elevatoren står man tæt, og denne kropslige nærhed er med til, at man kan involvere sig i hinandens liv. Det kan være, at man blot hilser på hinanden, men det kan ligeså vel være, at man spørger ind til mere personlige oplevelser. Disse uformelle møder kan blive til venskaber, det kan knytte an til at beboerne bliver engagerede i boligområdet eller blot give anledning til, at de oplever en højere grad af hjemfølelse (insideness). Disse uformelle møder sker også ved centeret. Dog mangler der her et sted, man kan gå hen, hvis man har lyst til at drikke en kop kaffe og snakke lidt længere tid, noget der kan være med til at styrke de sociale bånd i området.



Gåklubben på tur i parken bag Høje Gladsaxe. Man skal ikke være medlem for at komme i gåklubben, men det er meget de samme mennesker der prioriterer at komme. På gåturene snakker folk om stort og småt

**Eget foto**

### 6.3 Analysedel 2: Stedløshed, stigmatisering og Nordsiden

Vi kommer ud på nordsiden af bebyggelsen. Neden for højhusene føler man sig lille, og når man kigger op ad de 15 etager, kan man blive helt svimmel. Vi går over parkeringspladserne til Byens Arena. Her er der klatrestativer og en orangefarvet bane løber 750 meter langs Høje Gladsaxe op til centeret. Vi skal huske at holde øje med trafikken, når vi krydser de forskellige zoner. Her kører biler til og fra parkeringspladserne. Enkelte gående krydser tværs over Byens Arena med retning mod busstoppestedet. Ellers er her ikke megen aktivitet på en efterårsdag. Om sommeren ser det lidt anderledes ud, der kan godt være større børn, der leger i området efter skole. Vi taler om Byens Arena og arealet før og nu. Tidligere var her parkering for campingvogne, så området bruges anderledes nu.



(TV) Byens Arena med et aktivitetsområde. Her kan børn klatre op på bakken eller de røde kugler, der er placeret mellem grantræerne

(TH) Parkeringspladsen og fortovet løber sammen, så her er området ikke oplagt at opholde sig i, men fordrer at man bevæger sig videre

Egne fotos

Inde langs højhusene kommer folk skubbende på indkøbsvogne med storkøb fra Lidl eller Netto. Enkelte kommer gående med vasketøj i blå Ikeaposer. Det er begyndt at blive mørkt, mens vi går her, og på et tidspunkt tændes der lys enkelte steder på Byens Arena. Lyset skinner i forskellige farver på udvalgte steder, og danner et anderledes rum. Vi betragter lysene på husenes facader, mens vi går det sidste stykke vej til centeret, hvor vi afslutter gåturen.

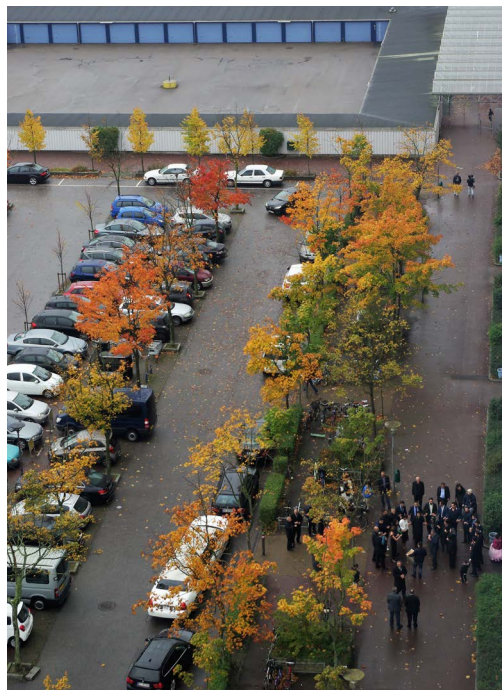
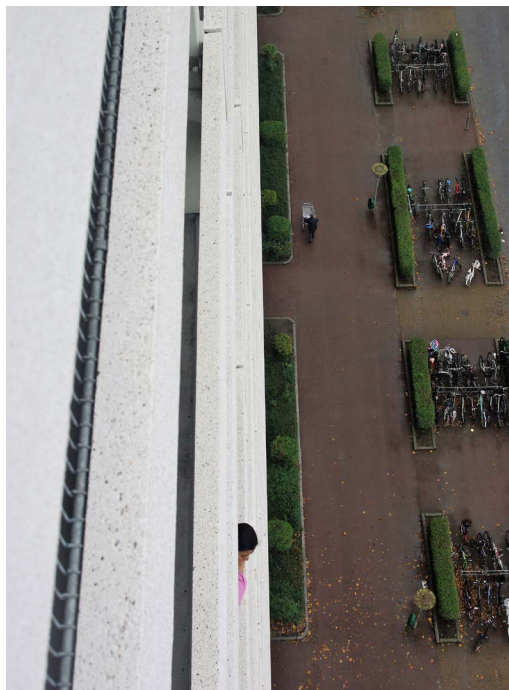
#### 6.3.1 Nordsiden og Byens Arena

I gennemgangen af interviewene og de ture vi har gået, fylder den nordlige side af Høje Gladsaxe ikke meget. Området er langt mindre end de grønne områder bagved og ikke oplagt at gå tur i. Her er der parkeringspladser og trafik. De fleste gåture slutter her, enten ved centeret eller ved informanternes opgang, hvis de bor i de høje huse. Det ikke det område, deltagerne knytter flest kommentarer til, og kun et enkelt gående interview tog sit udgangspunkt ved Byens Arena. Denne del af bebyggelsen bruges af deltagerne primært til at komme til og fra supermarkederne, når de skal på vaskeri, eller de krydser vejene, når de skal med bussen ved Gladsaxevej. Indimellem opstår der dog noget, der giver stedet liv. En dag under feltarbejdet var jeg på svalegangen på nordsiden af bygningen og hørte musik.

Da jeg kiggede ud over altanen, stod der er orkester på gaden og en limousine holdt parkeret ved blokken. Jeg kunne se, at flere beboere lænede sig ud over svalegangen og kiggede på det, der udspillede sig på gaden. Efter nogen tid kom et smukt klædt par ud ad opgangen, tydeligvis en brud og en gom, som under klapsalver og musik blev guidet ind i limousinen. På den måde opstår der indimellem situationer, der er med til at omdanne nordsiden fra at være anonymt og stedløst til at indeholde noget mere. Det er flygtige øjeblikke, og



ikke noget, der lagres i stedets udtryk – efter en sådan episode ligger området igen stille hen. Men for os der oplevede det øjeblik, transformerendes stedet for en stund. I og med at det ikke er en del af områdets udtryk og design forbliver det midlertidigt.



**(TV og TH)** En stund forvandles det ellers stedløse område foran bebyggelsen, da der er musik, limousine og festklædte mennesker. Interesserede og nysgerrige naboer kiggede med fra svalegangen på nordsiden af højhusene. Billederne er taget fra 14. etage.

**Egne fotos**

Går man over parkeringspladserne, kommer man til Byens Arena. Her er der gennemkørsel til bebyggelsens parkeringspladser, og man krydser arenaen, når man skal til og fra busstoppestederne. Byens arena bliver indimellem brugt af beboerne til at komme med børn eller børnebørn, men der er også en tendens til, at folk hellere bruger de grønne områder. Når Ingrid bliver spurgt ind til om hun bruger Byens Arena, fortæller hun:

Ja, det gør jeg også. Måske ikke så meget som den [sydlige] side, men det gør jeg og børnene kan også godt lide at være der, så det gør vi. [...] I starten, da det var helt nyt der kunne vi godt finde på at sidde dernede, og tage aftenkaffen med og sidde og nørkle, det er også sådan løbet lidt ud af eller anden grund. Det ved jeg ikke lige hvorfor. Du ved sådan noget opstår og så lige pludselig, så er det væk. (Ingrid, 00:28:34.25)

Ingrid beskriver også, at det kræver lidt mere af hende at bruge det område. Det virker ikke til, at det er en fast del af hendes rutine at bruge det. Det er heller ikke et område, som hun har udsigt til fra sin lejlighed, hvor der kun er sydvendte vinduer. Det er i interviewene forskelligt i hvilken grad Byens Arena bliver brugt som rekreativt område, men det er tydeligt at de grønne områder bruges af næsten alle. Det er ikke tilfældet med Byens Arena. Der er flere der giver udtryk for, at hvis Byens Arena skal bidrage til at bløde op for det indtryk, man får af Nordsiden som en "beton-ghetto," kræver det at stedet bruges og vedligeholdes:

Altså jeg synes da det er fint, men jeg ville da ønske der var flere der ville bruge det, nu bruger jeg det ikke rigtig selv, men det er også fordi, jeg har ikke nogen idé om hvad de forskellige ting skal bruges til. Og jeg ved ikke om der nogensinde har været sådan en introduktion til det, men sådan, det er da fint nok, men altså. Det kræver jo også noget vedligeholdelse, for ellers kommer det lige netop til at se ud som noget, der bare er fuldstændig udslidt, og så er det, det kommer til at se trist ud, synes jeg.

(Alberte, 00:27:48.17)

Det træder dog frem i flere interviews, at deltagerne er positive over den forandring, det har gjort for nordsiden af bygningerne, at der er kommet andet til end parkeringspladser. Her kunne borgere fra hele kommunen parkere campingvogne og stjålne biler blev efterladt her. Selvom Esther ikke selv bruger området, er hun imødekommende over for den forandring det har givet området:

Jeg er helst fri for at gå der [på Byens Arena], jeg synes det er lidt uinteressant, men jeg kan godt lide den der Byens Arena, der er lavet og jeg ser den hyppigt brugt både af skolebørn og ældre mennesker og folk, der skal træne, og det synes jeg er meget positivt. I gamle dage stod der jo bare campingvogne der, og det lignede jo noget der var løgn.

(Esther, 00:20:16.16)

### 6.3.2 Det ligner en ghetto

Der er stor forskel på, hvordan nordsiden af bebyggelsen og sydsiden af bebyggelsen gør sig ud. Alberte forklarer, hvordan de to sider af bebyggelsen, fortæller hver sin historie om boligområdet:

[...] jeg synes bare det ligner virkelig sådan et betonbyggeri. Et sted hvor de socialt udsatte bor, dem på kontanthjælp, dem der ikke lige har kunne integreres ordentligt i samfundet, og sådan noget. Jeg synes bare det ligner udefra sådan et sted. Det er virkelig fordomsfuldt, men sådan har jeg det lidt [...] Hvorimod når man så kommer over på den anden side, og ligesom kan se altså alle de grønne områder, Kastanjestien, legepladserne, alt sådan noget. Det synes jeg bare gør et eller andet ved området, får det til at virke meget mere trygt og flot.

(Alberte, 00:17:01.21)

Alberte forklarer her, at det område som, man som udefrakommende bliver præsenteret for på nordsiden ikke stemmer overens med den oplevelse, som hun har af at bo i området. Hun siger, at det ligner et sted hvor der bor socialt udsatte, men det er ikke den oplevelse hun har af at bo i Høje Gladsaxe. Hun oplever nemlig selv de grønne områder, og mener ikke at der er mange sociale problemer i området. Også Lone har en oplevelse af, at folk i hendes omgangskreds opfatter Høje Gladsaxe som en ghetto, selvom det ikke er på ghettolisten og aldrig har været det<sup>4</sup>:

<sup>4</sup> Der er 22 boligområder på ghettolisten fra 1. december 2017. Ghettolisten omfatter almene boligområder med mindst 1.000 beboere, der opfylder mindst 3 af 5 kriterier. De fem kriterier handler om beboernes tilknytning til arbejdsmarkedet, andelen af beboere med ikke-vestlig baggrund, kriminalitetsniveau, uddannelsesniveau og indkomst. Der kan læses mere på transportministeriets hjemmeside, senest tilgået den 12. februar 2018

Lone: (...) man snakker ghetto op og ned af siderne, det kan godt være vi ikke nominelt er at regne for en ghetto, men så mange mennesker tænker "Høje Gladsaxe, hold da kæft er hun flyttet til Høje Gladsaxe", ik?

Interviewer: Har du oplevet det i din omgangskreds?

Lone: Ja, det kan du tro jeg har. I min familie ik? Altså som er meget tolerante, det er slet ikke det, men.. Jeg har også engang sagt til en kollega, som skulle finde et nyt sted at bo: "Prøv Høje Gladsaxe" "Ej nej nej"

(Lone, 00:34:01.25)

Her er det stigmatiseringen, der spiller ind. For området er betonbyggeri, det er fra 1960'erne og historisk set har boligpolitikken flyttet udsatte borgere til området. En af beboerne forklarer, hvordan hun selv er med til at gøre op med det billede, der er af udsatte boligområder. Hun mener, at man skal flytte her til og blive boende, for at fordommene ikke skal opfylde sig selv. Hun beskriver, hvordan området bliver fremstillet som om, at "de er alle sammen gangstere derude":

Interviewer: Hvem [fremstiller det sådan]?

Esther: Mine elever for eksempel, de er dybt forundrede over, at jeg kunne finde på at bo her, de er jo ikke andet end de der perkere, det er jo nej, tør du bo der, altså de er virkelig sådan oppe at køre over det, hvor jeg kæmper meget mod det der fremmedhad, og de der strømninger i samfundet og så også de boligområder, jamen hvis der ikke er nogen, der vil bo der, så bliver det jo sådan, tænker jeg så.  
(Esther, 00:11:15.21)

Også Ingrid møder fordommene om området som en ghetto:

[...] altså jeg kan huske jeg har nogle venner, og de har boet i hus i mange, mange år, og de kunne overhovedet ikke forstå, at jeg kunne flytte til sådan en ghetto, fordi det var det jo, sagde de. Og det har jo aldrig været på ghettolisten, altså vores område, så jeg ved ikke lige hvor de har det fra, altså det var jo en fordom af de helt store, og de brød sig ikke om at komme her, for de var sikre på, at når de parkerede bilen, så var den tomt eller slået i smadder eller stjålet eller noget, men det skete jo aldrig.

(Ingrid, 00:07:48.16)

Ingrid lægger derudover vægt på at: "[...] selvfølgelig sker der biltyverier alle steder, det gør der vel også her, men jeg tror ikke det er mere her end andre steder" (Ingrid, 00:07:48.16) Dette er en måde at knytte området sammen med andre områder, og understrege at det er et almindeligt boligområde. Hun udttrykker, at det ikke er værre i Høje Gladsaxe end alle andre steder. Det samme siger Alberte, når vi taler om området og om den skepsis, som hun møder blandt folk udefra. Hun mener heller ikke at opleve områdets sociale udfordringer i sin hverdag: "[...] det er ikke noget jeg oplever i min dagligdag, og jeg tror ikke på, at der er mere herude, end hvad der er andre steder [...]". (Alberte,

00:11:44.24). Det træder frem i flere interviews, at omverdenen møder Høje Gladsaxe med en skepsis. Deltagerne oplever ofte, at folk har et dårligt indtryk af området og mange fordomme, men de svarer igen, når de møder den stigmatisering. Ligeledes fortæller de om at gæster, der besøger dem, ofte får et andet indtryk af Høje Gladsaxe, end ved at se det ude fra.

Jeg vil sige, nu har jeg jo tit haft [...] kollegaer hjemme, og de har jo også hørt om Høje Gladsaxe, betonghettoen, og hvad det ellers har heddet [...] udefra ”ja det er jo bare beton, og det er slum og det er dit og det er dat” men når man så kommer ind og ser, at tingene er passet og det ser ordentligt ud, og det er ordentlige mennesker, der bor der, så bliver de bare så overraskede. ”Gud det vidste vi slet ikke, det er bare noget man kører forbi og ser ude på Hareskovvejen.” Så jeg synes altid jeg får positive meldinger tilbage, når de har set, hvordan vi egentlig bor, og området også.

(Eva, 00:19:53.29)

Her forklarer Eva, hvordan man kan opleve området forskelligt fra, om man har været der, eller blot set det eller hørt om det. Det er en pointe, som flere understreger, nemlig at folk møder området med fordomme og skepsis, men når de har besøgt det og oplevet området, beboerne og lejlighederne, så ændrer deres syn på Høje Gladsaxe sig. Dermed ikke sagt, at det er alle ude fra, der har denne oplevelse, men det er et gennemgående træk, som deltagerne beskriver.

### 6.3.3 Hvad er I bange for?

Der er deltagere, der giver udtryk for, at de er utrygge ved området, især når mørket er faldet på. Der er flere områder i parken, hvor der ikke er belysning og i mørket træder også frygten frem. Flere beskriver frygten som noget fiktivt, og ”det man reelt er bange for er jo sådan noget fiktivt noget, ik. Det er jo meget sjældent der sker sådan noget heroppe” (Anders og Vibeke, 00:18:31.29). Anders forklarer det således:

Anders: [...] du behøver ikke være truet, der behøver ikke være sket dig noget, men du føler bare et nærvær af de problemer der er, uden at de egentlig behøver ramme dig selv.

Interviewer: I føler, at I på en måde bor i et område, hvor der er problemer og på den måde kan det måske ramme?

Anders: Ja præcis, og det er jo det, der gør folk utrygge, det er det der skaber utrygheden. Indtil der er en eller anden hændelse, så har utrygheden fået et navn, så ved man hvad man skal kalde det, man ved hvad man skal kigge efter og så videre. Men så er det der, så er det blevet bekræftet, at der er utrygt herude.

(Anders og Vibeke, 00:24:08.05)

I citatet giver Anders udtryk for, at stigmatiseringen af området er med til at skabe en ikke-tilstedeværende utryghed. Der er en iboende frygt for at, der kan ske noget ubehageligt, som måske ikke sker. Og når der så er en hændelse, er det med til at opfylde de fordomme der er. Ligeledes giver Vibeke udtryk for, at hun er nervøs for det der kan ske i og med at hun bor i et udsat boligområde.

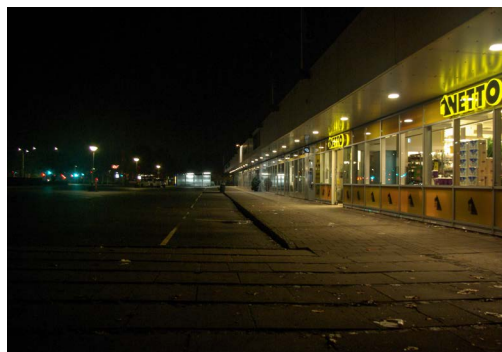
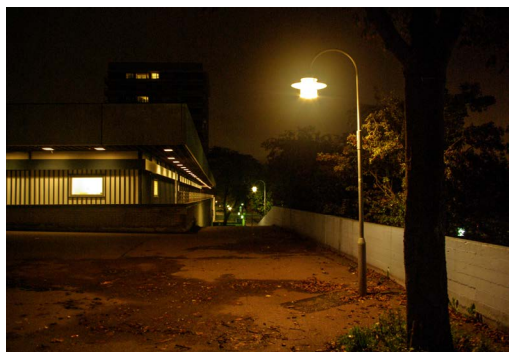


Hun forklarer, at det er ”spooky” at gå langs Kastanjestien, når det er mørkt, for selvom der er belysning på stien, er det mørk på fodboldbanerne:

Interviewer: Hvad er det du tænker, der kunne ske?

Vibeke: Ja det ved jeg ikke, en eller anden der kan komme og slå en ned, ik og tage ens taske og noget andet ik, når man går deroppe. Det kan jo både være om eftermiddagen og om aftenen ik? Ligeså snart her bliver mørkt, så er der jo næsten ikke et øje herude, der er ude på gaden.

(Anders og Vibeke, 00:18:32.25)



(TV og TH) Aften i Høje Gladsaxe, her ved centeret, hvor der ind imellem går folk forbi, som er på vej hjem eller mødes med nogle venner.  
Egne fotos

Karen, der bor i lavhusene, fortæller ligeledes hvordan hendes datter, der bor i villakvarteret op til Høje Gladsaxe ikke vil have sin mor færdes alene i området omkring Høje Gladsaxe om aftenen. Datteren kører hende hjem, når hun har været på besøg og spørger altid, om hun har nogle at følges med hjem efter fællesspisning i beboerhuset. Karen er ikke tryk ved at færdes ude i området, men kan heller ikke forklare, hvad hun er bange for, for hun har ikke oplevet noget ubehageligt:

Altså jeg synes ikke jeg hører om noget, men der har jo nok været nogle ting, som man har været utryk ved, ik. Så kan jeg sige at sådan som i aftes, deroppe, så har jeg jo ikke været vant til at gå alene hjem, så det er jeg måske lidt utryk ved, men det er jo bare fordi jeg er en gammel dame efterhånden, jeg er 83, [...] da min mand var her, gik jeg jo aldrig alene. [...] Det ville være lige meget, hvor jeg var, og hvor jeg boede. Jeg vil sige nede ved sommerhuset, nede i selve området, der har jeg ingen problemer med at gå, når det er mørkt eller noget, der gør det mig ikke noget. Jeg kan ikke forklare det.

(Karen, 00:54:38.04)

Karen har et sommerhus og fortæller, at i det område tør hun godt færdes ude om aftenen alene. Hun giver flere mulige forklaringer: at hun er gammel, og at hun ikke har været vant til at færdes alene, at hendes børn er bekymrede, men hun ender med at konkludere, at hun ikke kan forklare, hvorfor hun er bange. Det er det billede, der tegner sig: at utrygheden ikke er ligetil at forklare og at det er svært at sætte en finger på, hvad det er der gør, at nogle føler sig bange. Det er mørket, fordommene, tanken om hvad der kunne ske og det at føle sig alene. Enslydende er det dog, at der ikke er en specifik forklaring på den utryghed disse deltagere føler.

Andre deltagere griber det anderledes an, når de støder på situationer, hvor de kunne føle sig utrygge, og for dem er det et aktivt valg ikke at være bange. Her giver de udtryk for, at de har valgt, at de ikke vil føle sig bange, der hvor de bor, selvom de bor i et udsat boligområde. For eksempel forklarer Ingrid, at: ”jeg har også taget en beslutning om, at jeg ikke vil være bange, jeg vil ikke være bange, der hvor jeg bor, der hvor mit liv er. Det vil jeg ikke” (Ingrid, 00:52:45.00). Flere deltagere forklarer, at de ikke er utrygge, fordi de har en relation til dem, der er potentielle ballademagere. Esther fortæller, at hun oplever at folk i hendes omgangskreds ikke forstår, at hun tør gå hjem fra sit arbejde på den anden side af motorvejen, når det er mørkt. Esther siger, at hun ikke har noget problem med at tage sent hjem, fordi:

Esther: Jeg har aldrig oplevet noget ubehageligt, det har jeg ikke. Så kan man sige mange af de der unge fyre med mørkt hår og lysebrun hud, som mange er bange for, dem har jeg jo kendt, fordi jeg har boet her siden 1992-91. De var jo sådan her [viser med hånden at de var små], så nu er de jo voksne mennesker, så vi har jo bare relationen på plads, der er slet ikke noget, så nej.  
(Esther, 00:00:47.00)

Ligeledes forklarer Ingrid, at hun kender ansigterne på de fleste af dem, der for eksempel hænger ud nede ved varmecentralen og måske sælger hash eller stoffer, så hvis hun kom ned forbi, ville hun ikke føle sig utryg ved at møde dem.

[...] de fleste typer kender jeg jo ansigtet på, de fleste typer mit ansigt, og jeg smiler til dem og siger ”hej” og hvad skulle de med sådan en gammel kone som mig? Jeg har aldrig oplevet, at nogen har forulempet mig verbalt.  
(Ingrid, 00:17:13.20)

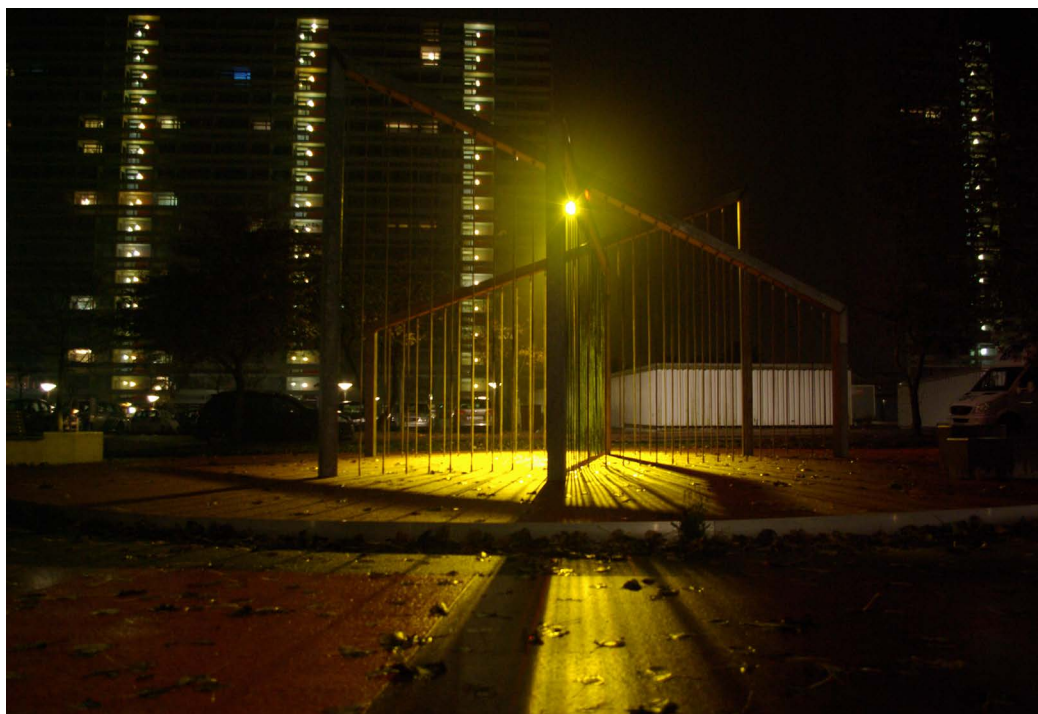
#### 6.3.4 Teoretisk forankret delkonklusion

Høje Gladsaxe har træk, som man kan forbinde med stedløshed, og dette kommer især til udtryk på Nordsiden af bebyggelsen. Linjerne i arkitekturen er med til at forstærke denne oplevelse af stedløshed, som det blandt andet ses på billedet på side 67. Også i det kropslige møde med bygningernes facader, der tårner sig op, føler man sig lille og ubetydelig. Området er ikke arkitektonisk oplagt til ophold. Man får en følelse af at det er sted, hvor man bevæger sig til og fra aktiviteter, det er et transitområde og ligner det Relph betegner som stedløst.

Man har med anlæggelsen af Byens Arena gjort et forsøg på at komme stedløsheden til livs og bløde op for, at der her kun var asfalt, parkering og beton. Og det virker til dels, men det kan her mærkes, hvordan rum og sted påvirker hinanden i en gensidig proces. Byens Arena er placeret i et område, hvor ophold ikke er medtænkt. Ligesom det er beskrevet i det teoretiske afsnit, er der forskel på om en legeplads ligger i et grønt område, eller i et trafikeret område. I og med at der på den anden side af bebyggelsen er grønne områder, legepladser og ingen trafik, er det for flere beboere ikke oplagt at anvende Byens Arena (Se figur 4 i indledningen til analyse).

I forhold til stigmatiseringen er det væsentligt at beboerne er opmærksomme på, at de bor i et område som er stigmatiseret, især fra udefrakommende.

Selvom området aldrig har været på regeringens ghettoliste, smitter retorikken omkring disse særligt udsatte boligområder af på området. For nogle giver stigmatiseringen genlyd i deres måde at anvende området, fordi de er utrygge ved at befinde sig visse steder. Nogle beboere har dog en anderledes tilgang til området, hvor de netop involverer sig, hilser på andre beboere, og giver udtryk for at dette kendskab er medvirkende til, at de ikke føler sig utrygge. Især med henblik på stigmatiseringen kan man se uoverensstemmelser mellem området som offentligt symbol og omsorgsfelt. For beboerne ved, at højhusene er et offentligt symbol på ghettoen og udsatte boligområder, men i og med at det er et omsorgsfelt for dem, har de andre oplevelser og følelser knyttet til området. På den måde oplever de en diskrepans mellem områdets omdømme, det offentlige symbol, og deres egen hjemfølelse og oplevelsen af området som et omsorgsfelt.



Byens Arena om aftenen, hvor belysningen er med til at skabe en anden form for rum i området. Belysningen spiller sammen med belysningen i opgangene og gadebelysningen

Eget foto



Facade af Høje Gladsaxe mod Cladsaxevej. Linjerne i byggeriet leder øjet af sted uden stop. Man mister let fornemmelsen for skala her.

Eget foto



### 6.4 Analysedel 3: Naturen og kroppen på Sydsiden

Det er en blæsende dag, men her på sydsiden af husene har vi vinden i ryggen, og solen varmer os en smule, mens vi går på stien ned for højhusene. Vi stopper op ved legepladserne, som vi taler om. Lidt efter drejer vi til højre ned mod Kastanjestien, hvor efterårets kastanjer er faldet af træerne og ligger spredt på stien. Vi bevæger os forbi festpladsen, hvor bålpladsen stadig er sortsvedet efter mange års Sankt Hans bål, og hvor vi mindes sommerens grillaftner, cirkus og udendørs biograf. Vi krydser over græsset og går langs fodboldbanerne ned i parkområdet. Det er sumpet efter flere dages regn, og vi får hurtigt våde fødder. Vi trodser mudderet og går op til Kratersøen, som ligger på toppen af en bakke.

Søen er omgivet af træer og buske. En hundeluffer kaster en tennisbold i søen, som hendes hund henter. Herfra kan vi se stort set hele området. Vender vi os om ligger Høje Gladsaxe lige bag os. På den ene side ser vi mod Børnehuset Mosen og et minilandbrug. Vi kan høre fårene bræge dernede fra og i en indhegning nær ved os står to ponyer.

Neden for bakken snor sig en sti, der både bruges af cykler og gående. Her støder vi på gåklubben fra beboerhuset, som vi hilser på. Hundelufferne går ikke på stierne, men har sluppet deres hunde løs i græsset, hvor de zigzagger gennem buskadset, der før i tiden markerede markskellet. Børneinstitutionerne Lundegården og Hyldegården er opkaldt efter gamle gårde, der lå i området. Hillerød motorvejen susser og støjer, og lyden intensiveres dér, hvor stien møder broen mod Tingbjerg. En kort stund går vi i tavshed, fordi bilernes larm overdøver samtalen. Dog er det kun et kort stykke, inden stien drejer fra igen, og samtalen tages op igen.

På et engstykke sidder en fiskehejre og kigger på os. Forskellige småfugle, som vi ikke kender navnene på flakser op. Om sommeren hører vi gøg, nattegale og fasaner i området, og man finder engnellikerod, kabbelejer og åkander i de fugtige områder. På denne årstid er naturen mere stille, men efterårets farver spiller i træernes blade og lyser op i efterårssolen. Vi går op ad en stejl bakke, inden vi igen kommer til nordsiden af Høje Gladsaxe, hvor parken og naturen ikke følger med.

#### 6.4.1 De grønne områder

Mange af interviewene foregår primært i de grønne områder. Alle deltagere, undtagen en, valgte selv at gå om på sydsiden af bebyggelsen først (Se kort 3, side 47). Det er nemlig her de grønne områder ligger. Både i deres handlinger og deres udsagn, er det således de grønne områder, der gør Høje Gladsaxe til noget særligt og som gør, at det ikke blot er et alment betonbyggeri fra 1960'erne. En beboer, som jeg talte med til folkekøkken under feltarbejdet, udtrykte det således: "Det er jo ligeså fint som at bo på Frederiksberg med adgang til en park. Her er det bare vild natur, det er endda bedre" (Feltdagbog, 2. oktober). Det er netop adgangen til noget, der minder om vild natur, mange lægger vægt på. Langt de fleste af husene, både i de høje og i de lave blokke, har udsigt ud over de grønne arealer, så selvom man ikke opholder sig meget ude eller går tur, betyder de grønne områder meget for beboerne i området. Mest af alt bliver de grønne områder brugt til at gå ture. Når jeg spørger Alberte om, hvilke steder hun særligt kan lide, svarer hun:



**(TV)** Lavhusene med adgang til grønne områder.  
**(TH)** En morgenløbetur i parken ved Høje Gladsaxe. Om morgenen er der motionister, hundeluffere og folk på vej til arbejde på stierne.  
**Egne fotos**

Altså det synes helt sikkert er hernede i det her område, der kan jeg rigtig godt lide at være, fordi jeg synes det er dejlig natur. Og så kommer man lidt væk fra larmen, og sådan noget  
 (Alberte, 00:13:57.29)

I citatet forklarer Alberte, hvordan de grønne områder er særlige for hende, fordi hun nyder at gå ture her, og hun fortæller, hvordan det er en kontrast til "larmen" – her er ingen trafik og støj. Man kan høre motorvejen, men man kan ikke se den her fra. Også de forskellige naturoplevelser, man kan Side 72 have i området bliver værdsat af deltagerne: Her er det Claus, Vibeke og Eva, der beskriver nogle af deres naturoplevelser.

Vi gik rundt derovre, cyklede ture og har leget ovre ved vandet, der var flere søer derovre, og hvis man har fiskekort, hvis der ikke lige står fiskeri forbudt, så kan man fiske i søerne også.  
 (Claus, 00:39:05.18)

Jeg synes her er vidunderlig natur [...] Selvom man har boet her så længe, så finder man lige pludselig et lille spot et eller andet sted, hvor man tænker "hvad er det, der åbnede sig der?" Det er meget skægt.  
 (Esther, 00:07:54.22)

Men det var også sjovt en dag jeg skulle ud af opgangen, så står jeg inde i værelset og kigger ud, "hvad er nu det?" Så var det en fiskehejre ude på græsplænen, sådan en høj en.  
 (Eva, 00:16:49.25)

Eva, der bor i stueetagen i lavhusene med græsareal lige foran, fortæller netop om nogle af de små naturoplevelser hun har. Både at hun har mulighed for at se en fiskehejre lige foran sit vindue, og at hun om sommeren indimellem kan høre fårene bræge ovre fra Børnehuset Mosen (tidligere byggelegeplads), en oplevelse som hun beskriver, at man ikke normalt forbinder med betonbyggeri: Men en gang imellem så har man også kunnet høre fårene nede fra byggelegepladsen, der. Når man sov med åbent vindue, så har man tænkt "Hvad? Var det et får der sagde sådan?", og det var det altså.  
 (Eva, 00:16:28.19)

At de grønne områder gør det muligt at glemme, at man er i betonbyggeri omgivet af trafik og motorveje, er der flere, der giver udtryk for. Ovenfor har både

Alberte og Eva fortalt om deres oplevelser med naturen og de grønne områder. Man kan også "blive væk" fra betonen på stierne omkring bebyggelsen, således fortæller Lone, at hun gik mange ture i området, den gang hun lige var flyttet hertil:

[Jeg] gik bare derud af og var helt sikker på, jamen jeg behøvede jo bare sådan at vende mig om og se efter Høje Gladsaxe, så var jeg tilbage igen. Men den første oplevelse, da jeg vendte mig om for at se efter Høje Gladsaxe, var at jeg kunne ikke se bebyggelsen. Jeg var helt derovre i et eller andet hjørne, men ikke så langt væk vel, og ikke noget med, at jeg blev nervøs eller noget, jeg kunne jo bare følge stierne [...] men jeg var væk. [Jeg havde regnet med] at det der ville overtone alt, ik? [peger mod de høje boligblokke]

(Lone, 00:20:35.26)

På denne side af bebyggelsen kan man få betonen og de høje huse lidt på afstand. Selvom husene er synlige fra de fleste steder i parken, er man ikke placeret i en ensfarvet masse, hvor asfalten fra vejen går i et med blokkene. Her er kroppen og placeringen i forhold til bygningerne central. På sydsiden føles de områder, der er tæt på husene knap så uindbydende som på nordsiden. Der er ingen trafik at tage hensyn til og der er langs husene opholdssteder med legepladser, bænke og grillområder, omkranset af hække, der skaber mindre, intime rum i omgivelserne. Som det sås i analysedelens indledningen (figur 4), har det betydning, at der er forskellige zoner, man kan opholde sig i, således at stedet får karakter ud fra om det er privat, halvoffentligt eller offentligt område. På sydsiden er der disse forskelle i rummet, som giver en anden form for oplevelse end man har på nordsiden. Der er niveauforskelle, der også er med til at adskille de forskellige rum og gøre området sanseligt og kropsligt indbydende. Dog er det ikke alle, der synes om de grønne områder, og Anders finder det uinspirerende. Det er igen et udtryk for, at det er forskelligt hvad deltagerne lægger vægt på, og hvad de vurderer som vigtige elementer i det område, de bor:

Skal vi gå en ordentlig tur, så en gang imellem tager vi ind til byen. Sidste år gik vi herude, men det var også [uhørligt] man bliver træt af det, det er det samme. [...] hvis jeg skal føle mig inspireret til at gå, så gør det heller ikke noget at der er noget at kigge på, vel. Sådan er det, og når du har gået de samme stier her 50 gange, så har du altså set det, ik.

(Anders og Vibeke, 00:44:41.09)

Anders og Vibeke har tidligere givet udtryk for, at det de finder interessant og dejligt ved et sted er, at der er mange mennesker, butikker og byliv. Det kan området ikke byde på, for her "ikke engang en café," (Anders og Vibeke, 00:15:21.05). På den måde bliver deres værdier ikke afspejlet i området, og de føler sig ikke til rette med at bo i Høje Gladsaxe, og de føler sig fremmedgjorte i området. De fleste andre deltagere har, som nævnt, givet udtryk for at de i høj grad oplever de grønne områder som noget af det vigtigste for deres oplevelse af området. Det bliver belyst yderligere i det kommende afsnit.

#### 6.4.2 Et særligt sted

Deltagerne har mange kropslige oplevelser knyttet til de grønne områder.



Et sted der nævnes af flere er Kratersøen, som ligger på toppen af en bakke. Kratersøen er en naturlig sø, som er dannet under sidste istid, og en underjordisk kilde fører vand til søen (Danmarks Naturfredningsforening<sup>5</sup>). På dette sted har deltagerne forskellige oplevelser, som de fortæller under interviewene. Eva deler et minde om, hvordan søen frøs til en vinter, og man lavede skøjtebane på søen, og at der blev sat lyskæder op i de røde buske, der omkranser søen:

Det er sket én gang på de 40 år, jeg har boet her og det så så flot ud oppe fra højhusene, at der var lys på, og du bare kunne se, at der var et leben heroppe, og det har vi bare snakket om så mange gange.

(Eva, 00:04:11.09)

Esther lægger derimod vægt på de historiske aspekter af stedet, som har spillet en rolle i de tidligste samfund, der boede i området:

Og så tit tager jeg, går jeg også op til Kratersøen, som jo er historisk interessant. Kender du til den bog, der hedder ”Jorden under Høje Gladsaxe”? Ja, den var jeg meget optaget af, jeg synes det var enormt skægt at læse, så her jo mange altså, ja helt tilbage fra stenalder, bronzealder og middelalder og så den der kratersø, som simpelthen var et kultsted, ik.

(Esther, 00:06:21.27)

Den historiske viden hun har om dette sted er fra en skønlitterær bog, som beskriver livet i og omkring Høje Gladsaxe. I romanen er fakta blandet med fiktion, men de historiske elementer er korrekt gengivet. Således kan litteratur om området også være med til at skabe en dybere viden om stedet. Endnu én har oplevelser med stedet, hvor hun med sine børnebørn tager på skovtur ”med dug og madpakke og te” og kan have en særlig oplevelse:

Jamen det er jo fordi det er jo et lillebitte stykke natur, der kan være helt stille deroppe, (...) nu ved jeg at Høje Gladsaxe ligger lige her, jeg ved det, men hvis man sådan lige lukker Høje Gladsaxe ude og vender sig, så er det jo kun os der er der.

(Ingrid, 00:12:35.23)

Her kommer de forskellige livsbaner til udtryk, fordi der knytter sig mange forskellige fortællinger og oplevelser til netop det samme sted. Sådan er det flere steder i parken, men her ved Kratersøen var det i særlig grad udtalt. I særdeleshed beskriver Ingrid en kropslig oplevelse i området. Ved det at vende sig væk fra bebyggelsen, og se i en anden retning, kan hun danne en forestilling om at være et andet sted. Hvis hun vender sig om, kan hun se, at hun er tæt på sit hjem, men hun bruger sin krop til at navigere i rummet og derved få en oplevelse af at være et andet sted.

### 6.4.3 Leg, minder og nye oplevelser

Der er mange muligheder for at opholde sig på den sydlige side af

<sup>5</sup> Danmarks naturfredningsforening: <http://www.fredninger.dk/fredning/hoeje-gladsaxe-parken-og-gyngemosen/>

bebyggelsen. De grønne områder, herunder kratersøen, bliver brugt til at få en oplevelse af naturen. Derudover er der de steder, der ligger lidt tættere på bebyggelsen: kastanjestien, legepladser, grillpladser og fodboldbaner.



Ved Kratersøen kan man holde picnic. Her har min mand placeret sig, så han kigger ud over søen og de grønne områder og har Høje Gladsaxe i ryggen. Billedet er fra foråret 2015.

**Eget foto**

Legepladserne forbinder mange med deres børn og børnebørn. Der er nok legepladser at tage af, for der er en ved hver blok og mange giver udtryk for, at de bruger de forskellige legepladser, lige meget om de bor i den ene eller anden blok. Claus fortæller, at de ”kommer byggeriet rundt” på den måde:

Vi bruger meget legepladserne. Og hvis vi bliver trætte af den ene legeplads, vi har her, som er rigeligt til den lille, så har vi brugt de andre legepladser. Så går vi en tur, så kan vi gå ind på en anden legeplads og få en oplevelse der, ik, så der har vi været byggeriet rundt på alle legepladser.

(Claus, 00:14:01.00)

Esther bruger legepladserne med sine børnebørn, og selvom hun ikke bruger området på samme måde nu, som da hun selv havde børn, giver det minder tilbage til, da hun var med sine børn på legepladserne, og hun genoplever stederne:

Men der er jo stor forskel på, hvordan jeg bruger det nu, jeg har fire børn, og hvordan jeg brugte det, da de var små, ik, der levede vi meget vores liv på græsset derhenne, når det var sommer, når vi havde ferie eller legepladsen. Det er jo meget interessant, nu har man børnebørn, og nu vil de også gerne ned på legepladsen, og man oplever lidt sådan et deja vu på det plan.

(Esther, 00:02:24.09)

Et sted, der ikke gør meget væsen af sig om efteråret, hvor jeg lavede feltarbejdet, er kælkebakken omme bag ved lavhusene. Her beskriver blandt andre

Karen et fristed, som hendes børn brugte, og hvor de var uafhængige af deres forældre: ”de kunne jo komme kælkende, når de kom hjem fra skole, og så videre, og de var ikke nødt til at vente til mor og far havde tid, det var alletiders” (Karen, 00:24:03.15). Naturen og boligområdet opleves som smeltet sammen, og tilsammen danner det rammen om, at Karen og hendes børn har været (og er) ”meget begejstrede for vores område her, og det har vores børn jo også været i sin tid” (Karen, 00:24:03.15). Dette sted lader sig kun vise for udefrakommende, hvis man opholder sig her netop i den tid, hvor der er sne. Men for Karen og andre beboere knytter der sig minder til, og derfor giver holder deres blik og tanker en pause ved dette sted, som andre blot passerer. Her kræver det et særligt kendskab til stedet for at få den fulde oplevelse af denne bakke. Udover legepladserne og kælkebakken er Kastanjestien et sted, som mange nævner. Kastanjestien løber langs de fem højhuse med legepladser på den ene side og fodboldbaner på den anden. Her vokser store kastanjetræer som om foråret blomstrer med deres hvide stearinlysformede blomsterstande. I efteråret er der læssevis af kastanjer, man kan samle eller lege med. Alberte beskriver, at hun kan lide stien, fordi den ændrer udtryk året igennem. Stiens udtryk giver forskellige kropslige oplevelser når man bevæger sig her på de forskellige årstider:

Nå, men nu går vi her på Kastanjestien, den kan jeg godt lide, jeg synes det er sjovt at gå her, især når årstiderne skifter. Det er så flot hele vejen igennem, både når det er vinter og forår og efterår og sådan noget.

(Alberte, 00:02:48.25)

Også bålpladsen eller festpladsen bliver nævnt flere gange. Her holdes Skt. Hans hvert år, der er udendørs biograf hver sommer, cirkus og andre sociale arrangementer for hele bebyggelsen. Her er der også grillområde, og når vejret er til det, bruges grillene som ramme om aktiviteter og fejringer i det grønne. Dette område synes at have en samlende effekt, som et sted, hvor beboere fra området får nogle fælles oplevelser:

Nu kommer vi til et af de steder jeg holder meget af, det er bålpladsen. Det er jo her der er årets største begivenhed, Sankt Hans festen med taler, og så har jeg med stor glæde set, at folk er begyndt at bruge det om sommeren [til at gå] ned at grille.

(Esther, 00:04:39.15)

Selvom Anders generelt udtrykker, at han synes området er kedeligt, og at folk er asociale, så oplever han også, at grillområdet ved festpladsen bliver brugt om sommeren.

Jamen tænk det dejlige sociale sammenhold man kunne have i en opgang, hvis man kunne mødes over grillen en aften og sidde der ik, altså hvis man gør det så møder – jeg er ikke en gang sikker på, at der er nogen i denne her opgang, der ville møde op.

(Anders 00:33:06.22)



Anders og Vibeke udtrykker, at de ikke føler den sociale sammenhæng, som mange andre giver udtryk for. Derfor udtrykker Anders også i ovenstående citat en skepsis for, om folk vil møde op, hvis der er lavet et arrangement. Denne skepsis sidder han ikke alene med, for også Eva har oplevet, at der er færre, der kommer til for eksempel fastelavn, faktisk så få, at hendes boligselskab har aflyst det nogle år, hun forklarer: ”Problemet er bare, at der er ikke så mange børn mere, der klæder sig ud, der er ikke så mange danske børn mere (...), så derfor har det været aflyst, faktisk de sidste to år” (Eva, 00:10:16.26). Dette er et arrangement, der har været tilbagevendende. Eva synes det er ærgerligt, at det ikke længere er en del af årets arrangementer. Det har været med til at forme hendes oplevelse af stedet, og det at bo i Høje Gladsaxe og det er et minde, hun knytter til boligområdet.

#### 6.4.4 Teoretisk forankret delkonklusion

De grønne områder knytter an til mange fortællinger og minder om hvordan det er at bo i Høje Gladsaxe og hvad der gør området særligt for deltagerne. Det kommer til udtryk de steder deltagerne undervejs udpeger, som særlige for dem. Det er ikke sikkert, at andre har den samme oplevelse, for hver person knytter sig forskelligt til området og har forskellige steder i fokus. Mange beskriver netop sydsiden som dette ”archive of fond memories [...] that inspire the present” (Tuan 1977: 154). Det er oplevelser og minder der er med til at skabe tilknytningen til området. Bryder man sig ikke om de omgivelser der er, kan det føre til en følelse af ikke at høre til. På den måde er det også en selvforstærkende proces: Jo mere man engagerer sig og nyder området, des mere knyttet bliver man, og på den anden side: Jo mindre man engagerer sig, jo mindre man bruger området, des mere tendens til ikke at føle sig tilpas.

I denne analysedel var det overraskende, at størstedelen af deltagerne først gik om til de grønne områder. I de høje blokke er der lige så god adgang til at påbegynde turen ved nordsiden, men det oplevede jeg kun i et enkelt af de seks



Ved festpladsen mødte jeg et ægtepar i gang med at forberede grillspyd til fest for deres første barnebarn. Her var der mulighed for at grille kødet uden at få røg i køkkenet. Om sommeren er grillområderne ofte i brug af familier og her holdes mange komsammener.

Eget foto

gående interviews. Alene dét fortæller om vigtigheden af de grønne områder i opfattelsen af området. Det er det deltagerne gerne ville vise frem, og det er det område vi drages imod at opholde os i rent kropsligt. Det er Høje Gladsaxes ansigt: Sydsiden er den lyse og åbne del af bebyggelsen. På sydsiden er der blandt andet mindre rum ved legepladserne, hvor man er afskærmet en smule fra betonen. Det står i modsætning til nordsiden af bebyggelsen, hvor beton og asfalt går i ét. I de grønne områder kan man også opholde sig på afstand af bebyggelsen, og der er bakker og træer, som er med til at gøre betonens dominans mindre. Det er her man kan bruge parken til at opleve ”et lillebitte stykke natur”, hvilket er en sanselig og kropslig erfaring, som deltagerne sætter stor pris på.



På sydsiden er der en nyttehaverforening, og selv i oktober lyste en solsikke op i området. Nyttehaverne er som de andre grønne områder med til at skabe opholdsrum, der bløder op for de store beton-huse og står i kontrast hertil.

**Eget foto**



## 7.0 Konklusion og perspektivering

Dette speciale har taget udgangspunkt i Høje Gladsaxe, et boligområde med 1900 lejligheder fordelt på 7 højhuse mellem 9–16 etager og i en lav bebyggelse med 4 etager. I konklusionen og perspektiveringen af specialet er fokus først, at samle op på de tre analysedele. Derefter sættes opgaven i et samfundsperspektiv, hvor tendenser fra Høje Gladsaxe sættes i en bredere samfundsmæssig sammenhæng.

### 7.1 De sociale og fysiske rammer i et udsat boligområde

I Høje Gladsaxe har det vist sig, at de sociale relationer i området har betydning for følelsen af at høre hjemme. Det giver en højere grad af tilknytning for beboerne, at have oplevelser i området, gerne sammen med andre. Ligeledes er de grønne områder vigtige for beboernes følelse af at bo et dejligt sted. Det er i høj grad de grønne områder, der bruges i fritiden og, som beboerne beskriver, er de grønne områder med til at gøre Høje Gladsaxe til noget særligt.

Områdets fysiske rammer er både en styrke og en svaghed for området. En svaghed fordi området lukker sig om sig selv. Den mørke facade mod nord er ikke inviterende, og der er ikke en naturlig strøm af trafik gennem området, fordi Høje Gladsaxe tilgås via én blind vej. Det er derfor kun, hvis man har et ærinde i området, man kommer bagom de højeste højhuse. Det gør også, at der ikke er meget liv i gaderne om aftenen, hvilket kan være medvirkende til at visse beboere føler sig utrygge ved at opholde sig ude om aftenen. Boligområder som dette kan opleves som lukkede, og blandt andre Larsen (2014) og Mazanti (2002) beskriver det som værende vigtigt for en positiv udvikling af områderne, at det benyttes både af beboere og udefrakommende.

Nogle af styrkerne ved de fysiske rammer, hvor man mødes på kryds og tværs i opgange, elevator og udendørs, er, at beboerne i vid udstrækning oplever et godt naboskab og en interesse mellem beboere. Der er en kultur, hvor folk hilser på hinanden og er behjælpelige med for eksempel at passe hinandens planter i ferier. Der er også flere venskaber, der opstår inden for Høje Gladsaxe, især blandt beboere, der har børn eller er engagerede i lokale foreninger. Hvis man vil, kan man som beboer blive en del af det fællesskab, men det kommer ikke af sig selv; man skal selv møde andre med åbenhed, tale med sin nabo eller melde sig til aktiviteter. Så er netværket dog også stærkt, og der er en interesse for at folk har det godt. Dette stemmer overens med tendenser som Eijk har oplevet i et boligområde i Holland, og som er beskrevet i artiklen *Good Neighbors in Bad Neighborhoods*, hvor naboskabet altså ikke lider under den udefrakommende stigmatisering af området. Deltagerne beskriver området som "landsbyen på højkant" både fordi der er lige så mange beboere som i en landsby, men også fordi folk kender (til) hinanden og interesserer sig for hinanden.

### 7.2 Beboerdrevne udviklingsperspektiver i udsatte boligområder

I Danmark har boligpolitikken og de efterfølgende indsatser haft en effekt på hvordan udsatte boligområder har udviklet sig. Områderne er gennem mange år blevet renoveret og de sociale indsatser i områderne, som blev sat i gang efter boligpolitikken igennem 60'erne og 70'erne, har været med til at rette op

på områdernes fysiske og sociale forfald (Larsen et al. 2016; Larsen 2013). Men sideløbende har man siden 2010 oprettet ghettolister og lister over udsatte boligområder, som er med til at fastholde nogle områders dårlige omdømme i befolkningen. Der opleves en tendens til, at selvom et udsat eller alment boligområde ikke er på ghettolisten, så giver retorikken genlyd i andre boligområder. Ghettoudspillet er blandt andet blevet omtalt i en artikel fra Zetland, som anvender fotografier fra Høje Gladsaxe, når det beskriver en ghetto, selvom området jo ikke er kategoriseret som sådan.<sup>6</sup> Der er således 78 boligområder med en boligsocial helhedsplan (CFBU, det boligsociale Danmarkskort<sup>7</sup>), hvoraf de 22 betegnes som ghettoer (trafik- bygge- og boligstyrelsens oversigt over ghettolister<sup>8</sup>).

Regeringen fremsatte ved et pressemøde den 1. marts 2018 et såkaldt ghettoudspil – Ét Danmark uden parallelsamfund<sup>9</sup> – hvori regeringens målsætning er, at der ikke skal findes ghettoer i Danmark i 2030. Uden at gå i dybden med de 22 handlingspunkter – som omhandler både de fysiske og sociale strategier i områderne – er alene pressemødet, omkring lanceringen af planen, interessant i forhold til nærværende speciale. Regeringen havde valgt at afholde pressemøde i Mjølnerparken, som er et af boligområderne på ghettolisten. Her var der mødt beboere op, som var utilfredse med, at det var netop i deres område, dette udspil blev præsenteret.

Ud over at flere beboere var mødt op for at vise deres utilfredshed, afholdt repræsentanter fra Mjølnerparkens boligorganisationer ligeledes et pressemøde. Dette pressemøde blev sendt live på DR2.<sup>10</sup> umiddelbart efter regeringens pressemøde. Her fremlagde beboerne blandt andet, at de ikke anerkendte begrebet ”ghetto” og de beskrev ligeledes, at der allerede var igangsat initiativer i boligområdet, som skulle være med til at styrke området og dets beboere. Denne måde at håndtere et udspil, viser den interaktionistiske tilgang, som også i nogen grad har været præsenteret gennem specialet, hvor beboerne selv ønsker at ændre områdernes omdømme, i stil med det Jensen & Christensen har beskrevet i artiklen Territorial Stigmatization and Local Belonging (2012). I specialet er beboerne er bevidste om at området er stigmatiseret, og taler til dels ind i denne stigmatisering. Samtidig ønsker de at stigmatiseringen ikke skal hænge ved i området, så deres venner og bekendte ikke har en opfattelse af, at området er særligt udsat. Derfor taler de imod de forhold, der kan lede til at et område opfattes som stigmatiseret, når de blandt andet giver udtryk for, at der ikke er mere kriminalitet i dette boligområde end i andre områder. De processer der her kan spores blandt beboerne, kan være svær at spore hos dem, der ser områderne ”ovenfra”. Det er blandt andet det, som Mazanti og Larsen, Delica og Andersen opponerer imod. I stedet for at opleve stedet og området, bedømmer man ud fra tal og statistik.

En måde hvorpå man kan anvende beboernes engagement i boligområderne og forsøge at ændre områdernes omdømme nedefra, er ved at involvere beboere

6 ”Ghettoerne repræsenterer et kollektivt svigt, siger Statsministeren. Men kollektivet er ikke en del af hans løsning” af Jacob Jessen. <https://www.zetland.dk/historie/sO9kkmNP-m8R3rKnq-cdcOf> (tilgået den 7. marts 2018 )

7 Center for boligsocial udvikling <http://www.boligsocialkort.dk/#helhedsplan/1432> (Tilgået den 2. marts 2018)

8 <https://www.trafikstyrelsen.dk/DA/Bolig/Bolig/Almene-boliger/Ghettoomraader.aspx> (Tilgået den 2. marts 2018)

9 Regeringen: Ét Danmark uden parallelsamfund, <https://www.regeringen.dk/nyheder/ghettoudspil/>, tilgået den 1. marts 2018

10 DR2 live: regeringen præsenterer ghettoudspil, 1. marts 2018

i udviklingen af områderne, og ved at beboernes fortællinger og forestillinger om stederne bliver vist frem, og netop bruge det engagement man kan finde blandt beboere i de udsatte områder. Her kan man blandt andet pege på Bech-Danielsen & Stenders udgivelse "Fra ghetto til blandet by – danske og internationale erfaringer med omdannelse af udsatte boligområder" (2017). I denne bog fremsættes erfaringer fra omdannelsen af udsatte boligområder, som peger i retning af at der kan være brug for både sociale og fysiske og sociale elementer i at styrke en positiv udvikling af udsatte boligområder. Det kan i den forbindelse være interessant at se, hvordan man arbejder mere i denne retning, hvor man både fokuserer på det gode lokale engagement og anvender det til at sætte skub i forandringer, så de positive historier der allerede eksisterer i områderne ikke glemmes i et ønske om fornyelse.

Herfra går specialet i en anden retning inden det afsluttes helt. I det kommende korte kapitel præsenteres et forslag til hvordan man kan arbejde med netop at formidle de positive historier fra et udsat boligområde, og på den måde bruge området og fortællingerne som led i en proces om at ændre et boligområdes omdømme.

Derfor har jeg udviklet en prototype på en gåtur, som inviterer både beboere og gæster udefra til at opleve området. Dette kan være med til at skabe øget tilknytning for beboerne og give folk udefra en bedre forståelse for boligområdet. Dermed kan det muligvis medvirke til at mindske nogle af de fordomme, der fortsat er om området. Turen er beskrevet i ord og billeder i det følgende kapitel.

## 8.0 Et formidlingsigte - Fortællinger til fods

På baggrund af konklusionen om, at kendskabet til et sted eller område kan være medvirkende til at skabe stærkere tilknytning, har jeg udarbejdet et kort, som kan anvendes til gåture i Høje Gladsaxe. Kortet formidler ikke blot lokaliteter, men beretter fortællinger fra området. På den måde kan brugeren få en dybere forståelse for området. I dette korte kapitel, kan jeg ikke komme ind på hvordan kort skabes, typer af kort der findes samt deres anvendelse, men dette afsnit fungerer som forslag til én måde at formidle steder og give stederne dybde. Kortet skal i denne sammenhæng repræsentere nogle af de steder, der er blevet beskrevet gennem feltarbejdet, og som kan være med til at formidle området til beboere og andre interesserede. Gåturen er valgt som format både fordi det får folk rundt i bebyggelsen, og fordi det er med til at skabe nye oplevelser for folk, hvor deres egen kropslighed, erfaringer og følelser har en betydning.

Kortet er valgt fordi det giver mulighed for at lade folk komme rundt i området og selv opleve det. Man kunne ligeledes forestille sig at arbejde med en app, en hjemmeside eller lignende, men i denne prototype er kortet valgt, fordi det kan omdeles i fysisk format, for eksempel på biblioteket. Det udelukker nogle brugere, mens en app udelukker andre brugere, der ikke bruger smartphones i stort omfang. Kortet har sine begrænsninger da det er et statisk format. Her kan man ikke tilføje informationer efter det er trykt, og der er kun begrænset spaltepads. De overvejelser skal med i designet. Man kunne forestille sig at lave faste informationstavler på ruten, som indeholdt beskrivelsen af området, og derved kunne man gøre kortet mindre teksttungt, samt anvende flere visualiseringer. Det samme kunne man gøre ved at linke til en hjemmeside eller app udvalgte steder på ruten. Dette kort skal opfattes som en prototype som kan afprøves og justeres, hvis der er elementer man vil ændre.

Kortet præsenteres i en folder, der er designet til at være på en a4-side, som foldes i tre spalter. Her er en forside, en grafisk fremstilling af området med indtegnede rute, og en bagside med beskrivelser af punkter fra ruten (se hele folderen i bilag f). Således bliver bagsiden teksttung, og forsiden er det, der skal vække brugernes interesse. Folderen giver både en flot grafisk repræsentation af området, samtidig med at det er nemt at anvende som kort, så man kan finde de rigtige stier og veje at gå ad.

Designet af folderen er inspireret fra lignende kort, man kan anvende til gåture og kulturoplevelser. Blandt andet har Gladsaxe Kommune forskellige forslag til gåture i dele af kommunen, hvor kultur- og naturhistorie er beskrevet<sup>11</sup>. Disse foldere indeholder meget information og har op til 40 siders tekst. På kortene er ikke indtegnede ruter, men punkter man kan stoppe op og dvæle ved. I designet af nærværende gåtur, er der taget højde for, at man nemt skal kunne finde punkterne i oversigten og beskrivelserne. Derfor er dette samlet på en side. Samtidig er der lagt vægt på at designe ruten for folk, så det er nemt at gå ud i området, uden selv at planlægge sin tur. Danmarks Naturfredningsforening har ligeledes et kort med et forslag til en tur i Høje Gladsaxe Park, men her

<sup>11</sup> Gladsaxe Kommune: ([https://www.gladsaxe.dk/kommunen/borger/kultur\\_natur\\_og\\_fritid/parker\\_og\\_naturomraader/gaature\\_i\\_gladsaxe](https://www.gladsaxe.dk/kommunen/borger/kultur_natur_og_fritid/parker_og_naturomraader/gaature_i_gladsaxe))

kommer man udelukkende rundt i de fredede områder, og ikke op til bebyggelsen. Der er der indtegnet en rute, men ingen punkter<sup>12</sup>. I nærværende gåtur kommer man både omkring natur, kultur og bebyggelse. Teksten til de forskellige punkter fungerer som appetitvækkere; man får ikke en lang fortælling, men flere korte fortællinger, og beboernes udtalelser om forskellige steder. Ønsket er at lave et produkt som både er nemt at anvende, så det kan bruges af de fleste, men som også tilføjer dybde til fortællingen om området. Dette er en balancegang, som har været medvirkende til at forme det design der her præsenteres. Folderen kan anvendes både til privatpersoner og guidede ture i området.

Alt i alt er ruten 4,6 km lang og vil typisk vare 1-2 timer. Der er indtegnet en alternativ rute for gangbesværede, fordi turen visse steder går uden for de asfalterede stier.

Målgruppen til at anvende kortet er først og fremmest beboere i Høje Gladsaxe, eventuelt nytillflyttede beboere, som kan få glæde af at lære området at kende. Sekundært er det til udefrakommende, som er på besøg i området, og som med brug af kortet kan få en anderledes fortælling om området. Det kan måske

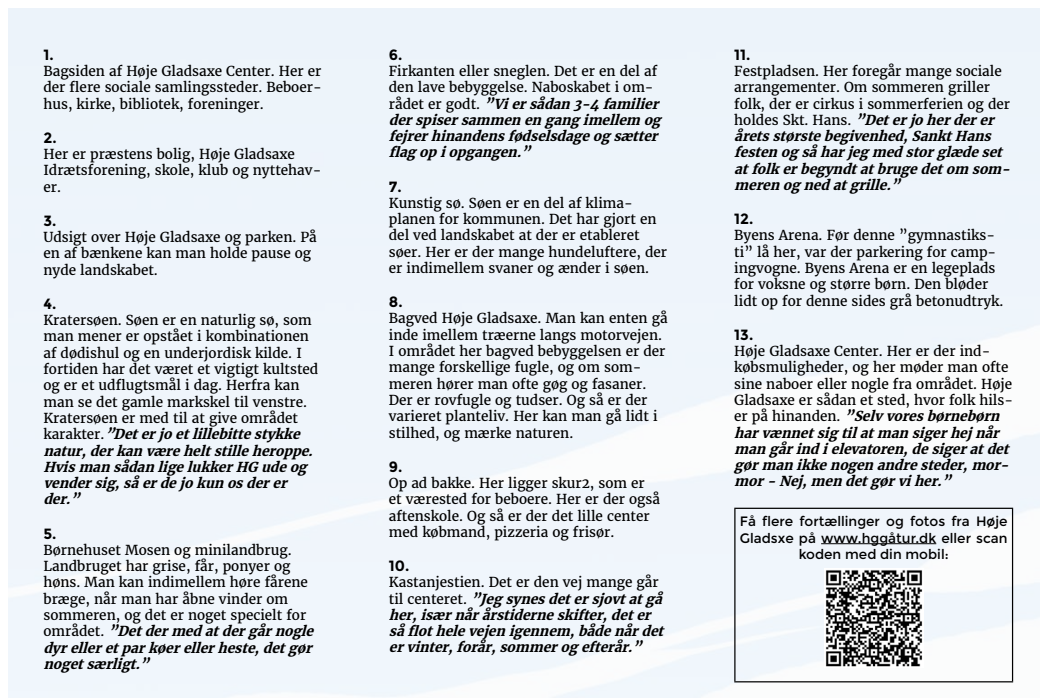


**Kort 4.** Fortællinger til fods. Ruten rundt i området omkring Høje Gladsaxe. Punkterne markerer steder på ruten, som er beskrevet inde i folderen. Turen begynder på sydsiden af centeret, og slutter på nordsiden. Den stiplede linje markerer en alternativ rute for gangbesværede. Alt i alt er turen 4,6 km. Den samlede folder kan ses i bilag f.

**Egen tilvirkning**

**Tegnet af:** Søren Fruergaard

<sup>12</sup> Dammarks Naturfredningsforening: [www.fredninger.dk](http://www.fredninger.dk); [http://www.fredninger.dk/dnressources/Turkort\\_Cyngemosen.pdf](http://www.fredninger.dk/dnressources/Turkort_Cyngemosen.pdf)



**Figur 5.** Inde i folderen er rutens udvalgte steder beskrevet. Nogle steder, er der små citater fra beboere fra området. Folderen kan ses i bilag f.

### Egen tilvirkning

**Opsætning:** Søren Fruergaard

være med til at nedbryde nogle af de fordomme der er, fordi folk selv oplever Høje Gladsaxe og får et lille udsnit af fortællinger fra området. Ligeledes kan man, som nævnt, anvende kortet til guidede ture.

Ruten er planlagt således at man får mest muligt med af området, både natur og bebyggelse. Det er skabt på baggrund af de gående interviews, og repræsenterer således de områder, som deltagerne har udvalgt. Turen starter ved biblioteket, herefter går den forbi præsteboligen, klubben, og op på bakken, hvor der er udsigt over området. Derefter går turen til kratersøen, som er vigtig både nu og historisk set. Så går det ned ad bakken, forbi Børnehuset Mosen og minilandbruget. Ruten slår et smut ind forbi firkanten og hvor man kan se, hvordan der er i den lave bebyggelse. Derefter går den tilbage på stien, ned til motorvejen, og op ad stien bagved bebyggelsen. Her beskrives områdets natur i en bemærkning, men ellers en opfordring til at være stille og opleve naturen. Derefter går det op ad bakke, forbi varmecentralen, skur2, aftenskolen og det lille center. Til slut går ruten først langs kastanjestien, forbi festspladsen og gennem Johns Passage til Byens Arena. Turen slutter ved centeret igen.

Og her slutter og dette speciales gennemgang af Høje Gladsaxe; et område med mange ansigter, hvor der er knyttet mange følelser og tanker til, og hvor beboere i området er med til at forme det.



## Litteratur

**Adler, P. A. & Adler P.** (1987) *Membership Roles in Field Research*, Sage Publications, Thousand Oaks, Downloadet den 22. September 2017 fra Sage Publications Online

**Anderson, J. (2004)** "Talking whilst walking: a geographical archaeology of knowledge", i *Area* 36.3, 254–261

**Aner, L. G. & Mazanti, B.** (2017) *Socialt arbejde i udsatte boligområder*, Hans Reitzels forlag

**Baarts, C.** (2015) "Autoetnografi" i Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (red.) (2015) *Kvalitative metoder – en grundbog*, 2. udgave, Hans Reitzels forlag

**Bech-Danielsen, C. & Stender, M.** (2017) *Fra ghetto til blandet by – danske og internationale erfaringer med omdannelse af udsatte boligområder*, 1. udgave, 1. oplag, GPS Group

**Brinkmann, S. & Tanggaard, L.** (red.) (2015) *Kvalitative metoder – en grundbog*, 2. udgave, Hans Reitzels forlag

**Broms, H.** (2000) "Genius Loci" i *Semiotica* 128-3/4 233–241

**Buciek, K.** (2006) "Genius Loci – steders særpræg", Roskilde Universitet

**Clark, A. & Emmel, N.** (2010) "Toolkit #13: Using Walking Interviews"

**Cresswell, T.** (2009) "Space and Place (1977) Yi-Fu Tuan" i *Key Texts in Human Geography*, edited by Phil Hubbard, et al., SAGE Publications, 2009. ProQuest Ebook Central, <http://ebookcentral.proquest.com/lib/kbdk/detail.action?docID=456724>. (Tilgået d. 14. november 2017)

**Eijk, G. V.** (2012) "Good Neighbours in Bad Neighbourhoods: Narratives of Dissociation and Practices of Neighbouring in a 'Problem' Place" i *Urban Studies* 49(14) 3009–3026,

**Evans, J. & Jones, P.** (2011) "The walking interview: methodology, mobility and place" i *Applied Geography* 31, 849–858

**Gehl, J. & Svarrer, B.** (2013) *Bylivsstudier – studier af samspillet mellem byens form og byens liv*, 1. udgave, Bogværket

**Hansen, F. & Simonsen, K.** (2004) *Geografiens Videnskabsteori*, Roskilde Universitetsforlag, Narayana Press

**Hericks-Bares E. S.** (2014) *Finding Place: The art of Wangechi Mutu*, Maria

Magdalena Campos-Pons and IngridMwangiRobertHutter, dissertation, Stony Brook University, New York

**Høje Gladsaxe Helhedsplan**, 2017-2020, Landsbyggefonden

**Jensen, S. & Christensen, A.** (2012) "Territorial Stigmatization and Local Belonging", *City*, 16:1-2, 74-92

**Kvale, S. & Brinkmann, S.** (2015) Interview – Det kvalitative forskningsinterview som håndværk, 3. udgave, Hans Reitzels forlag, København

**Kraks fond Byforskning** (2016) Et historisk tilbageblik på de særligt udsatte boligområder udpeget i 2014: udvikling i tilflyttere, fraflyttere og fastboende

**Larsen, T. S.** (2014) "Copenhagen's West End a 'Paradise Lost': the political production of territorial stigmatization in Denmark" i *Environment and Planning A* 2014, 46:1386 – 1402

**Larsen, T. S., Delica, K. N. & Andersen, J.** (2016) "Forskere: Tænketank forstærker fordomme om boligområder" i *Altinget By og Bolig*

**Laursen, B.** (2003) "Paris i kroppen: Kroppen i Paris. Overvejelser over tegnede og skrevne notater i min skitsenotatbog 14.-21. november 2002" i B. Ingemann, S. Kjørup, & L. Thoralcus (red.), *Se, Paris*, Roskilde: Roskilde Universitet, 74-102,

**Low, S.** (2013) "1. Placemaking and Embodied Space" i Sen, A. og Silverman, L (eds.) (2013) *Making Place: Space and Embodiment in the City*, Indiana University Press, 19-41

**Makki, M. & van Vuuren, K.** (2016) "Place, identity and stigma: Blocks and the 'blockies' of Tara, Queensland, Australia" *GeoJournal* (2017), 82:1085-1099

**Mazanti, B.** (2002) *Fortællinger fra et sted*, Ph.d.-afhandling, By og Byg, Statens byggeforskningsinstitut

**Merleau-Ponty, M.** (1945) *Kroppens fænomenologi* (oversat fra fransk af Bjørn Nake med introduktion af Ole Fogh Kirkeby, 1994), Det lille forlag, Frederiksberg (dansk udgave)

**Palmer, C., Ziersch, A., Arthurson, K. & Baum, F.** (2004) "Challenging the Stigma of Public Housing: Preliminary Findings from a Qualitative Study in South Australia" i *Urban Policy and Research*, 22:4, 411-426

**Pereira, V. B. & Queirós, J.** (2014) " "It's not a barrio is it?": subsistence sociability and focused avoidance in a public housing estate", *Environment and Planning A*, 46:1297-1316

**Permentier M., Ham M. V. & Bolt, G.** (2008) "Same Neighbourhood ... Different Views? A Confrontation of Internal and External Neighbourhood Reputations" i *Housing Studies*, 23:6, 833-855

**Relph, E.** (1976) *Place and Placelessness*, Sage Publications, London, reprinted with new preface 2016

**Relph, E.** (2014) Keynote speech at "Place & Placelessness in the 21st Century City" symposium hosted by the UNSW Built Environment | People & Place Research Cluster Workshop, <https://www.youtube.com/watch?v=5gXqkq3z-Tzk&t=1s> (Tilgået den 21. november 2017)

**Sandström, S.** (2007) "Explaining the obvious: a theory of visual images as cognitive structures" (*Scripta Minora Regiae Societatis Humaniorum Litterarum Lundensis*; 2007/2008:1). Kungliga Humanistiska vetenskapssamfundet i Lund.

**Seamon, D. & Sowers, J.** (2009) "Place and Placelessness (1976) Edward Relph" i *Key Texts in Human Geography*, edited by Phil Hubbard, et al., SAGE Publications, 2009. ProQuest Ebook Central, <http://ebookcentral.proquest.com/lib/kbdk/detail.action?docID=456724>. (Tilgået d. 14. november 2014)

**Simonsen, K.** (2007) "Practice, Spatiality and Embodied Emotions: An Outline of an Geography of Practice" i *Human Affairs*, 17:168-181

**Slater, T. & Anderson, N.** (2011) "The reputational ghetto: territorial stigmatization in St Paul's, Bristol", *Transactions of the Institute of British Geographers*, Royal Geographical Society (Uden sidetal)

**Stedsanalyse** (2017) *Stedsanalyse af Høje Gladsaxe, foretaget af Gladsaxe kommune* (tilsendt af medarbejdere fra den Boligsociale Helhedsplan)

**Thøgersen, U.** (2004) *Krop og fænomenologi. En introduktion til Maurice Merleau-Pontys filosofi*, Narayana Press, Denmark, 1. udgave 1. oplag

**Tryghedsvandring i Høje Gladsaxe** (2014) "Opsamlings- og prioriteringsrapport" (Tilsendt af medarbejdere fra den Boligsociale Helhedsplan)

**Tuan, Y.-F.** (1977) "Space and Place: The Perspective of Experience", University of Minnesota Press, Minneapolis, Seventh Printing, 2011

**Tuan, Y.-F.** (1979) "Space and Place: Humanistic Perspective" i Gale, S. og Olsson, G. (eds.) *Philosophy in Geography*, 1979, Dordrecht, side 387-427

**Wacquant, L., Slater, T. & Pereira, V. B.** (2014) "Territorial stigmatization in action" i *Environment and Planning A* 2014, 46:1270 - 1280

## Web

**Center for boligsocial udvikling** <http://www.boligsocialkort.dk/#helhedsplan/1432> (Tilgået den 2. marts 2018)

**Danmarks Almene Boliger (BL)** (2015) <https://bl.dk/nyheder-presse/nyheder/2015/3/politiet-uaendret-tryghed-men-mindre-kriminalitet-i-udsatte-omraader/> Oprettet 24. marts 2015, senest opdateret 09. jan. 2017. (Tilgået den 15. september 2017)

**Danmarks Naturfredningsforening** <http://www.fredninger.dk/fredning/hoeje-gladsaxe-parken-og-gyngemosen/> (tilgået d. den 1. september 2017)

**Dansk Arkitekturcenter Høje Gladsaxe** <https://dac.dk/viden/hoeje-gladsaxe/> (Tilgået den 5. februar 2018)

**Gladsaxe Kommune** (2016) Høje Gladsaxe [http://www.gladsaxe.dk/gladsaxe-byarkiv/undervisning/glimt\\_af\\_soeborgs\\_historie/hoeje\\_gladsaxe](http://www.gladsaxe.dk/gladsaxe-byarkiv/undervisning/glimt_af_soeborgs_historie/hoeje_gladsaxe) (Tilgået 11. november 2017)

**Landsbyggefonden** (2017) Boligområder i bevægelse – fortællinger om fysiske og boligsociale indsatser i anledning af Landsbyggefondens 50 års jubilæum <https://lbf.dk/om-lbf/publikationer/boligomraader-i-bevaegelse/fysiske-indsatser/tryghed/#sectionLink8> (Tilgået 15. september 2017)

**Nielsen, B. Frandsen, K.-E. & Ødegaard, V.** (uden årstal) Gladsaxe Kommune i ”Den Store Danske”, Gyldendal. Hentet 1. marts 2018 fra <http://denstoredanske/index.php?sideId=84231>

**Politi.dk** Liste over udsatte boligområder 2013 <https://www.politi.dk/da/aktuelt/nyheder/SUBliste.htm> (Tilgået den 5. februar 2018)

**Trafik- bygge og boligstyrelsen** <https://www.trafikstyrelsen.dk/DA/Bolig/Bolig/Almene-boliger/Ghettoomraader.aspx> (Tilgået den 2. marts 2018)

**Zetland.dk** (2018) ”Ghettoerne repræsenterer et kollektivt svigt, siger Statsministeren. Men kollektivet er ikke en del af hans løsning” af Jacob Jessen. <https://www.zetland.dk/historie/sO9kkmNP-m8R3rKnq-cdc0f>, tilgået den 7. marts 2018

## Liste over billeder, kort og figurer

### Foto

**Forsidebillede.** Høje Gladsaxe. Eget foto

**Side 30.** Park med affald. Eget foto.

**Side 34.** Høje Gladsaxe. Kilde: Copenhagenbydesign.com. Møllestien i Aarhus. Kilde: sanseliv.dk

**Side 37.** (TV) En legeplads i en park. Kilde: thenerdypublic.com. (TH) Legeplads mellem bygninger. Kilde: shutterchok.com

**Side 43.** Udsigt fra 14. etage over parken. Eget foto

**Side 50.** (TV) og (TH) Høje Gladsaxe centeret, hhv nord- og sydside. Egne fotos

**Side 52.** (TV) Vindue ved beboerhuset Pulsen. (TH) Gåtur på Kastanjestien. Egne fotos

**Side 53.** Ved centeret kan man ofte møde nogen man kender. Eget foto

**Side 58.** Gåtur med gåholdet. Eget foto

**Side 59.** (TV) Byens Arena. (TH) Nordvendt facade af højhusene. Egne fotos

**Side 60.** (TV) og (TH). Fest i Høje Gladsaxe. Egne fotos.

**Side 64.** (TV) og (TH). Aften i Høje Gladsaxe. Egne fotos

**Side 66.** Byens Arena om aftenen. Eget foto

**Side 67.** Nordlig facade af Høje Gladsaxe. Eget foto

**Side 69.** (TV) Lavhuse. (TH) Morgenløbetur. Egne fotos

**Side 72.** Ved Kratersøen. Eget foto

**Side 74.** Grill på festpladsen. Eget foto

**Side 76.** Solsikke og Høje Gladsaxe. Eget foto

### Kort

**Side 6.** Kort 1. Høje Gladsaxe fra Sydvest. Kilde: Stedsanalyse af Høje Gladsaxe, 2017

**Side 9.** Kort 2. Høje Gladsaxe med områdets faciliteter og omgivelser. Kilde: Stedsanalyse af Høje Gladsaxe 2017

**Side 47.** Kort 3. Kort med gående interviews. Egen tilvirkning

**Side 81.** Kort 4. Fortællinger til fods. Egen tilvirkning

### Figurer

**Side 35.** Figur 1. Opfattelsen af rum og sted. Egen tilvirkning

**Side 41.** Figur 2. Gengivelse af rumlig oplevelse. Kilde: Laursen 2004: 93 (se litteraturliste)

**Side 41** Figur 3. Gengivelse af ruter. Kilde: Low, 2013: 30 (se litteraturliste)

**Side 45.** Figur 4. Rumlig oplevelse ved boligbyggeri. Kilde: Stedsanalyse af Høje Gladsaxe 2017

**Side 82.** Figur 5. Folder med tekst Egen tilvirkning

## Bilagsoversigt

Bilagene findes i en separat bilagsmappe.

### **Bilag a: Gåture og interviews.**

En samlet oversigt over hvert enkelt interview. Bilaget indeholder en kort præsentation af deltagerne samt de ture vi har gået, indtegnet på kort.

### **Bilag b: Tematisk spørgeguide**

Indeholder spørgeguide og intro til interviews.

### **Bilag c: Observationer fra egne gåture**

Observationer fra egne gåture i Høje Gladsaxe. Observationerne er registreret med billeder og tekst i feltdagbogen. Bilaget indeholder tre eksempler på feltdagbogsnoter og fotografier.

### **Bilag d: Gåture med gåtursholdet**

Indeholder eksempler på billeder og feltdagbogsnotater fra gåture med tirsdagens gåhold. Passager i teksten som indeholder navne og personbeskrivelser er sløret.

### **Bilag e: Andre understøttende aktiviteter og observationer**

Bilaget indeholder eksempel på ugeskema fra feltarbejdet, notater fra deltagelse i dialogmøde, notater fra folkekøkken og onsdagscafe og opsamling på testinterviews. Dette er aktiviteter, der ikke er primære data i analysen, men som har understøttet forståelsen af felten.

Passager i teksten som indeholder navne og personbeskrivelser er sløret.

### **Bilag f: Fortællinger til fods.**

Bilaget indeholder folderen "Fortællinger til fods".



